

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA
EVLAT EDİNME**

**BESTE GEMİCİ FİLİZ
2501120675**

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. BAHATTİN BAHADIR ERDEM

İSTANBUL-2016

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : BESTE GEMİCİ FILİZ Numarası : 2501120675
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : ÖZEL HUKUK Danışmanı : PROF.DR.B. BAHADIR ERDEM
Tez Savunma Tarihi : 29.12.2016 Saati : 15:30
Tez Başlığı : MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA EVLAT EDİNME

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.B. BAHADIR ERDEM		KABUL
2- PROF.DR.AYFER UYANIK		KABUL
3- DOÇ.DR.FARUK KEREM GİRAY		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.GÜNSELİ ÖZTEKİN GELGEL		
2- -DOÇ.DR.BAHAR CEYDA SÜRAL EFEÇİNAR		

ÖZ

MİLLELLERARASI ÖZEL HUKUKTA EVLAT EDİNME

BESTE GEMİCİ FİLİZ

Çalışmada milletlerarası özel hukukta evlat edinme konusu Türk Medeni Kanunu, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun ve Vatandaşlık Kanunu hükümleri çerçevesinde incelenmiştir. Son yıllarda uluslararası evlat edinmeye olan ilginin giderek artması evlat edinmeye ilişkin uluslararası antlaşmaların imzalanması ihtiyacını doğurmuştur. Bu bağlamda Türkiye'nin de taraf olduğu Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair La Haye Sözleşmesi imzalanmıştır. Çalışmada ayrıca söz konusu sözleşme hükümleri çerçevesinde ülkelerarası evlat edinmenin kurulma usulü açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlat edinme, evlat edinen, evlatlık, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair La Haye Sözleşmesi, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun.

ABSTRACT
ADOPTION IN THE INTERNATIONAL PRIVATE LAW
BESTE GEMİCİ FİLİZ

In this study, the adoption in the International Private Law is examined in terms of the Turkish Civil Law, International Private Law and Civil Procedure Law and Citizenship Law. Recently, the increase in the intercountry adoption demand has created a need to have many international agreements signed. In this context, the La Haye agreement has been signed based on Convention on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption, of which Turkey is also a part. Additionally, the procedure upon establishing the intercountry adoption is discussed in this study within the framework of this agreement.

Key Words: Adoption, adopter, adopted child, Convention on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption, International Private and Civil Procedure Law.

ÖNSÖZ

Çocuk sahibi olmak isteyen ailelerin bu arzularını gerçekleştirmeye, aile sevgisine muhtaç olan çocuklara da aile sevgisini tattırmaya yarayan evlat edinme kurumu, kimsesiz çocukların sayısındaki artışla beraber küresel bir sorun haline gelmiştir. Gerek ulusal gerekse uluslararası evlat edinmede amaç çocuğun üstün yararadır. Bu yarar da çocuğun sağlıklı, mutlu ve sevgi dolu bir ortamda yaşamasını gerekli kılar. Evlat edinme kurumunun sağladığı sağlıklı yetiştirme ortamı ile birlikte çocukların toplumda daha iyi statülere gelmeleri sağlanmış olur.

Evlat edinme kurumu hem ülkesel hem de uluslararası düzlemde önemli bir yere sahiptir. Ülkeler arası evlat edinme söz konusu olduğunda gerek milletlerarası usul hukuku gerekse vatandaşlık hukuku alanında çeşitli sonuçlar doğacağı için ülkeler arası evlat edinme kurumu çalışmamızda, hem milletlerarası usul hukuku hem de vatandaşlık hukuku bağlamında ele alınmış, Türkiye'nin de taraf olduğu Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair La Haye Sözleşmesi de çalışmamızda ayrıca incelenmiştir.

Danışmanlığımı üstlenerek beni onurlandıran, bu süreçte verdiği manevi destek ve sunduğu fikirlerle çalışmamın nihai halini almasını sağlayan, öğrencisi olmaktan ve kendisini yakından tanıma fırsatı bulmaktan büyük gurur ve mutluluk duyduğum, örnek hoca, Sayın Hocam Prof. Dr. Bahattin Bahadır ERDEM'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Sunduğu değerli fikirlerle her zaman bana yol gösteren, her daim fikirlerine başvurabildiğim, Değerli Hocam Doç. Dr. Faruk Kerem GİRAY'a teşekkürlerimi arz ederim.

Çalışmamın hazırlanmasında desteğini ve yardımlarını esirgemeyen Yard. Doç. Dr. Yeliz BOZKURT GÜMRÜKÇÜOĞLU, Yard. Doç. Dr. Ender DEMİR ve Ar. Gör. Melda TAŞKIN'a teşekkürlerimi sunarım.

Bugüne kadar hiçbir yardımını benden bir an olsun esirgemeyen, böyle bir aileye sahip olduğum için kendimi her zaman özel hissettiğim fedakar anneme, babama ve kardeşlerime teşekkürlerimi sunuyorum.

Son ve özel teşekkürüm ise sevgili eşim Kenan FİLİZ'e. Her daim bana destek olan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyeceğinden emin olduğum, tüm sıkıntılı süreçlerimin ve tüm mutlu anımın ortağı, canım eşim Kenan FİLİZ'e, başladığım bu yolda yol arkadaşlığını daimi olarak devam ettirdiği için, sevgisini ve saygısını her zaman hissettirdiği için çok çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

EVLAT EDİNME İŞLEMİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE MEDENİ KANUN UYARINCA EVLAT EDİNME

I. EVLAT EDİNME İŞLEMİ VE MEDENİ KANUN ÇERÇEVESİNDE EVLAT EDİNME KURALLARI.....	2
A. Genel Olarak Evlat Edinme İşlemi.....	2
B. Medeni Kanun Çerçevesinde Evlat Edinme İçin Gerekli Yasal Koşullar.....	8
1. Genel Bilgi.....	8
2. Çocukların Evlat Edinilmesi.....	9
a) Genel Koşullar.....	9
(1) Çocuğun 1 Yıl Bakılmış Olması.....	10
(2) Çocuğun Yararına Olması.....	11
(3) Evlat Edinenin Diğer Çocuklarının Yararlarını Hakkaniyete Aykırı Bir Biçimde Zedelememesi.....	11
b) Özel Koşullar.....	13
(1) Birlikte Evlat Edinme.....	13
i. Eşlerin Birlikte Evlat Edinme Gerekliliği.....	13
ii. Eşlerin Birlikte Evlat Edinme Şartları.....	14
iii. Eşlerin Birlikte Evlat Edinme Gerekliliğinin İstisnaları.....	15
(2) Tek Başına Evlat Edinme.....	16
i. Evlat Edinenin Otuz Yaşını Doldurmuş Olması.....	16

ii. Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesinin İmkansız Olması.....	16
(3) Evlat Edinen İle Evlatlık Arasında Yaş Farkı Bulunması.....	17
(4) Rıza	18
i. Çocuğun Rızası.....	18
ii. Velayet Altındaki Evlatlığın Anne ve Babasının Rızası.....	19
iii. Vesayet Dairelerinin İzni	21
3. Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi.....	22
a) Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatinin Bulunması	22
b) Evlat Edinilenin Belli Özelliklerinin Bulunması	22
c) Evlat Edinilenin Eşinin Rızası	23
C. Evlat Edinmede Aracılık Faaliyeti	23
D. Evlat Edinmenin Şekli ve Usulü	24
1. Araştırma ve Dinleme.....	24
2. Mahkeme Kararı.....	25
3. Başvurudan Sonra Meydana Gelen Değişmeler	26
E. Evlat Edinmenin Hükümleri.....	26
1. Kişisel Sonuçlar Bakımından.....	27
a) Kişinin Soyadı Üzerindeki Etkisi.....	27
b) Kişinin Vatandaşlığı Üzerindeki Etkisi.....	27
c) Hısımlık Üzerindeki Etkisi	28
d) Evlenme Yasağı	28
2. Velayet ve Bakım Yükümlülüğü.....	28
3. Mirasçılık	30
4. Hakimin Davaya Bakma Yasağı.....	31
5. Nafaka Yükümlülüğü	31
6. Kayıt Bilgi ve Belgelerin Gizliliği	32
F. Evlatlık İlişisinin Kaldırılması.....	32

İKİNCİ BÖLÜM
MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK UYARINCA EVLAT EDİNME

II. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA EVLAT EDİNMEYE	
UYGULANACAK HUKUK VE YABANCI ÜLKEDE GERÇEKLEŞEN EVLAT EDİNMELERİN TÜRKİYE'DEKİ HÜKÜM VE SONUÇLARI	34
A. Yetkili Hukuk.....	34
1. Maddi Şartlar	35
2. Şekli Şartlar.....	41
3. Evlat Edinmede Diğer Eşin Rızası	43
4. Evlat Edinmenin Hükümleri	44
B. Çocukların Korunması ve Ülkeler Arası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair La Haye Sözleşmesi	48
1. Sözleşme'ye Genel Bakış	49
2. Sözleşme Uyarınca Evlat Edinmenin Kurulma Usulü	54
a) Evlat Edinen Açısından Gerekli Şartlar.....	57
(1) Evlat Edinme Başvurusunun Yapılması.....	57
(2) Evlat Edinme Başvurusunun İncelenmesi.....	60
(3) Evlat Edinme Başvurusu Yapan Kişilere İlişkin Rapor Düzenlenmesi, Menşe Devletin Merkezi Makamına Gönderilmesi ve Eşleştirme.....	63
(4) Çocuğun Evlat Edinecek Ebeveynine Teslimi	65
(5) Evlat Edinecek Ebeveyn İle Çocuğun Anne-Baba veya Bakımını Üstlenen Kişi Arasında İlişki Kurulması	66
(6) Onay Belgesinin Düzenlenmesi.....	68
b) Evlatlık Açısından Gerekli Şartlar	70
(1) Çocuğun Evlat Edinilmeye Uygun Olduğunun Tespiti	70
(2) Rıza Alınması	72
(3) Çocuğa İlişkin Rapor Düzenlenmesi.....	73
(4) Çocuğun Evlat Edinecek Ebeveyn Yanına Yerleştirilmesinin Kabulü.....	73
(5) Menşe (Gönderen) Devlet İle Kabul Eden Devletin Anlaşması.....	74
(6) Çocuğun Kabul Eden Devlete Girişi.....	75
(7) Çocuğun Teslimi.....	76
(8) Çocuğun Kabul Eden Devlete Nakli.....	76

(9) Nihai Kararın Alınması	79
(10) Onay Belgesinin Düzenlenmesi	80
C. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme'nin Evlatlık İlişkinine Etkisi	82
1. Sözleşme'ye Genel Bakış	82
2. Sözleşme'nin Evlat Edinme Üzerindeki Etkisi	83
D. Yabancı Ülkede Gerçekleşen Evlat Edinme Kararlarının Türkiye'de Tanınması	85
1. Tanıma	85
a) Genel Olarak Tanıma Kavramı	85
b) Tanıma Şartları	89
c) Tanımanın Uygulanma Biçimi	90
2. Milletlerarası Sözleşmeler Açısından Tanıma	91
3. İç Hukuk Açısından Tanıma	93
4. Yabancı Evlat Edinme Kararlarının Türkiye'de Tanınmasında Kamu Düzeni Engeli	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKU UYARINCA EVLAT EDİNME

III. EVLAT EDİNİLMENİN TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKU BAKIMINDAN SONUÇLARI	101
A. Genel Bilgi	101
B. Evlat Edinilme Yolu İle Vatandaşlığın Kaybedilmesi	103
C. Evlat Edinilme Yolu İle Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Hukuki Niteliği	105
1. Genel Bilgi	105
2. Türk Hukuku Açısından Evlat Edinilme Yolu İle Vatandaşlığın Kazanılmasının Hukuki Niteliği	106
3. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılma Şartları	108
a) Evlat Edinilen Kişinin Henüz Rüştünü İspat Etmemiş Olması	109
b) Evlat Edinilen Kişinin Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Halinin Bulunmaması	110

4. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması İçin Gerekli Belgeler.....	111
5. Vatandaşlığı Kazanma Anı.....	112
6. Evlat Edinilme Yolu İle Vatandaşlığın Kazanılması Usulü	113
7. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığı Kazanmanın Hüküm ve Sonuçları	116
SONUÇ	118
KAYNAKÇA	124

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e. : adı geçen eser

a.g.m. : adı geçen makale

a.g.t. : adı geçen tebliğ

AÜHFD: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

Bkz: Bakınız

c. : cümle

C. : Cilt

çev. : çeviren

ÇHDS: Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

dn. : dipnot

E. : Esas

Ed. : Editör

f. : fıkra

GSÜHFD: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GÜHFD: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

H.D. : Hukuk Dairesi

HGK : Hukuk Genel Kurulu

HMK : Hukuk Muhakemeleri Kanunu

İÜHFM: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

K. : Karar

m. : madde

MHB : Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni

MK : Medeni Kanun

MÖHUK: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

R.G. : Resmi Gazete

s. : sayfa

S.: Sayı

SHÇEK: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu

T. : Tarih

TBB Dergisi: Türkiye Barolar Birliği Dergisi

TVK : Türk Vatandaşlığı Kanunu

TVKUY : Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik

vd. : ve devamı

Yarg. : Yargıtay

YİBK : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

GİRİŞ

Evlat edinme, çocuğu olmayan ailelerin evlat özlemini gidermelerini yahut daha çok çocuk sahibi olmak isteyen kişilerin bu isteklerini gidermelerini, aile sevgisinden yoksun olan çocukların da aile özlemini gidermelerini amaçlayan, evlat edinen ile evlatlık arasında soybağı ilişkisi kuran bir medeni hukuk işlemidir.

Evlat edinme işlemi Türk hukukuna 1926 tarihli Medeni Kanun ile girmiştir. Evlat edinme ilişkisi Türk Medeni Kanunu, Evlat Edinme Yönergesi, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinmeye İlişkin La Haye Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde değerlendirilir.

Çalışmamızın konusunu 27.11.2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un (MÖHUK) 18. maddesinde ifadesini bulan, Milletlerarası Özel Hukuk çerçevesinde evlat edinme konusu oluşturmaktadır.

Çalışmamız üç bölümde incelenecek olup; birinci bölümde evlat edinme kavramı genel olarak açıklanacak, Medeni Kanun çerçevesinde evlat edinme için gerekli koşullar anlatılacaktır. İkinci bölümde ise; Milletlerarası Özel Hukuk çerçevesinde evlat edinme şartları, Türkiye'nin de taraf olduğu 1993 tarihli Çocukların Korunması ve Ülkeler arası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair La Haye Sözleşmesi incelenecek, ayrıca yabancı ülkede gerçekleşen evlat edinmelerin Türkiye'de nasıl hüküm ve sonuç doğuracağı açıklanacaktır. Çalışmamızın son bölümünde ise; Türk Vatandaşlık Hukuku'nda evlat edinme genel olarak anlatılıp, evlat edinmenin hukuki niteliğine, şartlarına, evlat edinme işleminin Türk Vatandaşlık Hukuku bakımından doğurduğu sonuçlara değinilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

EVLAT EDİNME İŞLEMİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE MEDENİ KANUN UYARINCA EVLAT EDİNME

I. EVLAT EDİNME İŞLEMİ VE MEDENİ KANUN ÇERÇEVESİNDE EVLAT EDİNME KURALLARI

A. Genel Olarak Evlat Edinme İşlemi

Evlat edinme; herhangi bir sebepten dolayı çocukları olmayan veya çocuğu olup da arzuladığı cins ve sayıda çocuk sahibi olamamış ve evlat edinerek çocuk sevgisini daha fazla pekiştirmek isteyen eşler ile evli olmayan kişilerin, aile kurma ve çocuk sahibi olma arzularını gerçekleştirmeye yarayan, aynı zamanda aile yuvasından mahrum olan çocukların da korunmasını sağlayan bir medeni hukuk işlemidir.¹

Evlat edinme, evlat edinen kişi ile evlatlık arasında sun'î nesep ilişkisi kurulması sonucunu doğuran, sadece mahkeme kararıyla kurulan ve dava ile ortadan kaldırılabilen bir medeni hukuk işlemidir.²

Çocuk ile anne-baba arasındaki ilişkiyi ifade eden soy bağı, meydana geliş biçimine göre tabii ve sun'î soy bağı olarak ikiye ayrılır. Hukuki soy bağı kural olarak ana-baba ile çocuk arasındaki biyolojik bağa yani kan bağına dayanır. Ana-baba ile çocuk arasındaki kan bağına dayanan doğal soy bağı, "tabii soy bağı" olarak

¹Turgut Akıntürk, Derya Ateş - Karaman, **Türk Medeni Hukuku - Aile Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2015, s. 369; Mehmet Işık, **Yeni Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinme**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005, s.2; Kemal Oğuzman, Mustafa Dural, **Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1998, s.245; Bilge Öztan, **Aile Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015, s.951.

² Murat Aydoğdu, **Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s.4; Süheyla Balkar, "Türk Hukukunda Evlat Edinme", **GSÜHFD.**, S.2, 2002, s.236; Cengiz Kaya, **Türk Hukukunda Evlat Edinme**, İstanbul, Beta Yayınları, 2009, s.3.

adlandırılmaktadır.³ Aralarında biyolojik bağ olmayan kişiler arasında da bir hukuki işlemle soy bağı kurulabilir.⁴ Kan bağından kaynaklanan tabii soy bağından farklı olarak, evlat edinmeye dayanan ve mahkeme kararıyla kurulan soy bağı “yapay soy bağı” olarak adlandırılmaktadır.⁵ Yani evlat edinen ile evlat edinilen (evlatlık) arasında kurulan soy bağı, doğumla kendiliğinden oluşan soy bağı gibi “kan bağına” dayanmadığı için yapay soybağıdır.⁶

Evlat edinmeyle oluşan ve genetik soy bağından bağımsız olan yapay soy bağı bizim hukukumuzda evlatlığın biyolojik anne ve babasıyla mevcut soy bağına etkilemeyeceği için ortaya iki soy bağı çıkar. Evlat edinmeyle kurulan soy bağı ne denli yapay olursa olsun, kanun koyucunun gözünde doğal soy bağına benzer.⁷

Özellikle 1. ve 2. Dünya Savaşı’ndan sonra kimsesiz çocukların sayısındaki hızlı artış savaş yetimleri denilen bir zümreyi oluşturmuş, evlat edinme küresel bir sorun

³ Işık, **a.g.e.**, s.2; Kaya, **a.g.e.**, s.3. ÖZTAN, evlat edinmeyi “medeni hukuk işlemi” yerine hakim kararına dayanarak kurulan “hakimiyet tasarrufu” olarak tanımlamıştır. Öztan, **a.g.e.**, s.952.

⁴ Mehmet Beşir Acabey, **Soybağı, Kurulması, Genel Olarak Sonuçları, Özellikle Evlilik Dışında Doğan Çocukların Mirasçılığı**, İzmir, Seçkin Yayıncılık, 2002, s.11.

⁵ Herdem Belen, **Yeni Medeni Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinme**, İstanbul, Yetkin Yayıncılık, 2005, s.2; Mehmet Demir, “Bazı Ülke Yasaları İle Karşılaştırmalı Olarak Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, **AÜHFĐ.**, C.52, S.3, 2003, s.253; Cahit Oğuzoğlu, **Medeni Hukuk, Şahsın Hukuku**, C.1, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1963, s.231; Acabey, **a.g.e.**, s.12.

⁶ Konuya ilişkin olarak ayrıca bkz. Nagehan Kırkbeşoğlu, **Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuk Sorunları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, s.11 vd.

⁷ Rona Serozan, **Çocuk Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s.219.

haline gelmiş⁸ ve bu nedenle evlat edinme alanında birçok uluslararası sözleşme⁹ yapılma ihtiyacı kaçınılmaz olmuştur.¹⁰

Evlat edinme ülkemizde ilk kez 1926 yılında 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile getirilmiştir; yani bu Kanun'dan önce evlat edinme işlemi hukukumuzda mevcut değildi.¹¹ 743 sayılı Kanun'un aksine, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu¹² ile evlat edinme ilişkisi sözleşmeye dayanan bir ilişki olmaktan çıkarılmış; tesisi mahkeme kararına bağlanmıştır. Yani ancak mahkemenin verebileceği bir kararla evlatlık ilişkisi kurulabilecektir. Bu ilişki sözleşme niteliğinde olmadığından tarafların anlaşmasıyla her zaman sona erdirilebileceği yönünde bir hüküm MK da düzenlenmemiştir. Evlat edinme, hukuki mahiyeti bakımından “medeni hukuk işlemi”dir.¹³

Evlat edinme işlemi hukuk sistemlerine göre farklılık göstermektedir. Evlat edinme imkanının tanınmadığı hukuk sistemleri olduğu gibi¹⁴, evlat edinmeyi tanımakla beraber evlat edinme ilişkisinin kuruluşu, evlat edinme ehliyeti, evlat edinme şart ve hükümleri açısından farklılık gösteren hukuk sistemleri de vardır.

⁸ Evlat edinmenin işlevi ve tarihsel gelişimi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Tuğrul Arat, “Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal-İşlevsel Açıdan Bakış”, **Prof. Dr. Osman F. Berki'ye Armağan**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:411, 1977, s.105-178.

⁹ 1960 tarihli İsviçre'nin Leysin kentinde yapılan seminerde kararlaştırılan Uluslararası Evlat Edinmenin Temel İlkeleri

1965 tarihli Evlat Edinmeye İlişkin (eski) Lahey Sözleşmesi

24 Nisan 1967 tarihli Evlat Edinmeye İlişkin Avrupa Sözleşmesi

1984 tarihli Küçüklerin Evlat Edinilmesine İlişkin Uluslararası Amerikan Sözleşmesi

3.12.1986 tarihli ve 41/85 sayılı Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Evlat Edinmeye ve Çocukların

Bakımına İlişkin Birleşmiş Milletler Deklarasyonu(Bildirisi)

1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

1993 tarihli Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi

1996 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi

27 Kasım 2008 tarihli Strasburg'ta imzaya açılan Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden

Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesi

¹⁰ Aydoğdu, **a.g.e.**, s.52.

¹¹ Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.369.

¹² 4721 sayılı ve 22.11.2001 tarihli, R.G. 08.12.2001-24607.

¹³ Kaya, **a.g.e.**, s.5.

¹⁴ Örneğin, İslam Hukuku'nda ve dolayısıyla bu hukukun uygulandığı ülkelerde bugün bildiğimiz anlamda evlat edinme ilişkisi mevcut değildir. Bunun yerine kefalet (kafalah) kurumu mevcuttur. Tuğrul Ansay, “Türk Hukukunda Evlatlık İlişkisinin Kurulması ve Bunun Sınır Ötesine Yansımaları”, **Prof. Dr. Bilge Özatan'a Armağan**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s.85; Zeynep Derya Tarman, Işık Önay, “Milletlerarası Evlat Edinme Hukukunda Kamu Düzeni Engeli”, **AÜHFİD**, C.60, S.2, 2011, s.331.

Evlat edinmenin etkilerini tam evlat edinme sistemi, sınırlı evlat edinme sistemi ve karma evlat edinme sistemi olarak üçe ayırıp incelemek mümkündür.

Bazı hukuk sistemlerinde¹⁵ evlat edinmenin gerçekleşmesiyle evlatlığın biyolojik ailesiyle olan hısımlık bağlarının – hısımlığa bağlı evlat edinme hariç- tamamen kopacağı kabul edilir. Bu tür evlat edinmeye “tam evlat edinme” denir. Ayrıca tam evlat edinmede, evlat edinme ilişkisinin ortadan kalkması çok zordur.¹⁶ Kan bağına dayanan hısımlık ilişkisinin sona erdirilemediği gibi, tam evlat edinme sisteminde de haklı nedenler olsa dahi hısımlık ilişkisi sona erdirilemez. Bu şekildeki düzenlemenin amacı, evlatlığı biyolojik ailesinden kopararak evlat edinen aileyi gerçek ailesi olarak benimsemesini sağlamaktır. Biyolojik anne baba ile kişisel ilişkinin devam etmesi durumunda çocuğun psikolojisinin bozulabileceği ve çocuğun ikilem arasında kalabileceği düşüncesi de bir diğer sebeptir.¹⁷

Türkiye gibi bazı hukuk sistemlerinde ise, evlatlığın biyolojik aile ile olan hısımlığının korunduğu “sınırlı (basit, gevşek) evlat edinme” kabul edilmiştir.¹⁸ Bu sistemde, biyolojik anne baba evlatlık ile şahsi ilişki kurulmasını talep edebilmekte; evlatlık da, anne babasına ve anne babasının kan hısımlarına mirasçı olabilmektedir. Evlatlığın kendi ailesine, yani kan hısımlarına olan mirasçılığı devam eder. (MK m.500/f.1, c.2) Böylece evlatlık ve altsoyu hem kendi hısımlarından hem de evlat

¹⁵ İsviçre (ZGB. m. 267/II) ve küçüklerin evlat edinilmesi bakımından Almanya (§ 1755 BGB), Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.333.

¹⁶ Ergin Nomer, **Devletler Hususi Hukuku: Kanunlar İhtilafı Hukuku- Milletlerarası Usul Hukuku- Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2015, s.279 vd.; Aydoğdu, **a.g.e.**, s.68 vd.; Kaya, **a.g.e.**, s.18 vd.

¹⁷ Ahmet Cemal Ruhi, **Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme İle İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.21.

¹⁸ “Evlatlığın Türk vatandaşlığını kazanmasında evlat edinmenin tam veya basit olması önem taşımamakla beraber (TVK m.3/f.1), yabancı bir tam evlat edinmede, evlatlığın kendi öz ailesi ile bağlarını ortadan kaldıran ve bunun bir sonucu olarak özellikle miras haklarını tamamen ortadan kaldıran hukuki bir düzenlemenin tanınması, Türk hukukunda yüksek bir ihtimalle kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşacaktır.” Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 280, Tarman, Önay, **a.g.m.**, s. 334. Aksi görüş için bkz. Ebru Şensöz, “Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair 1993 Tarihli La Haye Sözleşmesi Uyarınca Yabancı Adli ve İdari Evlat Edinme Kararlarının Doğrudan Tanınması ve Kontrol Usulü”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y: 10, S: 20, Güz 2011, s.218; Musa Aygül, “Evlat Edinme Yolu İle Türk Vatandaşlığının Kazanılması ve Kaybedilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2012, s.49. Feriha Bilge Tanrıbilir, Banu Şit – Köşgeroğlu, “Uluslararası Özel Hukukta Evlat Edinme”, **Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s.1055. Ayrıntılı bilgi için bkz. bölüm III, B ve C altında yapılan açıklamalar.

edinenden miras aldığı için çifte mirasçılık söz konusu olur.¹⁹ Karma evlat edinme sisteminde ise; çocukların evlat edinilmesinde tam evlat edinme sistemi kabul edilirken, erginlerin evlat edinilmesinde ise sınırlı evlat edinme sistemi kabul edilmektedir. Almanya, Fransa, Arjantin, İspanya, Belçika ve İtalya’da uygulanan sistem, karma sistemdir.²⁰ Ulusal hukuk sistemleri arasındaki bu farklılıklar sebebiyle evlat edinme, devletler özel hukuku bakımından da önem arz eden bir mesele haline gelmiştir.²¹

Türkiye’nin de taraf olduğu Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi’nde²² hem tam evlat edinme hem de sınırlı evlat edinme sistemi kabul edilmiştir. Ayrıca Sözleşme’nin 27. madde hükmünde²³ sınırlı evlat edinmenin tam evlat edinmeye dönüştürülebilmesine olanak tanınmıştır.

Evlat edinme, çok eski zamanlardan beri sosyal ihtiyaca cevap vermiş bir işlem olarak önceleri soyun devam ettirilmesi ya da miras sahibi olmaya hizmet eden bir ilişki olmasına rağmen, 19. yüzyılda yeniden düzenlenerek çocukları olmayan kimselere çocuk sevgisini tattırma, ayrıca çocuklara da anne-baba sevincinin yaşatılması amacına yönelmiştir.²⁴ Kimsesiz çocukların bir aile ortamına kavuşturulup, sağlıklı bir gelişme göstermelerine imkan sağlanması, evlilik birliği

¹⁹ Mustafa Dural, Turgut Öz, **Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015, s.36.

²⁰ “Her ne kadar Türkiye açısından sınırlı evlat edinme sisteminin benimsendiği kabul edilmiş olsa da, evlatlık ilişkisinin Kanun’da sayılan sebepler dışında kaldırılamaması, evlenme engelinin mutlak butlan sebebi olması, mahkeme kararı ile evlatlık ilişkisinin kurulabilmesi gibi tam evlat edinme sistemine özgü hukuki sonuçlar nedeniyle de, tam evlat edinme sistemine doğru bir temayül olduğu görülmektedir.” Aygül, **a.g.m.**, s.47.

²¹ Özellikle, uygulanacak yabancı hukukun veya yabancı ülkelerde gerçekleşen Türkiye’de tanınacak evlat edinme kararlarının Türk kamu düzenine aykırı olup olmadığı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu konuda uygulamada hakimlerin sıkça kamu düzeni müdahalesine dayandıkları ve bu nedenle Türk hukukunu uyguladıkları görülmektedir.

²² R.G. 19.04.2004-25438.

²³ Söz konusu madde hükmü uyarınca; “*menşe devlette gerçekleşen bir evlat edinme, daha önceki mevcut yasal ana, baba, çocuk ilişkisinin sona ermesi sonucunu doğurmuyorsa, Sözleşmeye uygun olarak evlat edinmeyi tanıyan, kabul eden Devletle de eğer kabul eden devletin kanunları buna cevaz vermekte ise, eğer 4. maddenin (c) ve (b) bentlerinde öngörülen muvafakatlar böyle bir evlât edinme amacıyla verilmiş veya verilmekte ise bu sonucu doğuran bir evlat edinmeye dönüştürülebileceği*” ifade edilmiştir.

²⁴ Faruk Kerem Giray, “Uluslararası Sözleşmelerde Evlat Edinme”, **Prof. Dr. Aysel Çelikel’e Armağan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, S. 1-2, 1999-2000, s.333 vd.

dışında doğmuş olan çocuklar için ise bu çocuklara düzgün soybağı statüsü kazandırılması evlat edinmenin amacı olmuştur.²⁵ Bu bağlamda evlat edinme işleminin üç amacından bahsedebiliriz:

- 1) “Korunma prensibi” (schutzprinzip) olarak adlandırılan anne-babası bulunmayan çocukların korunmaları ve bu sevgiyi tatmaları,
- 2) “Yarar prensibi” (interessenprinzip) olarak adlandırılan çocuğu olmayan kimselerin çocuk sevgisini tatmaları ve soyunu devam ettirmelerinin sağlanması amacı,
- 3) Son yıllarda çıkarılan modern kanunlarda asıl amaç olarak belirtilen “çocuğun esenliğinin (yararının) sağlanması prensibi” (kindeswohlprinzip).²⁶

Evlat edinme işleminin birçok yararı vardır. Bu işlemin amacı, çocuğu olmayan kimselerin çocuk sevgisini karşılamaktan ziyade, anne babanın bakımından yoksun olan bir çocuğa yuva sağlamak suretiyle, onun bir aile yanında yaşayarak daha iyi bir eğitim almasına ve bunun sonucu olarak daha iyi gelişmesine olanak sağlamaktır.

Evlat edinme işlemi, mirasçılardan mal kaçırmak, onların hisselerini azaltmak amacıyla kullanılırsa amacından uzaklaşır. Benzer şekilde, evlatlığın hizmetçi gibi kullanılması da düşünülemez. Bu nedenle evlat edinmeye ilişkin verilecek karar çok titiz davranmayı gerektiren bir karardır.²⁷ Medeni Kanun’da evlat edinebilmek için hüküm altına alınan şartlar, bu tür sakıncaları önlemeye yöneliktir.

Medeni Kanun çocukların evlat edinilmesi²⁸ ile erginlerin ve kısıtlıların evlat edinilmesini farklı biçimde düzenlemiştir. Birlikte evlat edinme ve tek başına evlat edinme başlığı altında iki türlü evlat edinmeye yer vermiştir.

²⁵ Belen, **a.g.e.**, s.3.

²⁶ Aydoğdu, **a.g.e.**, s.55.

²⁷ Öztan, **a.g.e.**, s.952. Ayrıca bkz. Şükran Şıpka, “4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi”, **İÜHFİM**, C. LVII, S.1-2, 1999, s.303 vd.

²⁸ Medeni Kanun “küçüklerin evlat edinilmesi” terimini kullanırken, Çocukların Korunması ve Ülkeler Arası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi ile BM Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme “çocukların evlat edinilmesi” terimini kullanmaktadır. Çalışmamızda küçük terimi

Eğer evlat edinme yabancılık unsuru taşıyorsa ve evlat edinme ilişkisinde taraflardan birinin evlat edinme anındaki milli hukuku Türk hukuku ise, bu kişinin evlat edinme ehliyet ve şartları açısından Türk hukuku uygulanacaktır. Nitekim, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun²⁹ evlat edinme işlemini 18. maddede düzenlenmiştir. MÖHUK m.18'e göre, "*Evlat edinme ehliyeti ve şartları hakkında, taraflardan her birinin evlat edinme anındaki milli hukuku uygulanır.*"³⁰ Bu nedenle, taraflardan birinin evlat edinme anındaki milli hukukunun Türk hukuku olması durumunda, geçerli bir evlat edinme ilişkisi için Türk Medeni Kanunu'nda aranan ehliyet ve şartların dikkate alınması gerekir. Medeni Kanun; çocukların evlat edinilebilmesi için gerekli şartlarla, erginlerin evlat edinilebilmesi için gerekli şartları ayrı ayrı düzenlemiştir. Evlat edinme yolu ile vatandaşlığın kazanılabilmesi bakımından çocukların evlat edinilmesi önem arz etmektedir.

B. Medeni Kanun Çerçevesinde Evlat Edinme İçin Gereken Yasal Koşullar

1. Genel Bilgi

1926 tarih ve 473 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi'nden farklı olarak 2001 tarih ve 4721 sayılı Medeni Kanun'da çocukların³¹ evlat edinilmesi ile erginlerin ve kısıtlıların evlat edinilmesi başlıklarıyla iki farklı ayrıma gidilmiştir. Ayrıca, eskiden evli eşlerden birisi diğerinin rızasıyla evlat edinebilmekte iken, yeni kanunla bazı istisnai durumlar hariç olmak üzere eşler ancak birlikte evlat

yerine, çocuk terimini kullanmayı tercih etmekteyiz. Bu nedenle çalışmamızda daha erken yaşta ergin olma durumu hariç, 18 yaşın altındakiler "çocuk" olarak, anılmaktadır.

²⁹ 5718 Sayılı ve 27.11.2007 tarihli, RG. 04.12.2007-26728.

³⁰ Kanunda yer alan hükme rağmen, Yargıtay'ın bazı muhtelif kararlarında, evlat edinme ehliyeti hususunda bu kuraldan ayrıldığı, evlat edinenin yabancı ülke vatandaşı, evlatlığın Türk vatandaşı olduğu durumlarda, evlat edinen açısından da MK'da yer alan şartların arandığı görülmektedir. Bkz. Yarg. 2. H.D. 6.5.1982 tarihli kararı. Vahit Doğan, **Türk Vatandaşlık Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s.100.

³¹ MK m.11 hükmü uyarınca; 18 yaşını doldurmamış ve evlenmemiş veya mahkeme tarafından ergin kılınmamış kişi küçük olarak nitelendirilir.

edinebileceklerdir. 4721 sayılı Medeni Kanun ile getirilen en temel ilke ise; evlatlık ilişkisinin artık bir sözleşmeyle değil bir mahkeme kararıyla kurulmasıdır.³²

Öncelikle belirtmek gerekir ki; evlat edinecek olan kişinin ayırt etme gücüne sahip olması gerektiği için, tam ehliyetsizlerin evlat edinmeleri mümkün değildir. Bununla birlikte kendisine yasal danışman atanan kişinin tek başına evlat edinmesi mümkündür. Çünkü kanunda yasal danışmanın görüşünün alınması gereken haller arasında evlat edinme sayılmamıştır.³³ MK m.463 hükmü uyarınca ise; sınırlı ehliyetsizin evlat edinebilmesi için vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gereklidir.

2. Çocukların Evlat Edinilmesi

a) Genel Koşullar

MK madde 305 uyarınca:

“Bir küçüğün evlat edinilmesi, evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır.

Evlat edinmenin her halde küçüğün yararına bulunması ve evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi de gerekir.”

Madde metninden anlaşılacağı üzere bir çocuğun evlat edinilebilmesi için; çocuğun bir yıl bakılmış olması, çocuğun yararının bulunması, evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi şartlarının gerçekleşmesi gerekmektedir.³⁴ Maddenin birinci fıkrası ile tarafların bir yıllık deneme süresi ile birbirlerini tanımaları ve evlat edinenin evlatlık üzerinde katkısı sağlanmak istenmiş, ikinci fıkra hükmünde ise evlat edinmenin vazgeçilmez şartı

³² Belen, **a.g.e.**, s.4.

³³ Ömer Uğur Gençan, **Aile Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011, s.1353.

³⁴ MK m.315/f. 3 hükmünde de ifade edildiği üzere; evlat edinme başvurusundan sonra çocuğun ergin olması durumunda küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır. O halde kişinin küçük olup olmadığı hususunda evlat edinme başvurusunun yapıldığı an esas alınır. Gençan, **a.g.e.**, s.1313; Mustafa Dural, Tufan Öğüz, Mustafa Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s.302.

olan çocuğun yararına olma şartı hüküm altına alınmış ve hakime takdir hakkı verilerek evlat edinmenin diğer çocuklarının yararları da korunmak istenmiştir.³⁵

(1) Çocuğun Bir Yıl Bakılmış Olması

Medeni Kanun bir çocuğun evlat edinilmesini, evlat edinen tarafından en az bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlamıştır.³⁶ Bu hükmün getirilme amacı madde gerekçesinde şu şekilde açıklanmıştır: “Böylece, bir kimsenin bakmadığı ve eğitimine hiçbir katkısı olmadığı hallerde bir küçüğü evlat edinmesi engellenmekte ve bir çeşit deneme süresiyle, tarafların birbirlerini tanımalarına da olanak sağlanmaktadır.”

“Evlat edinecek kişi bir yıllık bakım ve eğitim süresince aynen bir anne baba gibi, çocuğun beslenmesi, barınması, sağlığı ve eğitimi konularıyla ilgilenmelidir.”³⁷ Medeni Kanun çocuğun evlat edinilebilmesi için 1 yıl bakım şartını aramıştır. Bu sebeple, yeni doğmuş bebekler ile bir yaşını doldurmamış çocuklar evlat edinilemeyecektir.

Ayrıca ifade etmek gerekir ki, sadece boş zamanların birlikte geçirilmesi çocuğun evlat edinen tarafından bakılmış ve eğitilmiş olması şartının sağlanması için yeterli değildir.³⁸ Çocuğun hafta sonlarını büyükannesinin yanında geçirmesi, hastalık eğitim gibi sebeplerle birlikte bulunamamaları süreyi kesmez; fakat öğretide bu kesintilerin arasına uzun zamanların girmemesi gerektiği belirtilmektedir.³⁹

Bakım süresi içinde; evlat edinecek kişinin çocuğun eğitimine ehil olup olmadığı, evlat edinecek eşler ve varsa ailedeki diğer çocuklar ve evlatlık arasında uyumlu

³⁵ (Çevirimiçi), <http://www.ticareticili.net/4721-sayili-turk-medeni-kanunu-gerekcesi>, 10.12.2016.

³⁶ Yarg. 2. H.D., E. 2005/7729, K. 2005/10050, T. 27.6.2005, Yarg. 2. H.D., E. 2004/2320, K. 2004/3249, T. 15.3.2004, Yarg. 2. H.D., E. 2004/800, K. 2004/1687, T. 16.2.2004. (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.12.2016.

³⁷ Cem Baygın, “Evlat Edinmenin Koşulları”, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.VII, No:3-4, Aralık 2003, s.594’ten naklen.

³⁸ Hastalık, eğitim veya mesleki sebeplerle evlat edinen ile evlatlığın birlikte bulunamaması, bakma ve eğitime ilişkisinin sürekliliğini etkilemez. Dural, Öğüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.302; Öztan, **a.g.e.**, s.956 vd.

³⁹ Öztan, **a.g.e.**, s.956; Dural, Öğüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.302.

ilişkilerin kurulup kurulamayacağı anlaşılabilirliği için bakım ilişkisi, evlat edinmenin çocuğun yüksek yararına⁴⁰ uygun olup olmadığının değerlendirilmesine yardımcı olabilecek önemli bir ölçüttür.⁴¹

(2) Çocuğun Yararına Olması

Evlat edinme konusunda çocuğun yararı esastır. Bu nedenle çocuğun yararı yoksa evlat edinmeye olanak tanınmayacaktır. Örnek vermek gerekirse; evlat edinmek isteyen kişinin alkol bağımlısı olması, haysiyetsiz hayat sürmesi, maddi çıkar karşılığı evlat edinmek istemesi veya yabancı bir ülke vatandaşlığının kazanılması amacı ile evlat edinmek istemesi durumunda evlat edinme istemi reddedilmelidir. Evlat edinmedeki amaç, çocuğun sağlıklı bir aile ortamına sahip olmasıdır.⁴²

(3) Evlat Edinenin Diğer Çocuklarının Yararlarını Hakkaniyete Aykırı Bir Biçimde Zedelememesi

Medeni Kanun m.305/f.2 hükmü uyarınca evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi gerekmektedir.⁴³

Çocuk sahibi kişilerin veya eşlerin bir çocuğu evlat edindikleri zaman, onların sahip oldukları diğer çocuklarının maddi ve manevi her türlü yararlarının zedelenmemesi mümkün değildir. Bunun aksini düşünmek doğa kanununa aykırı olduğu kadar, miras hukuku kurallarına da aykırı olur.⁴⁴ Örnek vermek gerekirse;

⁴⁰ Çocuğun yararının gözetilmesi ilkesi Anayasa'da da m.41/f.2 hükmüyle yerini almıştır. Söz konusu madde hükmüne göre: "Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar." Bu bağlamda ülkemizde çocuğun yüksek yararı çerçevesinde hizmet vermek gaye ve ilkesiyle Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

⁴¹ Emine Akyüz, **Çocuk Hukuku (Çocukların Hakları ve Korunması)**, Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2010, s.129.

⁴² Serozan, **a.g.e.**, s.222.

⁴³ Mülga 743 sayılı Kanun'un m.253 hükmünde evlat edinenin düzgün soy bağı altsoyunun bulunmaması, evlat edinenler için bir şart olarak düzenlenmiştir.

⁴⁴ Kanun koyucu da yararların zedeleneceği varsayımından hareketle "...hakkaniyete aykırı bir biçimde olmayacaktır." demek suretiyle zedelemenin niteliğini belirtmek zorunda kalmıştır. Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.372; Muhsen Abdulkader Saleh, **Türk Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesi**, Adalet Yayınevi, 2013, s.43; Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.303.

evlat edinenin öz çocuklarının yasal miras payı evlat edinme dolayısıyla azalacak ve bu durum onların maddi çıkarlarını zedeleyebilecektir. Çünkü MK m.500/f.1 hükmü uyarınca; “*Evlâtlık ve altsoyu evlat edinene kan hısmı gibi mirasçı olurlar.*” Ancak Yargıtay’ın kanaatimizce de isabetli olan görüşüne göre, evlat edinecek olan kişinin sahip olduğu çocuklarının evlat edinme dolayısıyla miras paylarındaki azalma, hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenme olarak değerlendirilmemektedir.⁴⁵

Geçim sıkıntısı çeken ve çocuklarının bakım ve eğitim masraflarını karşılamakta zorluk çeken bir ailenin bir çocuğu evlat edinmesi durumunda da altsoyunun yararının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmiş olduğundan bahsedebiliriz.⁴⁶

Kanun koyucu, evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı biçimde zedelenmemesi şartını aradığı için, evlat edinme neticesinde evlat edinmek isteyen kişinin kendi çocuklarına karşı yerine getirmesi gereken bakım ve gözetim görevini yerine getiremeyecek durumda olması halinde evlatlık ilişkisinin kurulması kararı verilemeyecektir. Geçim sıkıntısı çeken bir ailede kendi çocuklarının eğitim masraflarını dahi zor karşılayan bir anne babanın başka çocuğu evlat edinmek istemeleri durumunda, öz çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı biçimde zedeleneyeceği aşikardır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zedeleme süreklilik arz eden bir durum değildir. Evlat edinme işlemlerinin gerçekleştirileceği anda evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedeleneyeceği kanaatine varılırsa, evlat edinme işlemi gerçekleşmeyecektir.

⁴⁵ Konuya ilişkin Yargıtay kararı için bkz. Yarg. 2. H.D., E.1984/8323, K. 1984/8594, T. 30.10.1984 (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 10.04.2014. SALEH, hakim tarafından, evlat edinme sebebiyle evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenip zedelenmeyeceği araştırılırken miras dışındaki unsurların değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Evlat edinecek kişinin sırf diğer çocuklarından mal kaçırmak için evlat edinmesi durumunda ise hakkın kötüye kullanılmasından bahsedilecektir. Saleh, **a.g.e.**, s.44.

⁴⁶ Ruhi, **a.g.e.**, s.28.

b) Özel Koşullar

(1) Birlikte Evlat Edinme

i. Eşlerin Birlikte Evlat Edinme Gerekliği

MK m.306/f.1 hükmü uyarınca; eşler ancak birlikte evlat edinebileceklerdir. Kanun bu düzenlemeyi getirerek, birlikte evlat edinmeyi eşler bakımından hem bir hak hem de bir zorunluluk olarak kabul etmiştir.⁴⁷ Bir diğer ifadeyle, bir kimsenin sadece bir kişi tarafından evlat edinmesi gerektiği kuralının istisnası karı kocanın birlikte evlat edinmesi durumudur.⁴⁸ Bununla birlikte, evli olmayan kişilerin birlikte evlat edinmeleri mümkün değildir.

Hukukumuzda aynı cinsiyetten iki kişinin evlenmesi durumunda evliliğin yokluğu sonucu doğar. Bu nedenle her nasıl bu şekilde bir evlilik gerçekleşmiş olsa dahi bu kişilerin evlat edinmek istemeleri durumunda, evlatlık ilişkisinin de yokluğu sonucu doğacaktır. Yokluk iddiaları def'i değil itiraz olduğundan her zaman ileri sürülebileceği gibi muamelenin hükümsüz kılınması için herhangi bir dava açılmasına dahi gerek yoktur, zamanaşımı süresine de tabi değildir.⁴⁹

⁴⁷ Baygın, **a.g.m.**, s.607.

⁴⁸ Ruhi, **a.g.e.**, s.41.

⁴⁹ Ayrıca bkz. Mehmet Ayan, **Medeni Hukuka Giriş, Kaynaklar- Temel Kavramlar- Başlangıç Hükümleri**, Konya, Mimoza Yayın, 2015, s.261. İtiraz, bir hakkın doğumuna engel olan veya hakkı sona erdiren olguların ileri sürülmesi anlamına gelmekte iken def'i, davalının borçlu bulunduğu edimi özel bir sebebe dayanarak yerine getirmekten kaçınmasına imkan veren bir savunma yoludur. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, **Medeni Hukuk, Giriş- Kaynaklar-Temel Kavramlar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s.324 vd.

ii. Eşlerin Birlikte Evlat Edinme Şartları

Eşlerin birlikte evlat edinebilmeleri için seçimlik iki şart aranmaktadır:

- **Beş Yıldan Beri Evli Olma**

En az beş yıldan beri evli olan eşler evlat edinebilir. Bu koşulu gerçekleştirmiş olan eşlerin belli bir yaşı doldurmuş olmasına gerek yoktur.⁵⁰

Kanun koyucu evlenen ve evliliği beş yıldan beri devam eden kişilerin, evlat edinme bakımından yeterli olgunluğa eriştiklerini kabul etmiştir. MK m.124/f.1 hükmü uyarınca; “*Erkek veya kadın onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemez.*” O halde, en az beş yıldır evli olan eşler –on yedi yaşlarını doldurarak yasal temsilcilerinin izni ile evlenmişlerse- yirmi ikinci yaşlarını doldurduktan sonra on sekiz yaş fark bulunması şartından dolayı en çok dört yaşındaki bir çocuğu evlat edinebileceklerdir.⁵¹

- **Otuz Yaşını Doldurmuş Bulunma**

Eşler beş yıldan beri evli olmamalarına rağmen her ikisi de otuz yaşını doldurmuş ise birlikte evlat edinmeleri mümkündür.

Türk Medeni Kanunu’nda, evlat edinecek olan kişi için asgari yaş belirlenmiş; fakat azami yaş belirlenmemiştir. Buna göre asgari evlat edinme yaşını doldurmuş olan kişi, yaşı kaç olursa olsun evlat edinebilecektir sonucuna varabiliriz.⁵² Kanaatimizce hakim, bu durumda somut olaya göre değerlendirme yapmalıdır. Evlat edinilenin yararının sağlanması prensibine uygun olmadıkça, her yaşta kişi için evlat edinmenin mümkün olmaması gerekir.

⁵⁰ Yarg. 2. H.D., E. 2004/2321, K. 2004/3327, T. 17.3.2004. (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.12.2016.

⁵¹ Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.373; Ruhi, **a.g.e.**, s.27. Bununla birlikte MK m.124 hükmü uyarınca: “*Hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir.*”

⁵² Ruhi, **a.g.e.**, s. 28. Evlat Edinme Yönergesi’nin 13. maddesinde “evlat edinilecek çocuk ile evlat edinecek kişi arasında en fazla 40 yaş farkının olması” şartına yönelik eleştirimiz için bkz. bölüm I, B, 2, b, (3) altında yapılan açıklamalar.

iii. Eşlerin Birlikte Evlat Edinme Gerekliliğinin İstisnaları

Kanun eşlerin birlikte evlat edinebilmesi kuralına iki istisna getirmiştir:

• Diğer Eşin Çocuğunu Evlat Edinme

Eşlerden biri, eşiyle en az iki yıldan beri evli olması veya otuz yaşını doldurmuş bulunması şartıyla diğerinin çocuğunu evlat edinebilir (MK m.306/f.3).

Bir eşin, diğer eşin önceki evliliğinden olan çocuğunu evlat edinmesi durumunda hem öz evlat-üvey evlat farkı giderilmiş olur hem de üvey çocuklar ev hayatında gerçek bir baba veya anne şefkatine kavuşturulmuş olacaktır. Ancak, kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere burada birlikte evlat edinmeden farklı bir düzenleme yapılarak evlat edinecek eşin otuz yaşını doldurmuş olması şartı getirilmiş ve beş yıllık evli olma şartı ise iki yıla indirilmiştir.⁵³

• Birlikte evlat edinmenin mümkün olamaması

MK m.307/f.2 hükmü uyarınca; otuz yaşını doldurmuş eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmenin mümkün olmadığını ispat etmesi halinde, bir çocuğu tek başına evlat edinebilecektir.

MK m.32 hükmü uyarınca: “Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir.” Kanun’un 33. madde hükmüne göre ise; “Gaiplik kararının istenebilmesi için, ölüm tehlikesinin üzerinden en az bir yıl veya son haber tarihinin üzerinden en az beş yıl geçmiş olması gerekir.” Kanun koyucu uzun zamandan beri haber alamama halinde gaiplik kararı istenebilmesi için son haberin üzerinden beş yıl geçmesini aramıştır. Buna karşılık otuz yaşını doldurmuş olan eş,

⁵³ Akıntürk, Ateş - Karaman, a.g.e., s.374.

diğer eşin iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi durumunda tek başına evlat edinebilir. Gaibin evli olması durumunda, gaibin eşinin MK m.131/f.1 hükmü uyarınca evliliğin feshine karar verilmesini isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda evlilik sona ereceği için kişinin zaten tek başına evlat edinme yoluyla evlat edinmesi (Kanun'da aranan şartların gerçekleşmesi halinde) mümkün olabilecektir. Kanun koyucu MK m.307/f.2 hükmünde beş yıl beklemek yerine iki yıllık süreyi yeterli kabul ederek, evli olan eşin tek başına evlat edinebilmesine imkan tanımıştır.⁵⁴

(2) Tek Başına Evlat Edinme

i. Evlat Edinenin Otuz Yaşını Doldurmuş Olması

“Evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlat edinebilir.” (MK m. 307/f.1).

ii. Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesinin İmkansız Olması

Otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi halinde, tek başına evlat edinebilir.

Şu hususu belirtmek gerekir ki, en az beş yıldır evli olan bir eş, otuz yaşını doldurmamış olsa da eşiyile birlikte evlat edinebilme hakkına sahiptir; fakat aynı eşin tek başına evlat edinebilmesi için mutlaka otuz yaşını doldurmuş olması gerekmektedir.⁵⁵

⁵⁴ Gaiplik konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saiba Oktay – Özdemir, **Kişiler Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016, s.30 vd.; Mehmet Ayan, Nurşen Ayan, **Kişiler Hukuku**, Konya, Mimoza Yayınları, 2015, s.168.

⁵⁵ Bkz. bölüm I, B, 2, b, (2) altında yapılan açıklamalar.

(3) Evlat Edinen ile Evlatlık Arasında Yaş Farkı Bulunması

Evlat edinme “doğayı taklit eder” (adoptio imitatur naturam) genel kuralının bir gereği olarak, evlatlık ile evlat edinen arasında yaş farkı bulunması gerekir.⁵⁶ Evlat edinilenin, evlat edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şarttır.⁵⁷(MK m.308/f.1)

Bu hükümle evlat edinmeyi gerçek ve doğal evlat bağına benzetmek için, evlat edinen ile edinilen arasındaki zaman farkını anne baba ile çocuk arasındaki yaş farkına uydurmak amaçlanmıştır.⁵⁸

01.08.2002 tarih ve 145 sayılı Evlat Edinme Yönergesi'nin⁵⁹ 13. maddesinde evlat edinilecek çocuk ile evlat edinecek kişi arasında en fazla 40 yaş farkının olması şartının aranacağı ifade edilmiştir. Kanaatimizce yaş farkı açısından, kanunla konulmamış üst sınırın yönerge ile getirilmiş olması hukuka aykırıdır. Normlar hiyerarşisinde kanun altı bir norm olan yönergenin ilk el düzenleme yapmaması yani kanunda düzenlenmeyen yeni bir hususu düzenleyip sınır getirmemesi gerekmektedir. Yönerge, kanunda yer alan düzenleme için açıklayıcı hükümler ihtiva etmelidir. Hukuka aykırılığın diğer bir sebebi hak ve özgürlüklerle ilgilidir. Yönergeye konulan bir hükümle kişinin evlat edinme özgürlüğü engellenemez. Yönergenin söz konusu hükmü bu açıdan da eleştiriye açıktır. Yönerge'nin evlat edinmeyi doğal anne baba ilişkisine benzetmek için getirmiş olduğu 40 yaş farkı sınırının -çocuğun üstün menfaati açısından gerçekten getirilmesi gereken bir düzenleme olduğuna kanaat getirilirse- kanunla düzenlenmesinin isabetli olacağı

⁵⁶ Akyüz, **a.g.e.**, s.132.

⁵⁷ Nitekim Yargıtay bir kararında evlat edinen ile evlatlık arasında 17 yıl 11 ay 15 gün yaş farkı olduğunu belirterek evlat edinme talebinin kabul edilmesini Kanun'a aykırı bulmuştur.

Yarg. 2. H.D., E. 2005/8438, K. 2005/10486, T. 04.07.2005. (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.12.2016.

⁵⁸ Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s. 375'ten naklen. Yarg. 2. H.D., E. 2005/4, K. 2005/3125, T. 2.3.2005, (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 03.09.2015.

⁵⁹(Çevirimiçi.),<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e26d9369dc318044059b0/Evlat%20Edindir%20Y%C3%B6nergesi.pdf>, 14.11.2016.

kanısında⁶⁰. Kanaatimizce her somut olay açısından ayrı değerlendirme yapmak yerine, her ilişki için 40 yaş sınırının aranması isabetli değildir.

(4) Rıza

i. Çocuğun Rızası

Ayırt etme gücüne sahip olan çocuk, rızası alınmadıkça evlat edinilemez. (MK m.308/f.2) Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuktan ne anlaşılması gerektiği hususu Kanun'da düzenlenmemiştir.⁶¹ Ayırt etme gücü kavramı, kişilerin eylem ve işlemlerinin sebep ve sonuçlarını anlayabilecek bilinç, anlayış ve iradeye sahip olmalarını ifade eder.⁶² Nitekim Türkiye'nin de taraf olduğu Çocukların Korunması ve Ülkeler Arası Evlat Edinmeye İlişkin Lahey Sözleşmesi m.4 hükmünde ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi m.9 ile m.12 vd. hükümlerinde “çocuğun üstün yararı” ilkesiyle paralel olarak çocuğun kendisini ilgilendiren her konuda çocuğun yaşı ve olgunluk derecesi dikkate alınarak görüşünün alınması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Çocuğun yeterli olgunluğa erişmemiş olduğuna kanaat getirilirse psikolog eşliğinde çocuğun arzu ve görüşleri nazara alınmalıdır. Doktrinde on beş yaşından küçük olan kişilerin ayırt etme gücüne sahip olduklarının kabul edilmesi gerektiğini ileri süren görüşler olmasına karşın⁶³, kanaatimizce çocuğun ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı belirlenirken evlat edinmenin hüküm ve sonuçlarını anlayabilecek yaşta olup olmadığı esas alınmalı, başka bir ifade ile kesin bir yaş sınırı verilmeden her somut olay bakımından ayrıca değerlendirme yapılmalıdır.⁶⁴

⁶⁰ Anayasa Mahkemesi'ne göre, “kanunlara aykırı olmamak kaydıyla” idarenin Anayasa'da yazılı düzenleyici işlemler dışında çeşitli isimlerle genel düzenleyici işlemler yapabilmesi mümkündür. Yönerge konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, Cemil Kaya, **İdare Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s.73 vd.; Kemal Gözler, Gürsel Kaplan, **İdare Hukuku Dersleri**, Bursa, Ekin Yayınevi, 2016, s.443 vd.

⁶¹ Ayırt etme gücü kavramının nisbiliği nedeniyle ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı her somut olaya göre ayrıca değerlendirilecektir. Vehbi Umut Erkan, İpek Yücer, “Ayırt Etme Gücü”, **AÜHFD**, 60 (3), 2011, s.487.

⁶² Erkan, Yücer, **a.g.m.**, s.488.

⁶³ Ruhi, **a.g.e.**, s.34; Saleh, **a.g.e.**, s.72.

⁶⁴ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.307.

Evlat edinmeye rıza gösterip göstermeme kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan, ayırt etme gücüne sahip çocuklar bu haklarını bizzat kendileri kullanırlar.⁶⁵ Yalnız kanuni temsilcisinin rızasıyla yetinilmeyerek, ayırt etme gücüne sahip çocuğun rızasına da ihtiyaç duyulması çocuğu korumak içindir. Kişinin geleceği ile çok yakından ilgili olan ve üstelik tüm hayatı boyunca kendisine tamamen yabancı bir kişiyi baba veya anne gibi görmeye ve hissetmeye zorlayan bir işlemin yapılmasında, evlat edinilecek olan çocuğun rızasının alınmaması, kişiliğin korunması ilkesi ile uyuşan bir durum olmayacağından söz konusu düzenleme yerinde bir düzenlemedir.⁶⁶ Bununla birlikte, çocuğun rızası alınırken çocuk baskı altında olmamalı, verilecek rıza çocuğun hür iradesiyle verilmelidir.

ii. Velayet Altındaki Evlatlığın Anne ve Babasının Rızası

MK m.309 hükmü uyarınca;

“Evlat edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir.

Rıza, küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir.

Verilen rıza, evlat edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlat edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerlidir.”

Maddenin 1. fıkrası hükmünde ifade edildiği üzere, rıza hem anneden hem de babadan alınmalıdır.⁶⁷ Evlatlık verilecek çocuğun biyolojik anne babası, bu izin hakkını dürüstlük kuralları çerçevesinde kullanmak zorundadırlar. Kanun yerleşim

⁶⁵ Akyüz, **a.g.e.**, s. 133.

⁶⁶ Selahattin Sulhi Tekinay, **Türk Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1990, s. 457.

⁶⁷ Konuya ilişkin olarak bkz. Yarg. 2. H.D., E. 2006/11976, K. 2006/12577, T. 27.09.2006, Yarg. 2. H.D., E. 2008/8419, K. 2009/4218, T. 09.03.2009, Yarg. 2. H.D., E. 2011/4463, K. 2011/12756, T. 20.07.2011, Yarg. 18. H.D., E. 2014/20480, K. 2015/31, T. 12.01.2015. (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.12.2016.

yerinden değil oturdukları yerden söz ettiği için, çocuğun ya da anne ve babanın yerleşim yerleri farklı olsa dahi, oturdukları yer mahkemelerine başvurmaları yeterli olacaktır.⁶⁸

Kanun'da verilecek rızanın sözlü de yazılı da olabileceği belirtildikten sonra, bu rızanın sözlü olarak da verilmiş olsa tutanağa geçirileceği hüküm altına alınmıştır.

MK m.310/f.1 hükmü gereğince; "*Rıza küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmedikçe verilemez.*" Bu hükümden anlaşıldığı üzere, anne babanın çocuk doğmadan önce veya doğduktan hemen sonra yani altı haftalık süre dolmadan rıza vermeleri uygun görülmemiştir.⁶⁹ Söz konusu maddenin ikinci fıkrada hükmünde ise; tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde, verilen rızanın aynı usulle geri alınabileceği belirtilmiştir.

Medeni Kanun iki halde anne ve babadan birinin rızasının aranmayacağını hükme bağlamıştır. (MK m.311)

Birinci hal, anne ve babadan birinin kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa,

İkinci hal, anne ve babadan biri çocuğa karşı özen yükümlüğünü yeterince yerine getirmiyorsa.

Eğer bir çocuk ileride evlat edinilmesini sağlamak amacıyla bir kuruma yerleştiriliyorsa, yerleştirme sırasında çocuğun evlat edinilmesi için gerekli olan anne veya babadan birinin rızasının bulunmaması durumunda, evlat edinenin veya evlat edinmede aracılık yapan kurumun istemde bulunması üzerine mahkeme, eksik olan rızanın aranıp aranmamasına karar verir.⁷⁰ Ancak, kural olarak, kararın mahkemece

⁶⁸ Ahmet M. Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2016, s.579.

⁶⁹ Yarg. 2. H.D., E. 2011/10286, K. 2011/14804, T. 03.10.2011. **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.38, Ocak 2012, S.1, s.25 vd.

⁷⁰ Yarg. 2. H.D., E. 2011/3648, K. 2011/14805, T. 03.10.2011. **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.37, Aralık 2011, S.12, s.2142 vd.

çocuğun yerleştirilmesinden önce verilmesi gerekir. Bu konuda karar vermeye yetkili mahkeme, çocuğun oturduğu yer mahkemesidir (MK m.312).

MK m.309 hükmünde ayrıca, evlat edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlat edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi verilen rızanın geçerli olacağı ifade edilmiştir. Burada kanun koyucu, evlat edinenlerin kişisel özelliklerine verilecek bir rızayı aramamış; anne-babanın çocuk üzerindeki haklarının son bulacağına dair vereceği rızayı aramıştır. Bu nedenledir ki, evlat edinenler bilinmese dahi verilecek rıza geçerlidir. Evlat edinenlerin evlat edinme konusunda yeterliliğe sahip olup olmadığına mahkeme karar verecektir.⁷¹

iii. Vesayet Dairelerinin İzni

Vesayet altındaki çocuk, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlat edinilebilir (MK m.308/f.3).

“Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir.” (MK m.411).

Vasi haklı bir sebep olmaksızın, evlat edinme işlemine rıza göstermezse, çocuk ve onu evlat edinmek isteyen kişi, vesayet makamına şikayette bulunabilirler. Vesayet makamının kararına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir. (MK m.461/f.2) Buna karşılık evlat edinme işlemine karar verecek mahkeme, vesayet dairelerinin izninin yokluğunu göz ardı edemez, göz ardı ederse yaptığı işlem uygulama yönünden yolsuz ve iptal edilebilir nitelik kazanır.⁷²

⁷¹ Oğuz Sadık Aydos, **Yeni Medeni Kanun’a Göre Evlat Edinme**, s.8, (Çevirimiçi), http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/4_7.pdf, 06.09.2016.

⁷² Süleyman Yalman, “Evlat Edinmede Rıza”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.VIII, No:1-2, Haziran-Aralık 2005, s.64.

3. Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi

MK uyarınca 18 yaşını doldurmamış kimseler küçük olarak kabul edilir. 18 yaşını doldurmamakla beraber evlenme yahut mahkeme kararı ile ergin olma durumu söz konusu ise, bu kişilerin evlat edinilmesi “Ergin ve Kısıtlıların Evlat Edinilmesi” başlıklı MK m.313 hükmüne tabidir.⁷³

a) Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatinin Bulunması

MK m.313 hükmü uyarınca; erginlerin evlat edinilebilmesi için, evlat edinenin altsoyunun açık muvafakatinin bulunması şartı konulmuştur.

Medeni Kanun’un erginlerin ve kısıtlıların evlat edinilmelerinde aynen muhafaza ettiği “altsoyunun bulunmaması şartı” 3.7.2005 tarihli ve 5399 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun’la⁷⁴ MK m.313 hükmünün birinci fıkrası değiştirilerek kaldırılmış, bu şartın yerine “erginlerin evlat edinilebilmesi için, evlat edinenin altsoyunun açık muvafakati şartı” konulmuştur.

b) Evlat Edinilenin Belli Özelliklerinin Bulunması

MK m.313 hükmü uyarınca bir ergin veya kısıtlı ancak aşağıdaki hallerden birinin varlığı halinde evlat edinilebilecektir:

- 1) Bedensel veya zihinsel özü sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlat edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise VEYA

⁷³ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.302.

⁷⁴ R.G. 15.07.2005- 25876.

- 2) Evlat edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş⁷⁵ ise (küçükken ifadesi evlatlığın ergin olmasından önceki herhangi beş yılı kapsayabilir⁷⁶) VEYA
- 3) Diğer haklı sebepler mevcut ve evlat edinilen, en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamakta ise.

Doktrinde Kanun'un aradığı sürede bakım, gözetim ve eğitime ilişkisinin aynı çatı altında süreklilik arz edecek şekilde yaşama ile gerçekleşeceği, evlatlığın sadece hafta sonları gelmesi ile birlikte yaşama şartının gerçekleşmeyeceği ileri sürülmüştür.⁷⁷

c) Evlat Edinilenin Eşinin Rızası

MK m.313/f.2 hükmü uyarınca; evlat edinmek isteyen kişi evli ise ancak eşinin rızasıyla evlat edinilebilir.⁷⁸ Madde hükmünde özel bir şekil şartı öngörülmediği için, eş tarafından verilecek rızanın herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığını söyleyebiliriz.

Evlatlık adayı artık ergin olduğu için anne-babasının olurunun alınmaması doğaldır; fakat eğer aday kısıtlanmışsa, vesayet makamının oluru aranacaktır.⁷⁹

C. Evlat Edinmede Aracılık Faaliyeti

MK m.320 hükmü uyarınca; evlat edinmede aracılığı ancak Bakanlar Kurulu'ndan yetki alan kurumlar yapabilirler. Böylece evlat edinmenin ticari bir

⁷⁵ Konuya ilişkin Yargıtay kararı için bkz. Yarg. 2. H.D., E. 2002/4783, K. 2002/5659, T.30.04.2002, Yarg. 2. H.D., E. 2005/19285, K. 2006/3858, T. 21.3.2006, (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 08.05.2015.

⁷⁶ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.585.

⁷⁷ Öztan, **a.g.e.**, s.979; Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.316.

⁷⁸ Yarg. 2. H.D., E. 2002/10805, K. 2002/11856, 1.11.2002 tarihli kararı. (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.12.2016.

⁷⁹ Serozan, **a.g.e.**, s.230.

amaca dönüştürülmesi, istismarın önlenmesi ve çocukların alınıp satılmasının önü alınmak istenmiştir.⁸⁰

D. Evlat Edinmenin Şekli ve Usulü

1. Araştırma ve Dinleme

MK m.316 hükmü uyarınca;

“ Evlat edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.

Araştırmada özellikle evlat edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitime yeteneği, evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir.

Evlat edinenin altsoyu varsa, onların evlat edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir.”⁸¹

Burada hakime düşen görev oldukça ağırdır. Hakim, esaslı sayılabilecek her türlü durumu ve şartları araştırarak, yapacağı araştırmada pek çok konuyu ele alacaktır. Başka bir ifade ile hakim tarafından *“evlat edinen ve edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitime yeteneği, evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması”* gerekmektedir.⁸²

⁸⁰ Serozan, **a.g.e.**, s.230.

⁸¹ Konuya ilişkin Yargıtay kararı için bkz. Yarg. 2. H.D., E. 2005/10524, K. 2005/13035, T. 29.9.2005 (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 29.11.2016.

⁸² Yarg. 2. HD., E. 2003/14702, K.2003/15706, 17.11.2003 tarihli kararı. (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.12.2006.

2. Mahkeme Kararı

MK m.315 hükmü uyarınca; evlat edinme kararı, evlat edinenin oturma yeri; birlikte evlat edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir.⁸³ Mahkeme kararıyla birlikte evlatlık ilişkisi kurulmuş olur. Evlat edinme kararlarında görevli mahkeme aile mahkemeleri⁸⁴; aile mahkemelerinin olmadığı yerlerde görevli mahkeme, bu sıfatla görev yapan asliye hukuk mahkemeleridir.⁸⁵

Evlat edinme işlemi, evlat edinen ile evlat edinilen arasında yapılacak bir sözleşme ile değil; mahkemenin vereceği bir kararla tamamlanacaktır.⁸⁶ Evlat edinme için noterlikten resmi senetle evlatlık sözleşmesi yapılması şartı kalkmıştır.⁸⁷ O halde, mahkemenin kararı kurucu nitelikte bir karar olmaktadır, zira evlatlık ilişkisi mahkeme kararı ile birlikte kurulmuş olmaktadır.⁸⁸ Kötüye kullanıma açık olan evlat edinme işleminin, sözleşmeyle kurulan bir ilişki olmaktan çıkarılıp mahkeme kararıyla kurulan bir ilişki haline dönüştürülmesi yerinde bir düzenlemedir.

MK m.314/f.5 hükmü uyarınca; evlat edinme ile ilgili mahkeme kararı evlatlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlat edinenin aile kütüğüne işlenir. Nüfus kütüğüne

⁸³ Kişinin yerleşim yeri ile oturma yeri kavramları birbirinden farklıdır. MK m.21/f.1 hükmü uyarınca; “yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir.” O halde kanun koyucu, evlat edinme kararının alınmasında evlat edineceklere kolaylık tanımış; oturma yeri mahkemelerini yetkili kılmıştır.

⁸⁴ Yarg. 2.H.D., E.2013/17138, K.2013/20892, T. 16.9.2013, Yarg. 2. H.D., E. 2006/2300, K. 2006/8677, T. 1.6.2006. (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.12.2016.

⁸⁵ KOÇ, tek başına evlat edinme durumunda ortada bir aile söz konusu olmadığı için bu davanın aile hukukundan doğan bir dava olmadığını, dolayısıyla görevli mahkemenin aile mahkemeleri değil asliye hukuk mahkemeleri olacağını ifade etmiştir. Evren Koç, “HMK ve TMK Çerçevesinde Evlat Edinme ve Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması Davasına İlişkin Bazı Tespitler”, **İÜHFİM**, C. LXXIII, S. 1, 2015, s.369. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun’un m.4 hükmü, “22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler”in aile mahkemelerinin görevleri arasında olduğunu belirtmiştir. Evlat edinme işlemi de ikinci kitapta düzenlenmesi sebebiyle gerek tek başına gerekse birlikte evlat edinme durumunda görevli mahkemenin aile mahkemesi olması gerektiğini düşünmekteyiz.

⁸⁶ İsviçre’de evlat edinme kararını mahkemeler haricinde, kendisine görev ve yetki tanınmış olan idari makamlar da verebilmektedir. Koç, **a.g.m.**, s.366.

⁸⁷ 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi’nin m.256 hükmünde remi bir senetle evlatlık sözleşmesi yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

⁸⁸ Dural, Ögüz, Gümüş, **a.g.e.**, s.317; Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.382; Ruhi, **a.g.e.**, s.43; İzzet Doğan, **Öğretide ve Uygulamada Milletlerarası Aile Hukuku ve Milletlerarası Usul Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, s.85.; Şıpka, **a.g.m.**, s.316; Mehmet Demir, **a.g.m.**, s.254; Koç, **a.g.m.**, s.365.

kaydedilme hususu, evlat edinmenin kurucu şartlarından olmayıp, sadece açıklayıcı nitelikte bir idari işlemdir.⁸⁹

3. Başvurudan Sonra Meydana Gelen Değişmeler

MK m.315/f.2 hükmü uyarınca; “*Evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer şartlar bundan etkilenmediği takdirde, evlat edinme kararının verilmesine engel olmaz.*” Ancak, aranılan şartlarda başvurudan sonra meydana gelen değişiklik şartın ortadan kalkması sonucunu doğuruyorsa (verilmiş olan rızanın geri alınması gibi), bu değişiklik evlatlık kararının verilmesini engelleyecektir.⁹⁰ Eğer evlatlığın anne baba veya vasisi, evlat edinene güvenerek ve evlatlığın onun himayesinde iyi bir geleceğe sahip olacağını düşünüp rıza vermişse, evlat edinenin evlat edinme başvurusundan sonra ölmesi sonucu bu izni vermekten kaçınabilirler.⁹¹ Başka bir ifade ile bu durumda da korunma prensibi, yarar prensibi ve çocuğun esenliğinin sağlanması prensibi⁹² rehberimiz olacaktır.

E. Evlat Edinmenin Hükümleri

Evlat edinme ilişkisinin kurulmasını gerçekleştiren mahkeme kararı, yenilik doğurucu nitelik taşır. Evlat edinme ilişkisinin kurulmasıyla çeşitli hukuki sonuçlar doğmaktadır.

⁸⁹ Ruhi, **a.g.e.**, s.43.

⁹⁰ Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.383.

⁹¹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 589.

⁹² Bakınız bölüm I, A altında yapılan açıklamalar.

1. Kişisel Sonuçlar Bakımından

a) Kişinin Soyadı Üzerindeki Etkisi

Evlatlık küçük ise evlat edinenin soyadını alır. (MK m.314/f.3) Ergin olan evlatlık, evlat edinilme sırasında dilerse evlat edinenin soyadını alabilir. (MK m. 314/f.3, c.3)

Hükme göre evlat edinilen ergin, kural olarak kendi aile ismini taşımaya devam eder. Ancak, evlat edinenin soyadını almak istemesi durumunda bunu evlat edinme kararını verecek hakime bildirmek zorundadır. Dolayısıyla, ergin evlatlık bakımından evlat edinenin soyadını taşımak bir yükümlülük değil, bir haktır.⁹³

Bununla beraber, evlatlığın biyolojik anne babasının ismini taşımakta yararı varsa MK 314/f.3'üncü maddesinin etkisinden kurtulmak için MK m.27/f.1 hükmü uyarınca isminin değiştirilmesini talep hakkı vardır. MK m.27/f.1 hükmü uyarınca ise, adın değiştirilmesi, ancak haklı sebeplere dayanılarak hakimden istenebilir.

Evlatlık ilişkisinin sona ermesi halinde, evlatlık, evlat edinilmeden önceki soyadına geri döner; fakat ölümle birlikte evlat edinme ilişkisi sona ermeyeceği için, evlat edinenin ölümü halinde evlatlık, evlat edinenin soyadını taşımaya devam eder.⁹⁴

b) Kişinin Vatandaşlığı Üzerindeki Etkisi

Vatandaşlık konusu Medeni Kanun'da düzenlenmemiştir. Bu konuyu düzenleyen kanun, 29.5.2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu' dur.⁹⁵ Evlat edinmenin vatandaşlık üzerindeki etkisi çalışmamızın ileriki bölümlerinde incelenecektir.⁹⁶

⁹³ Baygın, **a.g.m.**, s.629.

⁹⁴ Serap Helvacı, **Gerçek Kişiler**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016, s.174.

⁹⁵ R.G. 12.06.2009 – 27256.

⁹⁶ Bkz. bölüm III altında yapılan açıklamalar.

c) Hısımlık Üzerindeki Etkisi

Evlat edinme sonucu evlatlık ile evlat edinen arasında yapay bir hısımlık ilişkisi kurulur. (birinci dereceden, üstsoy- altsoy, yapay hısımlık) Evlatlık, evlat edinenin kan ve kayın hısımları ile hısımlık olamayacağı gibi, evlat edinen ile evlatlığın hısımları arasında da herhangi bir hısımlık ilişkisi meydana gelmeyecektir.⁹⁷

Evlat edinen eşlerin evlat edindikten sonra bir çocukları doğarsa, doğan çocuk ile evlatlık arasında kardeşlik bağı kurulmuş olmayacağı gibi, bir kimse veya eşler iki kişiyi evlat edinmiş olsa bu iki evlatlık arasında da kardeşlik ilişkisi kurulmuş olmaz.⁹⁸

d) Evlenme Yasağı

Mahkemece evlat edinme kararı verilmesiyle birlikte, evlat edinen ile evlatlık veya onlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında kesin evlenme yasağı doğar. Bu kural MK m.129 uyarınca hüküm altına alınmıştır.

2. Velayet ve Bakım Yükümlülüğü

MK m.314/f.1 hükmü uyarınca; anne babaya ait bakma borcu, evlat edinmekle evlat edinene geçer. Biyolojik anne ve baba, henüz erginliğe erişmemiş olan çocuklarını evlatlık olarak vermekle, bakma borcunun kaynağı olan velayet hakkını kaybederler.⁹⁹ Bu hükümde ifade edilen husus, anne babaya ait olan velayet hakkının evlat edinme ile birlikte evlat edinene devredilmesi değil, evlat edinme ilişkisinin kurulmasıyla anne babanın velayet hakkının sona ererek evlat edinenin velayet hakkının doğmasıdır. Çünkü velayet hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır ve bu sebeple devri mümkün değildir.¹⁰⁰

⁹⁷ Baygın, **a.g.m.**, s.635; Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.384; Aydos, **a.g.m.**, s.19.

⁹⁸ Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.385; Aydos, **a.g.m.**, s.19.

⁹⁹ Öztan, **a.g.e.**, s.589; Ruhi, **a.g.e.**, s.59; Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.385. AKINTÜRK, ATEŞ-KARAMAN'ın da belirttiği üzere, evlat edinenin ölmesi halinde de velayet hakkı biyolojik anne babaya dönemeyeceği için bu durumda evlatlığa vasi atamak gerekir.

¹⁰⁰ Dural, Ögüz, **a.g.e.**, s.321 vd.

Eşler çocuğu birlikte evlat edindikleri zaman evlatlık üzerinde velayet hakkını birlikte kullanırlar. Bu durum bir eşin diğer eşin çocuğunu evlat edinmesi durumunda da geçerlidir. MK m.336/f.3 hükmü uyarınca ise; anne babadan birinin ölümü halinde velayet sağ kalan eşe, boşanma durumunda ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

Eğer eşlerden biri istisnai durumdan yararlanarak¹⁰¹ bir çocuğu tek başına evlat edinmişse, velayet hakkını kullanmak sadece evlat edinen eşe ait olur. Evlat edinenin velayet hakkının kapsamı, anne babaninkine ile aynı olduğundan evlat edinen, evlatlığın mallarını yönetme ve onları kullanma hakkına sahiptir. Evlat edinmeyle birlikte bakım yükümlüğü de evlat edinene geçer.¹⁰²

Evlat edinme ile birlikte biyolojik anne babanın evlatlık üzerindeki velayet hakkı sona erer; fakat evlatlık olarak verdikleri çocukla kişisel ilişki kurma hakkı saklıdır.¹⁰³ Kişisel ilişki hakkı; çocuktan ayrı olan ana ve babanın, yetişmesine katkıda bulunmuş olduğu çocuğun gelişimi hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak, hısımlık ilişkilerini sürdürerek yabancılaşmayı engellemek ve hem çocuğun hem de anne-babanın sevgi gereksinimlerini giderme amacı güder.¹⁰⁴ Yargıtay 2. H.D., E.2012/2698, K.2012/22458, 25.09.2012 tarihli kararında “...*Ana ve babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilmiş olan çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça ana-babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve bunu sürdürmesi çocuk için bir hak (m.9/f.3) olduğu kadar, çocuklarıyla*

¹⁰¹ Medeni Kanun madde 307/f.2 hükmü uyarınca; “*Otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerde olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi halinde, tek başına evlat edinebilir.*”

¹⁰² Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.386. Doktrinde TEKİNAY tarafından, evlat edinme durumunda biyolojik anne babanın bakma yükümlülüğünün de tali olarak devam edeceği savunulmuştur. Tekinay, **a.g.e.**, s.467. Baskın olan görüş ise, biyolojik anne babanın bakma yükümlülüğünün sona ereceğidir. Aydın Zevkliiler, Beşir Acabey, Emre Gökyayla, **Medeni Hukuk: Giriş-Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Aile Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999, s.297; Aydos, **a.g.m.**, s.23 vd.

¹⁰³ Ruhi, **a.g.e.**, s.59 vd.; Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.385 vd.; Burak Huysal, **Devletler Özel Hukukunda Velayet**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2005, s.141 vd. Nitekim ÇHDS m.9/f.3 hükmü uyarınca: “*Taraf Devletler, ana babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilen çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça, ana babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına saygı gösterirler.*”

¹⁰⁴ Emine Akyüz, **Medeni Kanun’a Göre Müsterek Hayatın Tatili Ayrılık ve Boşanmada Çocuğun Korunması**, Ankara, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, 1983, s.145.

düzenli şekilde kişisel ilişki elde etmek ve bu ilişkiyi sürdürmek ana baba için de bir haktır. Bu tür kişisel ilişki, çocuğun yalnızca yüksek yararı gerektirdiği takdirde kısıtlanabilir veya engellenebilir (Çocuklarla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair Avrupa Sözleşmesi m.4/1-2).”¹⁰⁵

3. Mirasçılık

Evlatlık, evlat edinenin mirasçısı olur.¹⁰⁶ Aynı şekilde evlatlığın altsoyu da evlat edinene kan hısmı gibi mirasçı olurlar.¹⁰⁷ (MK m.500/f.1) Buna karşılık, evlat edinen evlatlığın mirasçısı olmadığı gibi, evlat edinenin hısımları da evlatlığın mirasçısı olamazlar. (MK m.500/f.2) Evlatlık, evlat edinenin altsoy ve üstsoy hısımlarına mirasçı olamaz, evlat edinene kan hısmı gibi mirasçı olur.¹⁰⁸

Hükümde sözü edilen yasal mirasçılık olduğu için evlat edinen ya da hısımlarının evlatlığın atanmış mirasçısı¹⁰⁹ olmaları mümkündür.¹¹⁰

Medeni Kanun m.315 hükmü¹¹¹ evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümünün, diğer evlat edinme şartlarının bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmayacağını düzenlediği için, evlat edinme başvurusu

¹⁰⁵ Karar için bkz. **Yargıtay Kararları Dergisi**, C. 38, Aralık 2012, S.12, s.2352 vd.

¹⁰⁶ Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük m.20/f.2 hükmünde de aynı yönde düzenlemeye yer verilmiştir.

¹⁰⁷ İNAN; evlatlığın, evlat edinenin mirasından kan hısımları gibi yararlanması durumunda evlat edinene kan bağı ile bağlı kimselerin kin ve garezlerinin evlatlığın üzerinde toplanacağı gerekçesiyle evlat edinenin yasal mirasçılarıyla aynı konumda olması hususunu istisnai hallerle sınırlamak gerektiğini savunmuştur. Ali Naim İnan, “Çocuğun ve Çocuk Haklarının Korunmasına İlişkin Mevzuatımızda Yetersizlik ve Giderilme Çareleri”, **Dr. H.C. Oğuzoğlu’na Armağan**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:303, Ankara, 1972, s.288 vd.

¹⁰⁸ Yarg. 2. H.D., E. 14562, K. 15902, T. 19.11.2003. “Miras bırakan Yılmaz, 21.08.2003’te; evlat edinen, miras bırakanın kardeşi, 17.04.2000’de ölmüştür. Halefiyet yoluyla Gülden, mirasçılık sıfatını kazanamaz. Açıklanan husus üzerinde durulmadan yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.” Talih Uyar, Alper Uyar, Cüneyt Uyar, **Türk Medeni Kanunu, Gerekeçli-İçtihatlı**, C.I, Ankara, Bilge Yayınevi, 2006, s.1411.

¹⁰⁹ MK m.516 hükmü uyarınca; “*Miras bırakan, mirasın tamamı veya belli bir oranı için bir veya birden çok kişiyi mirasçı atayabilir.*

Bir kişinin, mirasın tamamı veya belli bir oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı atanması sayılır.”

¹¹⁰ Dural, Öz, **a.g.e.**, s.36; Aydos, **a.g.m.**, s.17.

¹¹¹ Söz konusu hüküm uyarınca; evlat edinme başvurusundan sonra evlat edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlat edinmeye engel olmaz.

yapıldıktan sonra evlat edinenin ölmesi durumunda, hakim evlat edinme kararı verirse evlatlığın evlat edinene mirasçılığı söz konusu olacaktır.¹¹²

Evlatlık evlat edinenin mirasçısı olmakla beraber, kendi ailesindeki yasal mirasçılık durumunu korur. (MK m.500/f.1) Yani evlatlığın çifte miras hakkı bulunmaktadır.¹¹³

4. Hakimin Davaya Bakma Yasağı

Hukuk Muhakemeleri Kanunu¹¹⁴ m.34 hükmü uyarınca; hakimin davaya bakamayacağı, talep olmasa bile çekinmek zorunda olduğu sebepler sayılmış ve hakimin, kendisi ile evlatlık bağı bulunanın davasına bakamayacağı hüküm altına alınmıştır.

5. Nafaka Yükümlülüğü

MK m.364 hükmü uyarınca; *“Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür.”*¹¹⁵

Evlat edinen ile evlatlık arasında nafaka yükümlülüğünün bulunması, her ikisinin de kendi altsoyları-üstsoyları ve kardeşleriyle aralarındaki nafaka yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz; ancak doktrinde evlatlık ile evlat edinenin öncelikle birbirlerinden nafaka isteyebilecekleri görüşü hakimdir.¹¹⁶

¹¹² Gökhan Antalya, **Miras Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 83. “...Evlat edinmek isteyen Erdoğan 14.12.2005’te Funda İvgin’i evlat edinmek istemiş, ilk oturumdan önce 14.1.2006 tarihinde ölmüştür. Ölümle vekalet ilişkisi sona ermiştir. Dava, davalı Funda İvgin tarafından takip edildiğine göre husumetin Erdoğan’ın mirasçılara yöneltilmesi, tarafların gösterecekleri tüm delillerin toplanması, birlikte değerlendirilmesi, sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir...” Yarg. 2. H.D., E. 21229, K. 16257, T. 22.11.2007, Gençcan, **a.g.e.**, s.1299.

¹¹³ Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.386; Ruhi, **a.g.e.**, s.57; Kırkbeşoğlu, **a.g.e.**, s.25; Gençcan, **a.g.e.**, s.1442.

¹¹⁴ 6100 Sayılı ve 12.01.2011 tarihli, R.G. 04.02.2011-27836.

¹¹⁵ Doktrinde, evlatlıktan evlat edinene mirasın geçişinin mümkün olmayıp sadece evlat edinenden evlatlığa miras geçişinin mümkün olması, söz konusu nafakanın m.365/f.1 hükmü gereği mirasçılık hakları dikkate alınarak düzenlendiği gerekçesiyle evlatlığın evlat edinene karşı nafaka yükümlülüğünün mümkün olmaması gerektiği savunulmuştur. Aydos, **a.g.m.**, s.17.

¹¹⁶ Akıntürk, Ateş - Karaman, **a.g.e.**, s.387. Doktrinde evlatlık ile evlat edinen arasında mevcut olan nafaka ilişkisinin evlatlığın altsoyu ile evlat edinen arasında da mevcut olup olmadığı tartışmalıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Aydos, **a.g.m.**, s.23; Kaya, **a.g.e.**, s.75. KAYA ayrıca, evlatlığın biyolojik

6. Kayıt Bilgi ve Belgelerin Gizliliği

MK m.314/f.6 hükmü uyarınca; evlat edinme ile ilgili her türlü kayıtlar, bilgiler ve belgeler gizli olup hiçbir şekilde açıklanamaz. Bu yasak ancak mahkeme kararı veya evlatlığın isteğiyle kaldırılabilir.¹¹⁷ Ayrıca Sosyal Hizmetler Kurumu ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 01.08.2002 tarihli, 145 sayılı Evlat Edinme Yönergesi'nin 20. madde hükmünde de gizlilik esası kabul edilmiştir.

F. Evlatlık İlişkisinin Kaldırılması

Evlatlık ilişkisinin kaldırılması sebeplerinden rızanın bulunmaması başlıklı MK m.317 hükmü uyarınca; yasal sebep bulunmaksızın rıza alınmamışsa, rızası alınması gereken kişiler, çocuğun menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse, hâkimden evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilirler. Diğer noksanlıklar başlıklı 318. madde hükmüne göre ise, evlat edinmenin esasa ilişkin noksanlıklardan biriyle (örneğin ehliyetsizlik) sakat olması durumunda Cumhuriyet savcısı veya ilgili olan herkes evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir. Noksanlıklar bu arada ortadan kalkmış ise veyahut noksanlık sadece usule ilişkin olup ilişkinin kaldırılması durumunda evlatlığın menfaati ağır biçimde zedelenecek ise evlatlık ilişkisinin kaldırılması kararı verilemeyecektir. Bu da, evlat edinmenin vazgeçilmez ilkesi olan çocuğun yararına olma ilkesinin gereğidir. MK m.319 hükmü uyarınca; evlatlık ilişkisinin kaldırılması davalarında, dava hakkı, evlatlık

anne babasına karşı olan yardım nafakası isteminin tali nitelikte olduğunu, yani yükümlülüğün evlat edinen tarafından yerine getirilmediği takdirde evlatlığın biyolojik anne-babasının nafaka yükümlülüğünün doğacağını, evlatlığın ise katlanabilmesi şartıyla evlat edinen yanında biyolojik anne-babasına karşı da nafaka borcu altına gireceğini belirtmiştir. Kaya, **a.g.e.**, s.76. Ayrıca bkz. Saleh, **a.g.e.**, s.79.

¹¹⁷ MK hükmüne paralel olarak, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme'nin m.30 hükmü, Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'ün m.20/f.6 hükmü de gizliliği kabul etmiştir. Tüzük'ün söz konusu madde hükmünde ayrıca, evlatlığın istemi halinde söz konusu durumun evlatlığın psikolojisi üzerindeki etkisi de göz önüne alınarak Kurumca belirlenecek koşullar çerçevesinde sosyal çalışmacı tarafından açıklama yapılabileceği de düzenlenmiştir.

ilişkinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıllık hak düşürücü sürenin geçmesiyle düşer.¹¹⁸

Evlat edinme ile ilgili noksanlıkların sonradan ortadan kalkması halinde evlatlık ilişkisinin kaldırılması istemi reddedilecektir. Örneğin; evlat edinme kararının verildiği sırada otuz yaşını doldurmamış evlat edinenin daha sonra otuz yaşını doldurmuş olması durumunda olduğu gibi, istemin reddi gerekecektir.¹¹⁹

Mirasçılık ilişkisi nedeniyle evlatlık ve ölümü halinde alt soyu, evlat edinene kan hısmı gibi mirasçı olacağından, evlat edinenin ölümü ile evlatlık ilişkisi hukuki sonuçları yönünden son bulmayacaktır. Ancak evlatlık başka bir kişi tarafından da evlat edinebilecektir.¹²⁰

Evlatlık ilişkisi sona erdiği zaman, evlatlık ile evlat edinen arasındaki yapay soybağı ilişkisi, o andan sonrası için tüm haklarıyla ve yükümlülükleri ile sona ermiş olur. Nafaka ve miras hakkı da buna bağlı olarak ortadan kalkar.¹²¹

¹¹⁸ Bu maddede yer alan “...ve her hâlde evlat edinme işleminin üzerinden beş yıl...” ibaresi, Anayasa Mahkemesi’nin 27/12/2012 tarihli ve E. 2012/35, K. 2012/203 sayılı kararı ile iptal edilmiş olup, iptal Kararı Resmi Gazete’de yayımlandığı 12/7/2013 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmiştir. Ayrıca bkz. Yarg. 2. H.D., E. 2013/9642, K. 2014/1499, 27.01.2014 tarihli kararında “Davanın hak düşürücü süre geçtiği gerekçesiyle reddi, Anayasa Mahkemesinin iptal kararının yürürlüğe girmesiyle hukuki dayanağını yitirmiş olup, iptal edilen hüküm dışında evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını evlat edinme işleminin üzerinden beş yıllık hak düşürücü süreye tabi tutan başka bir yasal hüküm de bulunmadığından, işin esası incelenerek sonucunda göre bir karar verilmelidir.” denilmiştir. **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.40, Haziran 2014, S.6, s.1171 vd.

¹¹⁹ Aynı şekilde bakma ve eğitime şartının bulunmaması, aranan evlilik süresinin gerçekleştirilmesi de sonradan tamamlanabilecek noksanlıklardandır. Kaya, **a.g.e.**, s.107.

¹²⁰ Ali İhsan Özügür, **Türk Medeni Kanunu’nun Değişen Yeni Düzenlemeleri ile Açıklamalı-İçtihatlı Velayet-Vesayet-Soybağı Evlat Edinme Hukuku Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2007, s.357.

¹²¹ Serozan, **a.g.e.**, s. 237.

İKİNCİ BÖLÜM
MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK UYARINCA
EVLAT EDİNME

II. MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA EVLAT EDİNMEYE
UYGULANACAK HUKUK VE YABANCI ÜLKEDE
GERÇEKLEŞEN EVLAT EDİNMENİN TÜRKİYE’DEKİ
HÜKÜM VE SONUÇLARI

Öncelikle Türkiye’de gerçekleştirilmek istenen evlat edinme işleminin hangi hallerde uygulanacak hukukun araştırılmasına yol açacağını tespit edilmesi gerekir. Yabancılık unsuru, hukuki ilişkinin birden çok hukuk sistemi ile ilişkili olması anlamına geldiği için taraflardan en az birinin (evlat edinme açısından evlat edinen yahut evlat edinilenin) yabancı olması durumunda evlat edinme ilişkisinde yabancılık unsurundan bahsedebiliriz.¹²² Ancak evlat edinmede yabancılık unsuru sadece tarafların vatandaşlıkları ile sınırlı değildir. Evlat edinen ya da evlat edinilenin mutad meskenlerinin yabancı bir devlette olması halinde de (örneğin Türk vatandaşı kişinin Almanya’da yaşayan Türk çocuğu evlat edinmesinde olduğu gibi) yabancılık unsuru söz konusu olacaktır.

A. Yetkili Hukuk

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un 2. maddesi uyarınca; “*Hakim, Türk kanunlar ihtilaflı kurallarını re’sen uygular. Hakim, yetkili yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteyebilir. Yabancı hukukun olaya ilişkin hükümlerinin tüm araştırmalara rağmen tespit edilememesi*

¹²² Aysel Çelikel, B. Bahadır Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, İstanbul, Beta Yayınları, 2016, s.10; Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1036. Yargıtay bir kararında, evlat edinmek isteyen davacının Türk vatandaşlığını kaybetmiş olması sebebiyle öncelikle uygulanacak hukukun belirlenmesi gerektiğini, doğrudan Türk hukukunun uygulanamayacağını belirtmiştir. Yarg. 2. H.D., E. 2004/3206, K. 2004/3914, T.29.03.2004. (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 09.10.2016.

halinde, Türk hukuku uygulanır. Uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilafı kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması halinde de, bu hukukun maddi hükümleri uygulanır.’’

Evlat edinmeye uygulanacak hukuk MÖHUK m.18’de üç fıkra halinde düzenlenmiş; ilk fıkrada evlat edinme ehliyet ve şartları, ikinci fıkrada evlat edinen veya edinilen kişinin eşinin rızası ve son olarak üçüncü fıkrada evlat edinmenin hükümlerine uygulanacak hukuk hüküm altına alınmıştır.

1. Maddi Şartlar

Evlat edinme başlıklı 5718 sayılı MÖHUK m.18 hükmü uyarınca;

“ Evlat edinme ehliyeti ve şartları, taraflardan her birinin evlat edinme anındaki millî hukukuna tâbidir.¹²³

Evlat edinmeye ve edinilmeye diğer eşin rızası konusunda eşlerin millî hukukları birlikte uygulanır.

Evlat edinmenin hükümleri evlat edinenin millî hukukuna, eşlerin birlikte evlat edinmesi hâlinde ise evlenmenin genel hükümlerini düzenleyen hukuka tâbidir.’’

Evlat edinmenin ehliyet ve şartlarını düzenleyen MÖHUK m.18/f.1 hükmünün uygulama alanına; tarafların ehliyeti, tarafların yaşlarına ilişkin sınırlar ve aralarında bulunması gereken yaş farkı, evlat edinende aranan kişisel özellikler¹²⁴, hakim

¹²³Konuya ilişkin olarak bkz. Yarg. 2. H.D., E. 2010/13616, K. 2010/15652, T. 29.9.2010, Yarg. 2. H.D., E.2006/9551, K.2006/18121, T.21.12.2006, (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 09.05.2015.

¹²⁴ Örneğin MK m.305/f.2 hükmü uyarınca; küçüklerin evlat edinilmesi bakımından, evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi gerekir. Bkz. bölüm I, B, 2, a, (3) altında yapılan açıklamalar. Yarg. 2. H.D., E. 1989/1764, K. 1989/8271, 14.9.1990 tarihli kararında “...Davacı İtalyan uyruklu olup evlat edinme ehliyeti hakkında davacının milli hukukunun uygulanması gerekmektedir...” denilmiştir. Nuray Ekşi, **Milletlerarası Nitelikli Davalara İlişkin Mahkeme Kararları**, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2007, s.43.

evlatlığın menfaatini gözetmek bakımından takdir yetkisi ile evlat edinmeye izin verilmesi için gerçekleşmesi gereken maddi olguları¹²⁵ örnek olarak verebiliriz.¹²⁶

MÖHUK m.2/f.3 hükmü uyarınca: “*Uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilâfi kurallarının başka bir hukuku yetkili kılması, sadece kişinin hukuku ve aile hukukuna ilişkin ihtilâflarda dikkate alınır ve bu hukukun maddî hukuk hükümleri uygulanır.*” Evlat edinme işlemi aile hukukuna ilişkin olduğu için somut olaya uygulanmak üzere belirlenen tarafların milli hukuklarında ilk olarak kanunlar ihtilafi kurallarına başvurulmalı, atıf nazara alınmalıdır.¹²⁷

MÖHUK m.18 hükmünün sadece evlat edinen ile evlatlık arasında soybağı kuran ilişkiler hakkında mı, yoksa gerçek kişilerin bir çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi işini üstlendikleri; ancak çocukla aralarında soybağı ilişkisi kurulması sonucunu doğurmayan ilişkiler hakkında da tatbik edilip edilmeyeceği sorusunun cevaplandırılması gerekir. Bu bir vasıflandırma sorunudur. Bu ilişki evlat edinme ilişkisi olarak vasıflanabileceği gibi vesayet ilişkisi olarak da vasıflandırılabilir. Koruyucu aile ve benzeri başka kurumların evlat edinme işlemine yaklaştığı ölçüde milletlerarası özel hukuk anlamında evlat edinme olarak vasıflandırmak suretiyle MÖHUK m.18 hükmü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur.¹²⁸

Medeni Kanun evlat edinme ehliyet ve şartlarını her bir taraf için ayrı ayrı tespit etmiştir.¹²⁹ MÖHUK m.18/f.1 hükmündeki bu düzenleme, evlat edinme ilişkisinin taraflarına yalnızca kendi millî hukuklarının uygulanacağı yönünde anlaşılabilirliği gibi¹³⁰, her bir tarafın millî hukukunun iki tarafa birden uygulanacağı

¹²⁵ Örneğin MK m. 305/f.1 hükmüne göre; bir küçüğün evlat edinilmesi için, evlat edinecek kişi tarafından en az bir yıl bakılmış ve eğitilmiş olması gerekir. Bkz. bölüm I, B, 2, a, (1) altında yapılan açıklamalar.

¹²⁶ Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.335.

¹²⁷ Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1039.

¹²⁸ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman - Figanmeşe, **Milletlerarası Özel Hukuk**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s.169. Yazarlar, ayrıca konuyla ilgili Cezayir örneğini vermiş; Cezayir hukukunda kefalet (kafalah) kurumunun, evli çiftlerin verdiği ve bir çocuğun, bir babanın öz oğluna davranacağı şekilde desteklenmesi, eğitimi ve korunması konusunda verilmiş bir taahhüt olarak tanımlandığına dikkat çekmiş, Cezayir hukukunda evlat edinmenin kabul edilmediğine değinmiştir.

¹²⁹ Bkz. bölüm I, B altında yapılan açıklamalar.

¹³⁰ Konuya ilişkin olarak bkz. Gülören Tekinalp, Ayfer Uyanık, **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s.179; Ansay, **a.g.e.**, s.95; Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.337. TARMAN, ÖNAY, ilk görüşün üstün tutulması gerektiğini belirtmiş; kanun koyucu iki hukukun

şeklinde¹³¹ de anlaşılabilir. Yargıtay kararlarının çoğunda iki hukuku birden uygulayan ikinci görüşü benimsemiştir.¹³² Konuya ilişkin örnek vermek gerekirse; İngiliz hukuku evlat edinme yaşı olarak 21 yaşı öngördüğü için, 22 yaşındaki bir İngiliz vatandaşı kendi milli hukukunun aradığı asgari evlat edinme yaşına sahiptir. Bu kişinin Türk vatandaşı bir çocuğu evlat edinmek istediğini farz edelim. Evlatlık olacak çocuğun milli hukuku olan Türk hukuku, asgari evlat edinme yaşı olarak 30 yaşını öngörmektedir. Evlat edinmek isteyen kişinin evlat edinme ehliyet ve şartlarını haiz olup olmadığını belirlerken, sadece kendi milli hukukunu dikkate alacak olursak, 22 yaşındaki İngiliz vatandaşının yaşı nedeniyle herhangi bir engelle karşılaşmayacağı yönünde karar veririz. Fakat, evlat edinenin yaşı konusunda evlatlık olacak Türk çocuğun milli hukuku olan Türk hukukunu dikkate alacak

birlikte uygulanacağı yönünde iradesinin eşin rızası konusunda “eşlerin milli hukukları birlikte uygulanır” diyerek belli etmiş; ilk fıkrada buna benzer bir hüküm kullanmaması dolayısıyla aynı sonucu öngörmediği sonucuna varmıştır.

¹³¹ Bu yönde görüş için bkz. Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.276. Yazarlara göre; evlat edinme için aranan şartlar aslında çocuğun korunmasına ilişkin şartlardır. Bu şartların birlikte ele alınması işlemin amacına daha uygundur. Aynı yönde görüş için bkz. Şanlı, Esen, Ataman - Fıganmeşe, **a.g.e.**, s.171. Yazarlar, özellikle evlat edinen için aranan kişisel özelliklere ilişkin şartlar, evlatlığın yararına hizmet etmek için öngörülüş olan şartlardır. Evlatlığın yararına hizmet için öngörülüş olan bu şartların evlatlığın milli hukuku hiç dikkate alınmadan sadece evlat edinenin hukuku uyarınca belirlenmesi menfaatler dengesine aykırı sonuçlar doğuracağı gibi, kişisel özelliklere ilişkin şartların çoğunun evlatlık için değil evlat edinen için aranan özellikler olmasından dolayı sadece ilgili tarafın milli hukuku uyarınca belirlenecek olması, kişisel özelliklere ilişkin şartların büyük ölçüde evlat edinenin milli hukukuna tabi olması sonucunu doğuracaktır, demek suretiyle tarafların milli hukuklarının birlikte uygulanması gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca bkz. Ruhi, **a.g.e.**, s.74. Yazar, her iki hukukun birlikte uygulanmaması durumunda taraflardan birinin hukukuna göre geçerli; fakat diğersinin hukukuna göre geçersiz evlat edinme işlemlerinin meydana gelmesi durumunun söz konusu olacağını vurgulamıştır. Ayrıca bkz. Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.277; Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1038 vd.

¹³² Tekinalp, Uyanık, **a.g.e.**, s. 182 vd., Yarg. 2. H.D., E. 2005/7729, K. 2005/10050, T. 27.06.2005, (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 11.10.2015. Yargıtay söz konusu kararında, MK m.305/f.1 hükmünde aranan 1 yıl süreyle bakma ve eğitime şartının gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın hüküm verildiği, Türk vatandaşı olmayan evlat edinen bakımından da Türk hukukunda yer alan şartların sağlanması gerektiği gerekçeleri ile bozma kararı vermiştir. Yarg. 2. H.D., E.1982/3640, K. 1982/4124, T. 6.5.1982 tarihli kararında; “...Alman uyruklu Karl Peter, Türkiye Cumhuriyeti uyuşunda bulunan Ulviye’yi evlat edinmek istemektedir. Milletlerarası hususi hukuk kurallarına göre, evlat edinmede tarafların milli hukuklarının uygun içinde olması, başka bir anlatımla tarafların hukukunun birlikte uygulanması zorunludur. MK m.253 hükmüne göre evlat edinenin 40 yaşında olması evlat edinen ile evlatlık arasında 18 yaş fark bulunması gerekir. Söz konusu şartlar mevcut değildir...” yönünde karar vermiştir. Nihat İnal, **Nüfus, Babalık, Evlat Edinme, Yabancı Kararların Tenfizi, Velayet, Vesayet Davaları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2001, s.531 vd. Ayrıca bkz. Yarg. 2. H.D., E. 2010/13616, K.2010/15652, 29.09.2010 tarihli kararı ve Yarg. 2. H.D., E. 2010/14140, K.2012/615, 19.01.2012 tarihli kararı. Bülent Çiçekli, **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun – Yargıtay Kararları**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s.72 vd.

olursak, bu halde evlat edinen 30 yaşını doldurmamış olduğu için, evlat edinmek isteyen İngiliz vatandaşı ehliyetsiz kabul edilecektir.¹³³

Doktrinde bir görüşe göre aslında bu tartışmada öncelikli olarak cevaplanması gereken sorulardan biri yabancıların taraf olduğu evlat edinme işlemlerinin sayısının artmasının arzu edilip edilmediğidir. Eğer yabancıların taraf olduğu evlat edinme işlemlerinin sayısının artması talep ediliyorsa, ehliyet ve şartlar bakımından her iki taraf için kendi milli hukuklarının uygulanmasını kabul etmek gerekir. Böylece şartlar daha hafif olduğundan evlat edinme işlemlerinin sayısı artacaktır. Aksi durumda ise, yani evlat edinme işlemlerinin sayısının artması talep edilmiyorsa, iki tarafın milli hukuklarının birlikte uygulanmasının kabul edilmesi gerekir.¹³⁴ Gerçekten de her iki tarafın milli hukuklarının birlikte uygulanması durumunda şartlar ağırlaşacak, dolayısıyla evlat edinme işlemi zorlaşacaktır.¹³⁵ Şu hususu da belirtmek gerekir ki, kanaatimizce tarafların milli hukuklarının birlikte mi yahut ayrı mı uygulanacağı sorusunun cevabını ararken, evlat edinme işlemlerinin sayısını artırma ya da azaltma amacından yola çıkılmamalıdır.

Yabancı unsurlu olaylarda evlat edinme işleminin hem evlatlık hem de evlat edinenin hukukuna göre geçerli olması kaçınılmazdır.¹³⁶ Evlat edinme için aranan şartlar aslında çocuğun korunmasına ilişkindir. Kanaatimizce bu şartların birlikte ele alınması işlemin amacına daha uygundur. Bu durumda evlat edinen yabancı, evlatlık ise Türk vatandaşı olduğu takdirde, Türk Medeni Kanunu'nun aradığı şartlara ek olarak evlat edinenin milli hukukunun bu konuda aradığı şartların da gerçekleşmesi

¹³³ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.171.

¹³⁴ Vahit Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk: Genel Esaslar-Milletlerarası Usul Hukuku-Bağlama Kuralları**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s.320.

¹³⁵ Nitekim Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinmeye Dair Lahey Sözleşmesi'nin "Ülkelerarası Evlat Edinmede Usuli Şartlar" başlıklı 15 ve devamı maddelerinde evlat edinme başvurusunda bulunacaklar bakımından evlat edinme ehliyet ve şartlarının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği kabul eden devlet hukukuna göre; evlatlık açısından ise menşe devlet hukukuna göre belirleneceği ifade edilmiştir.

¹³⁶ 1960 yılında İsviçre'de yapılan seminerde kararlaştırılan Milletlerarası Evlat Edinmenin Temel İlkeleleri'nde 12. İlkede ve 03.12.1986 tarihli ve 41/85 sayılı Çocukların Bakım ve Korunması İle İlgili Sosyal ve Hukuksal Esaslara İlişkin BM Deklarasyonu'nda 23. madde hükmünde, evlat edinmenin her iki tarafın hukuku bakımından da geçerli olması gerektiği temel bir esas olarak kabul edilmiştir. Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.172, dn. 173.

aranmalıdır.¹³⁷ Gerçekten de aranan kişisel özelliklere ilişkin şartlara baktığımızda bunların çoğunun evlatlığın değil evlat edinen kişinin sahip olması için aranan özellikler olduğunu görürüz. Bu nedenle kişisel özelliklere ilişkin şartların her iki hukukun birlikte dikkate alınmasıyla değil de sadece ilgili tarafın milli hukuku uyarınca belirlenecek olması, kişisel özelliklere ilişkin şartların büyük ölçüde evlat edinenin milli hukukuna tabi olması sonucunu doğuracak, şartların evlat edinenin hukuku tarafından dikte edilmesine neden olacaktır.¹³⁸ Evlat edinen ile evlatlık arasında belirli bir yaş farkının bulunması, evlat edinen ile evlatlık arasında kurulmuş bir bakım ve eğitim ilişkisinin varlığı gibi maddi vakıalar bakımından evlat edinenin hukuku ile evlatlığın hukuku bir arada tatbik edilmeli, bu iki hukuktan hangisi daha ağır şartlar öngörüyorsa, o hukukun aradığı şart dikkate alınmalıdır.

Bir Türk vatandaşı evlat edinmek istiyorsa, kendi milli hukuku olan Türk hukuku uyarınca en az otuz yaşında olmalıdır. Buna karşılık, yabancı evlat edinilenin milli hukukuna göre evlat edinenin otuz beş yaşında olması gerekiyorsa gerek doktrin gerekse Yargıtay uygulamalarına göre¹³⁹, bu iki hukukun bir arada uygulanması ve tarafların diğerinin milli hukukunda aranan şartları da taşıması gerekir. Bu durumda Türk vatandaşının yabancıyı evlat edinebilmesi için otuz beş yaşında olması gerekir.

Evlat edinenlerin birden fazla olması halinde, örneğin Türk bir kadın ve Fransız kocasının Bulgar vatandaşı bir çocuğu evlat edinmek istemesi durumunda, evlat edinme ilişkisinin kurulmasının kadın ile çocuk arasındaki aşamasına Türk ve Bulgar hukuku (ana ve çocuğun milli hukukları); koca ile çocuk arasındaki aşamasına ise Fransız ve Bulgar hukukları (baba ve çocuğun milli hukukları) uygulanacaktır.¹⁴⁰ Her iki hukukun şartlarının birlikte ele alınması bunu gerektirir. Evlat edinme işlemi aile hukukuna ilişkin bir işlem olması sebebiyle atfın nazara alınacağı da unutulmamalıdır.

¹³⁷ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.287.

¹³⁸ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.172.

¹³⁹ Yarg. 2. H.D., E.2006/9551, K. 2006/18121, T. 21.12.2006.

(Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.12.2016. Yarg. 2. H.D., E.13616, K. 15652, T. 29.09.2010, Gençcan, **a.g.e.**, s.1408 vd.

¹⁴⁰ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s. 172, dn. 172.

MÖHUK m.18/f.1 hükmüne göre; evlat edinme ehliyet ve şartları, tarafların her birinin evlat edinme anındaki milli hukuklarına tabi kılınmıştır. Kanun koyucunun MÖHUK m.3 hükmünde¹⁴¹ öngörülen dava tarihini değil, evlat edinme anını esas almıştır. Bunu nedeni ise; tarafların evlat edinme anındaki milli hukukları uyarınca geçerli olarak kurulmuş evlat edinme ilişkisinin geçerliliğinin, tarafların vatandaşlıklarında değişiklikler olması durumunda bundan etkilenmesine engel olmaktır.¹⁴²

Ayrıca belirtmek gerekir ki; Türkiye’de ancak elverişli bir biçimde bakılmalarının mümkün olmaması yahut evlat edinecek veya yanına yerleştirilecek bir ailenin bulunmaması hallerinde Türk vatandaşı çocuk, yabancı unsurlu evlat edinmelere konu olacağı için başka bir ifadeyle, Türk mevzuatı, Türk vatandaşı çocukların yabancılık unsuru içeren evlat edinmelere konu olmasına sınırlı hallerde izin verdiği için, uygulamada da Türk vatandaşı bir çocuğun yabancı veya mutad meskeni Türkiye dışında bulunan Türk vatandaşları tarafından evlat edinilmesi durumunda, Türk Medeni Kanunu’nda aranan şartlara ek olarak, Evlat Edinme Yönergesi’nin¹⁴³ 17. maddesinde¹⁴⁴, üç yaşından büyük çocukları evlat edinecek eşlerden en az birinin Türkçe konuşabilmesi şartını da sağlamış olması gerekir.¹⁴⁵

Şunu da belirtmek gerekir ki; eğer bir hukuk sisteminde evlat edinme hiç kabul edilmemişse o kişi, Türk hukukunun uygulanması suretiyle evlat edinemez. Örneğin bir Türk çocuğunun milli hukukuna göre evlat edinmenin kabul edilmediği İran vatandaşı tarafından evlat edinilmesi mümkün olmadığı gibi, bir İranlı çocuğun milli

¹⁴¹ Söz konusu madde hükmü uyarınca: “Yetkili hukukun vatandaşlık, yerleşim yeri veya mutad mesken esaslarına göre tayin edildiği hâllerde, aksine hüküm olmadıkça, dava tarihindeki vatandaşlık, yerleşim yeri veya mutad mesken esas alınır. ”

¹⁴² Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.174.

¹⁴³ Bkz. (Çevirimiçi),

<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e26d9369dc318044059b0/Evlat%20Edindirme%20Y%C3%B6nergesi.pdf>, 04.12.2016.

¹⁴⁴ Söz konusu Yönerge’nin 17. madde hükmü uyarınca: “Her ikisi de yabancı uyruklu ailelere her yol denendiği halde çeşitli nedenlerle Türkiye’de evlat edindirilemeyen çocuklar yerleştirilir. Üç yaşından büyük çocukları evlat edinecekler için eşlerden birinin Türkçe bilme şartı aranır. (Türkçe bilme koşulu T.C. vatandaşları için de geçerlidir.)”

¹⁴⁵ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.173.

hukukuna göre evlat edinme işleminin tanındığı bir kişi tarafından da evlat edinilmesinin mümkün olmaması gerekir.¹⁴⁶

2. Şekli Şartlar

Evlat edinmenin şekli ve usulü Medeni Kanun'un 315 ve 316. maddelerinde düzenlenmiş, evlat edinenin oturma yeri mahkemesince, birlikte evlat edinme durumunda eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilen mahkeme kararı ile evlat edinme işleminin tamamlanacağı hükme bağlanmıştır.

Yabancı unsurlu evlat edinmelerde şekil, MÖHUK m. 7'de düzenlenen genel şekil kuralına tabidir.¹⁴⁷ Bu hükme göre; *“Hukuki işlemler, yapıldıkları ülke hukukunun veya o hukuki işlemin esası hakkında yetkili olan hukukun maddi hukuk hükümlerinin öngördüğü şekle uygun olarak yapılabilir.”* Hükümden anlaşılacağı üzere, milletlerarası özel hukukta genel şekil kuralı, işlemin yapıldığı yer hukukudur. (Locus Regit Actum= LRA) Ancak bunun yanında işlemin esasını idare eden hukuk (Lex Causae) da birçok hukuk sisteminde olduğu gibi Türk hukukunda da şekil konusunda yetkili hukuk olarak kabul edilmiştir.¹⁴⁸ Bir işlem yapıldığı yer hukukunun veya işlemin esasının tabi olduğu hukukun maddi hukukunda yer alan

¹⁴⁶ Ziya Akıncı, Cemile Demir - Gökyayla, **Milletlerarası Aile Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s.238. Ayrıca bkz. Doğan, **Milletlerarası Aile Hukuku**, s.86; Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.277.

¹⁴⁷ Konuya ilişkin Yargıtay kararı için bkz. Yarg. 2. H.D., E. 2000/8187, K. 2000/11994, T. 10.10.2000; Yarg. 2. H.D., E.2002/2354, K. 2002/6169, T.9.5.2002, (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.11.2015.

¹⁴⁸ Türk milletlerarası özel hukuk sisteminde şekil konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s. 187 vd.; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.97; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.214; Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.25; Tekinalp, Uyanık, **a.g.e.**, s.90; Rona Aybay, Esra Dardağan, **Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2. Baskı, 2008, s.221. AYBAY, DARDAĞAN ayrıca Eski MK döneminde hakimnin evlat edinmeye izin vermesine ilişkin koşulun hukuki niteliğinin tartışıldığına değinmiştir. Birinci görüşe göre, bu koşul usule ilişkin görünse dahi çocuğun menfaatini korumaya yönelik bir koşul olduğu için evlat edinmenin maddi koşulları içinde mütalaa edilmelidir. Türk çocuklarının yurt dışında evlat edinilmesi durumunda, işlemin gerçekleştiği ülke hukukunun bağlama kuralları evlat edinmenin maddi koşullarını çocuğun ulusal hukukuna bağlamışsa Türk hakiminin evlat edinme işlemine izin vermesi koşulu aranacaktır. Diğer görüşe göre ise, evlat edinme işlemine yönelik olarak yargıcın verdiği izin şekli veya usuli nitelik taşır. Bu halde ise, yabancı ülkede evlat edinme işleminin gerçekleşmesi durumunda o ülke makamlarının o ülke hukukuna göre işleme katılması, evlat edinmeye izin vermesi işlemin geçerliliği açısından yeterli görülecek ayrıca Türk hakiminin iznine ihtiyaç duyulmayacaktır. Aynı yönde tartışma için ayrıca bkz. Günseli Öztekin Gelgel, **Devletler Özel Hukukunda Çocuk Hukukundan Doğan Problemler – Ders Notları-**, İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s.39 vd.

şekil kurallarına uygun olarak yapılmışsa, o işlem Türk Milletlerarası Özel Hukuku'na göre şekil açısından geçerlidir.

Türk hukukunda olduğu gibi, evlatlık ilişkisinin kurulması için mahkeme kararı gereken hallerde, yargılama *lex fori*' ye (işlemin yapıldığı yer hukuku) tabi olarak gerçekleşecektir.¹⁴⁹ Evlat edinme işlemlerinde de usul meseleleri kural olarak işlemin yapıldığı yer hukukuna (*lex fori*) tabi olur.

Evlat edinme işlemlerinde, özellikle evlat edinilenin menfaatine olması gerektiği aranmaktadır. Bu özellik, maddi hukuka ait bir şart olarak kabul edilse dahi, bu şartın gerçekleştirilme şekli bir usul meselesi olduğundan işlemin yapıldığı yer hukukuna tabi olur.¹⁵⁰

MK m.315 hükmünde belirtildiği üzere, mahkeme kararı ile birlikte evlatlık ilişkisi kurulmuş olur. Hakimin evlat edinmeye izin verebilmesi için, sadece kanunda öngörülmüş olan ehliyet ve şartların yerine getirilmiş olması önemli değildir; evlat edinme işleminin çocuğun menfaatine olduğu yönünde de kanaat getirmiş olması gerekir.¹⁵¹ Bu kural milletlerarası unsur taşıyan evlat edinmelerde de unutulmamalı, çocuğun menfaatine uygun olarak karar verilmesi gerekmektedir. MÖHUK m.40 hükmü uyarınca: “*Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder.*” İç hukukumuzda MK. m.315 hükmünde evlat edinme kararını verecek yetkili mahkeme düzenlenmiştir. Söz konusu madde uyarınca: “*Evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir.*”

¹⁴⁹ Akıncı, **a.g.e.**, s.139; Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.288 vd.; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.177; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.278; Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.323.

¹⁵⁰ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.279; Konuya ilişkin olarak ayrıca bkz. Aybay, Dardağan, **a.g.e.**, s.223. AYBAY, DARDAĞAN'a göre, evlat edinmenin çocuğun menfaatine uygun olması koşulu evlat edinmenin maddi koşullarının bir parçası sayılabilir. Bu koşul MK m.305 hükmünde ifade edilmiştir. Evlat edinme yurtdışında dahi gerçekleşse menfaat koşulunun araştırılıp araştırılmadığı dikkate alınmalı, bu araştırmanın yapıldığını gösteren usuli işlemin biçimsel geçerlilik koşulları ise işlemin yapıldığı yer hukukuna tabi olmalıdır.

¹⁵¹ Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.323.

Medeni Kanunumuza göre, evlat edinme ilişkisi mahkeme kararıyla kurulur.¹⁵² Yetkili ve görevli mahkemenin MK 316. maddesine göre¹⁵³, görevinden ötürü yaptığı araştırmalar usul hukuku niteliğinde olduğundan ilke olarak işlemin yapıldığı yer hukukuna bağlıdır ve mahkemenin vereceği karar yenilik doğuran bir karardır.¹⁵⁴

3. Evlat Edinmede Diğer Eşin Rızası

MÖHUK m.18/f.2 hükmü uyarınca; “*Evlat edinmeye ve edinilmeye diğer eşin rızası konusunda eşlerin milli hakları birlikte uygulanır.*” Yürürlükten kalkan 2675 sayılı Kanun’dan farklı olarak 5718 sayılı MÖHUK, sadece evlat edinmede değil, evlat edinilme durumunda da diğer eşin rızasını düzenlemiştir. Yani sadece eşlerden birisinin evlat edinmesi halinde değil, birisi tarafından evlat edinilmesi halinde de diğer eşin rızası aranacaktır.¹⁵⁵ Dolayısıyla evlatlığın evli olması halinde, evlatlık ilişkisine onun eşinin de muvafakati aranmıştır.¹⁵⁶ Bu nedenle evli olan kişi evlat edinilmek isterse ancak eşinin rızasıyla evlat edinilebileceği gibi, evlat edinmek isteyen kişinin evli olması durumunda da evlat edinme işleminin kurulabilmesi için eşinin rızası aranacaktır.

“*Evlat edinmeye ve edinilmeye diğer eşin rızası konusunda eşlerin milli hakları birlikte uygulanır.*” hükmünden, evlat edinenin eşinin rızası konusunda¹⁵⁷, sadece evlat edinen ile eşinin milli haklarının dikkate alınacak olduğu, evlatlığın hukukunun dikkate alınmayacağı sonucu çıkmaktadır. Aynı şekilde evlatlığın eşinin

¹⁵² Bkz. bölüm I, D, 2 altında yapılan açıklamalar.

¹⁵³ MK m.316 hükmü uyarınca: “*Evlat edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.*”

Araştırmada özellikle evlat edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlat edinenin eğitime yeteneği, evlat edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir.

Evlat edinenin altsoyu varsa, onların evlat edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir.”

¹⁵⁴ Doğan, **Milletlerarası Aile Hukuku**, s.88.

¹⁵⁵ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s. 289; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.174; Nomer, **a.g.e.**, s.277; Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.322.

¹⁵⁶ Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.322.

¹⁵⁷ Türk Medeni Kanunu’nun m.313/f.2 hükmüne göre: “*Evli bir kimse ancak eşinin rızasıyla evlat edinilebilir.*”

rızası bakımından da, sadece evlatlık ile eşinin milli hakları dikkate alınacak olup, evlat edinenin milli hukuku bu hususta dikkate alınmayacaktır.¹⁵⁸

Eşlerden biri tek başına evlat edinmek isterse veya yine eşlerden biri evlat edinilmek isterse, eşlerin milli haklarından bir tanesine göre rıza aranıyor; diğer eşin milli hukukuna göre rıza aranmıyorsa, ancak bu rızanın bulunması koşuluyla evlat edinme gerçekleşebilir. Çünkü diğer eşin rızasının gerekip gerekmediği konusunda eşlerin milli hakları birlikte uygulanır.

“Diğer eşin evlat edinme rızası” konusunda eşlerin milli haklarının birlikte uygulanmasına ilişkin bu hüküm, evlilik birliğinin selameti dolayısıyla çocuğun menfaati açısından isabetli görülmektedir.¹⁵⁹

Evli Türk vatandaşlarının tek başlarına evlat edinmeleri, eşlerin rızasına ilişkin değil, bilakis evlat edinme ehliyet ve şartlarına ilişkin bir konudur. Buna göre, yabancı ile evli bir Türk vatandaşı, eşinin hukuku onun rızasıyla diğer eşin evlat edinmesine izin verse dahi bu Türk vatandaşı tek başına evlat edinemez.¹⁶⁰

4. Evlat Edinmenin Hükümleri

MÖHUK m.18/f.3 hükmü uyarınca; evlat edinmenin hükümleri, yani evlatlığın ismi, ikametgahı, evlat edinmenin sonucu olarak soybağı ve hısımlık ilişkisinin kurulup kurulmadığı, evlat edinen ile evlatlık arasındaki hısımlık ilişkisi, evlatlığın biyolojik ailesi ile hısımlık ve soybağı ilişkisinin devam edip etmediği, evlatlık ile biyolojik anne babası arasında kişisel ilişki kurma hakkının bulunup bulunmadığı, evlenme yasağı, velayet durumu, yardım nafakası, evlat edinmenin hükümsüzlüğü veya sona ermesi gibi konular evlat edinme statüsüne, yani evlat edinenin milli

¹⁵⁸ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.174 vd.

¹⁵⁹ Doğan, **Milletlerarası Aile Hukuku**, s.84.

¹⁶⁰ Akıncı, **a.g.e.**, s.139.

hukukuna, eşlerin birlikte evlat edinmesi halinde evlenmenin genel hükümlerini düzenleyen hukuka (MÖHUK m.13/f.3) tabi olur.¹⁶¹

MÖHUK m.13/f.3 hükmü uyarınca; *“Evliliğin genel hükümleri, eşlerin müşterek milli hukukuna tabidir. Tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları halinde müşterek mutad mesken hukuku, bulunmadığı takdirde Türk hukuku uygulanır.”*

Evlat edinme hükümleri aynı zamanda evlat edinmenin hükümsüzlüğü ve evlat edinmenin sona ermesi hallerini de kapsamaktadır.¹⁶²

“Bunların yanı sıra, evlat edinilen çocuk üzerindeki velayet hakkının kendiliğinden evlat edinene geçip geçmeyeceği, eşlerden sadece birinin evlat edinmesi halinde velayet hakkının kime ait olacağı, üvey çocuğun evlat edinilmesinde velayet hakkının nasıl kullanılacağı, evlat edinene ait velayet hakkının hangi koşullarda kaldırılabilir gibi sorular hakkında da, evlat edinmenin hükümlerine uygulanacak hukuk yetkilidir.”¹⁶³

Yabancılık unsuru taşıyan evlat edinmede uygulanacak hukukun Türk hukuku olması durumunda (evlat edinenin Türk olması) meseleyi inceleyecek olursak, evlat edinmenin hükümleri MK m.317’de düzenlenmiştir.¹⁶⁴ Buna göre öncelikle anne babaya ait hak ve yükümlülükler evlat edinmeyle birlikte evlat edinene geçer.

Türk hukukunda prensip olarak evlatlık, evlat edinenin hem soyadını hem de vatandaşlığını alacak, evlatlık ergin değil ise, işlemin tamamlanması ile birlikte, evlat edinenin velayeti altına girecektir.¹⁶⁵ MK m. 314/f.4 hükmünde eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan çocukların nüfus kaydına anne baba adı olarak evlat edinen eşlerin adlarının yazılacağı ifade edilmiştir.¹⁶⁶

¹⁶¹ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.289; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.279; Şanlı, Esen, Ataman - Fıganmeşe, **a.g.e.**, s.175 vd; Tekinalp, Uyanık, **a.g.e.**, s.184 vd.

¹⁶² Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.279; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, 279; Ruhi, **a.g.e.**, s.75 vd; Tekinalp, Uyanık, **a.g.e.**, s.184.

¹⁶³ Şanlı, Esen, Ataman - Fıganmeşe, **a.g.e.**, s. 176’ dan naklen; Tekinalp, Uyanık, **a.g.e.**, s.184.

¹⁶⁴ Bkz. bölüm I, E altında yapılan açıklamalar.

¹⁶⁵ Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.324 vd.

¹⁶⁶ Yarg. 18. HD., E. 2014/19323, K.2015/7581, 5.5.2015 tarihli kararında “...eşler tarafından birlikte evlat edinilen ergin kişilerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılamaz. Bu durumda mahkemece, koşulların oluşması sebebiyle davanın kabulüyle evlat edinmeye

Kanaatimizce amaç, evlat edinme ile kurulan soy bağına doğal soy bağına benzetmek olduğu için, istekleri halinde ayırt etme gücüne sahip çocuk yahut erginlerin de nüfus kayıtlarında biyolojik anne baba adı yerine evlat edinen anne-baba adı yazması isabetli olacaktır.¹⁶⁷

Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük m.20/f.4 hükmü uyarınca; “*Eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır. Tek başına evlat edinilmesi halinde de aynı yöntem uygulanır.*” O halde ayırt etme gücünden yoksun yabancı bir çocuğun Türk vatandaşları tarafından birlikte evlat edinilmesi durumunda anne baba adı olarak evlat edinenlerin adı yazılacaktır.

Tüzük’ ün söz konusu maddesinin son cümlesinde geçen “tek başına evlat edinilmesi halinde de aynı yöntem uygulanır” ifadesinin tartışmaya açık olduğunu düşünmekteyiz. Başka bir ifade ile örneğin evlat edinen kişinin anne olması durumunda baba hanesine ne yazılacağı hususu net olarak ifade edilmemiştir. Biyolojik anne adının haneye yazılması durumu çocuğun menfaatine uygun olmayacaktır. Bu nedenle evlat edinen kişinin adı yazılmalıdır. Bu durumda baba hanesinde biyolojik babanın adı yazılı mı kalacaktır yoksa anne uydurma bir baba adı yazdırabilecek midir hususu hükümde açıkça anlaşılamamaktadır. Konuya ilişkin olarak Yargıtay 2. H.D., 9473-18059, 22.10.2009 tarihli kararında “... *Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle davacı, nüfusta bulunmuş çocuk olarak kayıtlı olan küçük Deniz’i tek başına evlat edinmiş olup, evlatlığın nüfusa yazılı olan baba adını değiştirilmesini istemekte hukuki bir menfaatinin bulunmadığının anlaşılmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına*” karar verilmiştir.

karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken ayrıca evlat edinenin ana ve baba adının değiştirilerek tesciline şeklinde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...” denilerek hükmün bozulmasına karar vermiştir. (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 12.12.2016.

¹⁶⁷ Doktrinde, kanun hükmünde ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuklar için bu şartın öngörülmesi olması RUHİ tarafından eleştirilmektedir. Yazara göre, ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun yahut erginlerin de istekleri halinde bu haktan yararlanabilmesi gerekmektedir. Ruhi, **a.g.e.**, s.52.

Soyadı meselesinde ise, MK m.314/f.3 hükmünde ifade edildiği üzere, evlatlığın küçük olması durumunda evlat edinenin soyadını alması bir zorunluluk; ergin evlatlık açısından ise kanunun tanıdığı bir imkandır. Başka bir ifadeyle, ergin evlatlık dilerse evlat edinenin soyadını alabilir iken, küçük olan evlatlık evlat edinenin soyadını almak zorundadır. Tüzük m.20/f.3 hükmünde de evlatlığın küçük olması durumunda evlat edinenin soyadını alacağı hüküm altına alınmıştır.

MK m.129 hükmü uyarınca; evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme yasağı vardır.

Evlat edinilenin mirasçılığı konusu ise tartışmalıdır. Bir görüşe göre; tarafların birbirlerine mirasçı olup olmayacağı ve mirasa ilişkin tüm sorunlar miras statüsüne tabidir.¹⁶⁸ Bu görüşü savunan yazarlara göre; evlat edinme işleminde taraflardan birinin diğerine veya karşılıklı olarak birbirlerine mirasçı olabilmesi maddi hukuka ait bir düzenlemedir ve MÖHUK m.20’de düzenlenen miras statüsüne tabidir. MÖHUK m.20/f.1 hükmü uyarınca; “*Miras, ölenin milli hukukuna tabidir. Türkiye’de bulunan taşınmazlar hakkında Türk hukuku uygulanır.*” Aynı maddenin 2. fıkrası uyarınca ise; “*Mirasın açılması sebeplerine, iktisabına ve taksimine ilişkin hükümler terekenin bulunduğu ülke hukukuna tabidir.*” Miras hissesi, tenkis davası, mahfuz hisse dahil olmak üzere mirasla ilgili olan bütün konular için miras ilişkisini düzenleyen hukuk yetkili olacaktır.

Diğer bir görüşe göre¹⁶⁹; evlatlığın miras hakkı konusunda mirası düzenleyen hukuk yetkilidir. Ancak, evlat edinen ile evlatlık arasındaki hısımlık ilişkisinin türü, yani tam evlat edinme (evlatlık evlat edinenin ailesinin tam bir uzvu olmakta ve kendi öz (biyolojik) ailesiyle bağları, -hısımlığa bağlı evlenme engeli hariç-, tamamen çözülmekte ise “tam” evlat edinme söz konusudur.) ya da basit evlat edinme (evlatlık evlat edinenin ailesinin tam bir uzvu olmuyor ve evlatlık öz ailesiyle hısımlık ve buna bağlı olarak miras ilişkisini korumaya devam ediyorsa “gevşek” veya “basit” evlat edinmeden söz edilir.) ilişkisinin doğmuş olmasına göre, evlatlığın

¹⁶⁸ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.280; Akıncı, **a.g.e.**, s.141; Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1044.

¹⁶⁹ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s. 290; Tekinalp, Uyanık, **a.g.e.**, s.184 vd.; Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.349.

mirasçılık sıfatı doğmuş olacağı için, bu konuda evlat edinme statüsü yetkili olmalıdır. Bu statü evlatlığa hangi tür evlat edinme ve mirasçılık sıfatı kazandırmış ise, mirasçılık hakkı da o sınırlar içerisinde olacaktır.¹⁷⁰ Kanaatimizce de isabetli olan bu görüşü savunan yazarlara göre, tarafların birbirine mirasçı olup olmayacakları evlat edinme statüsünü göre belirlenecekken mirasa ilişkin diğer meseleler miras statüsüne göre belirlenecektir. Mirasçılık konusunda bu fikri benimseyen yazarlar, nafaka yükümlülüğü bakımından¹⁷¹ da aynı çözümü benimsemişlerdir.

Evlat edinme ilişkisinin sonunda doğabilecek nafaka yükümlülüğü bakımından da tarafların birbirlerine karşı nafaka yükümlülüklerinin olup olmayacağı evlat edinme statüsüne, söz konusu yükümlülüğün olduğu hallerde buna ilişkin tüm meseleler nafaka taleplerine uygulanacak hukuka tabidir.¹⁷²

B. Çocukların Korunması ve Ülkeler Arası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi

Yabancı ilamların tanınması konusunda Türkiye Cumhuriyeti, iki taraflı veya çok taraflı sözleşmelere taraf olmuş ise, bu sözleşmelere taraf olan âkit devletler bakımından tanıma hususundaki iç hukuk kuralları uygulanmaz.¹⁷³ Türkiye Cumhuriyeti, 1993 tarihli Çocukların Korunması ve Ülkeler Arası Evlat Edinme Konusunda İşbirliği'ne Dair Lahey Sözleşmesi'ne¹⁷⁴ taraf olduğu için, ülkeler arası

¹⁷⁰ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.290.

¹⁷¹ MÖHUK m.19 hükmü, nafakayı düzenlemektedir. Söz konusu hükme göre: “*Nafaka talepleri, nafaka alacaklısının mutad meskeni hukukuna tabidir.*”

¹⁷² Nafaka taleplerine uygulanacak hukuk bakımından, MÖHUK m.19'un yanı sıra, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmeleri de göz önünde bulundurmak gerekir. Türkiye, 24.10.1956 tarihli, Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair Lahey Sözleşmesi'ne (24.12.1971 tarihli ve 14052 sayılı R.G.) ve 02.10.1973 tarihli Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme'ye (06.02.1983 tarihli ve 17951 sayılı R.G.) taraf olmuştur. Tarman, Önay, **a.g.m.**, s. 350.

¹⁷³ Tarman, **a.g.m.**, s. 350 vd.; Giray, **Evlat Edinme**, s.345. Ayrıca tanıma konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. bölüm II, D, 2 altında yapılan açıklamalar.

¹⁷⁴ Türkçe metni için bkz. RG: 19.04.2004-25438. Sözleşme'ye taraf devletler şunlardır: Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Andora, Arnavutluk, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Belize,

evlat edinme konusunda söz konusu Sözleşme'nin incelenmesi gerekir.¹⁷⁵ Türkiye'nin taraf olduğu 19 Ekim 1996 tarihli Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Sözleşme m.4 hükmünde evlat edinme kararları, “evlat edinmeye hazırlık niteliğindeki tedbirler veya evlat edinmenin iptali veya feshi” Sözleşme'nin uygulama alanı dışında bırakılmıştır. Bu nedenle çalışmamızda söz konusu Sözleşme'ye değinilmeyecektir.

1. Sözleşme'ye Genel Bakış

Evlat edinme konusunun hassasiyeti sebebiyle uluslararası alanda bazı ilkeler benimsenmiş, bu bağlamda 1960 yılında İsviçre'nin Leysin kentinde yapılan seminerde ülkeler arası evlat edinmenin temel ilkeleri kararlaştırılmıştır.¹⁷⁶ Bu ilkeler 1993 tarihli Çocukların Korunması ve Ülkeler Arası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi için de rehber niteliği taşıması sebebiyle benimsenen ilkelerden bazılarına değinmekte yarar vardır:

-Evlat edinme çocuğun yararına olmak şartı ile anne, baba ve yakın akraba bakımlarının yerini doldurmak açısından en iyi seçenektir (1. ilke).

Belarus, Belçika, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Burkina Faso, Burundi, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Cape Verde, Çin, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador, El Salvador, Ermenistan, Estonya, Fiji, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Gine, Guatemala, Güney Afrika, Gürcistan, Haiti, Hırvatistan, Hindistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Kamboçya, Kanada, Karadağ, Kazakistan, Kenya, Kıbrıs, Kolombiya, Kongo, Kostarika, Küba, Lesoto, Letonya, Liechtenstein, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Madagaskar, Mali, Makedonya, Malta, Meksika, Moldova, Mongolya, Morityus, Monako, Montenegro, Nepal, Norveç, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Portekiz, Romanya, Raunda, San Mario, Senegal, Seyşel, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Sri Lanka, Svaziland, Şili, Tayland, Togo, Türkiye, Uruguay, Venezüella, Vietnam, Yeni Zelanda, Yunanistan ve Zambiya. Şanlı, Esen, Ataman - Fıganmeşe, **a.g.e.**, s.177, dn.184. Ayrıca Sözleşme'nin İngilizce metni için bkz. (Çevirimiçi), <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/lahey.html>, 28.11.2016.

¹⁷⁵ 1967 Sözleşmesi, çocukların evlat edinilmesine dair Avrupa Konseyi' nin bağlayıcı nitelik taşıyan ilk düzenlemesidir. Avrupa Konseyi Sözleşme'yi gözden geçirip yenileme ihtiyacı duymuş ve bu bağlamda 27 Kasım 2008 tarihinde 2008 Sözleşmesi'ni imzaya açmıştır. 1967 Sözleşmesi'nin yenilenmesi çalışmasında yani 2008 Sözleşmesi'nin hazırlanmasında, 1993 Lahey Sözleşmesi'nde belirtilen ilkeler göz önünde tutulmuştur. Alper Can Aykaç, “Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne Dair”, **TBB Dergisi**, S.80, 2009, s.389 vd.

¹⁷⁶ Ruhi, **a.g.e.**, s. 187 vd.

-Bir çocuğun bir kültürden başka bir kültüre götürülmesi her zaman çeşitli riskler taşımaktadır. Bu nedenle çocuğun ülkeler arası evlat edinme işlemine tâbi tutulmasına karar vermeden önce, kendi ülkesinde çocuk için var olabilecek bütün seçeneklerin tam olarak değerlendirilmiş olması gerekmektedir (2. ilke).

-Hukuki olarak evlat edinme işlemi tamamlanmadan önce çocuk ile müstakbel anne babanın kültürel yapısını anlayabilecek ve konusunda uzman bir sosyal hizmet bürosuna bağlı bu büronun yönetiminde çalışan bir sosyal hizmet uzmanının denetiminde altı aydan az sürmeyen bir deneme süresi olmalı, daha yetişkin çocukların varlığı durumunda ise bu süre daha uzun olmalıdır (9. ilke).

-Evlat edinmenin her iki ülkede de hukuki geçerliliğe sahip olması gerekmektedir (12. ilke).¹⁷⁷

1993 tarihli Lahey Sözleşmesi, 01.09.2004 tarihinde Türkiye açısından yürürlüğe girmiştir.¹⁷⁸

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Çocukların Korunması ve Ülkeler Arası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi yabancılık unsuru içeren evlat edinme prosedürüne ilişkin olup, evlat edinmelerde uygulanacak hukuka ilişkin düzenleme içermemektedir. Bu nedenle bu Sözleşme, MÖHUK m.18 yerine geçmeyip, yabancılık unsuru içeren evlat edinmelerde bu Sözleşme MÖHUK m.18 ile birlikte uygulanacaktır.¹⁷⁹

Sözleşme'nin amacı milletlerarası alanda evlat edinmelerin, çocuğun yararına, uluslararası hukukun ona tanıdığı haklara uygun gerçekleşmesi için gerekli koruyucu tedbirleri tesis etmek, bu konuda işbirliğini sağlamak, akit devletlerdeki, evlat edinmelerin tanınmasını sağlamaktır¹⁸⁰. Sözleşme'nin en önemli amaçlarından biri

¹⁷⁷ Sibel Özel, "Ülkelerarası Evlat Edinme", **Ata Sakmar'a Armağan, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2011/1, s.609 vd.

¹⁷⁸ (Çevirimiçi), <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/guncelleme/lahey/33cocuklarinkorun.pdf>, 02.04.2015.

¹⁷⁹ Şanlı, Esen, Ataman - Fıganmeşe, **a.g.e.**, s.168.

¹⁸⁰ Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.321; Günseli Öztekin - Gelgel, "Devletler Özel Hukukunda Velayet, Çocuk Kaçırımları, Evlat Edinmeye İlişkin Problemler", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:4, S.8, Güz 2005/2, s. 144 vd., Giray, **Evlat Edinme**, s.343 vd.

de, çocuk kaçırmalarının önlenmesidir. Burada engellenmek istenen çocuk kaçırmaları hem hukukî hem de cezaî nitelikli olanlardır.¹⁸¹ Burada ebeveynler tarafından kaçırılmadan ziyade, çocuğun kötü amaçlara alet edinilerek kullanılmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Özellikle evlat edinme adı altında gerçekleştirilen çocuk ticaretinin önlenmesi söz konusu Sözleşme'nin esas amacı olduğundan, evlat edinme ilişkisinin kurulması koşullarında ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.¹⁸² Nitelim Sözleşme'nin 1. madde hükmünde; *“Sözleşmenin amaçları; ülkelerarası evlât edinmelerin, çocuğun yüksek yararlarına ve uluslararası hukukun ona tanıdığı temel haklara uyularak yapılması için koruyucu tedbirleri tesis etmek, bu önlemlere uyulmasını sağlamak ve böylece çocukların kaçırılmasını, satımını ve ticaretini önlemek için Âkit Devletler arasında bir işbirliği sistemi kurmak, Sözleşmeye uygun olarak gerçekleştirilen evlât edinmelerin Âkit Devletlerce tanınmasını sağlamak”* olarak ifade edilmiştir.

Her akit devlet evlat edinmeye ilişkin çeşitli usuller öngörse de, Lahey Sözleşmesi ile ortaya konulan yeknesak bir ülkeler arası evlat edinme ilişkisinin kurulması usulü getirilmiş ve Sözleşme'nin “Ülkelerarası Evlat Edinmede Usuli Şartlar” başlıklı dördüncü bölümünde 14. ve 22. maddeler arasında her akit devlet için emredici olan ülkeler arası evlat edinmenin tabi olacağı usul düzenlenmiştir.¹⁸³

Sözleşme'nin amacı ulusal hukukları birleştirme olmayıp, farklı hukuk sistemleri arasında işlev görmek olduğu için Sözleşme; mahkeme kararı, idari makam kararı veya özel sözleşme gibi farklı evlat edinme usullerine izin vermiştir.¹⁸⁴

Şu hususu da belirtmek gerekir ki, Sözleşme'nin başlangıç bölümünde *“... Bu Sözleşme'yi imzalayan Devletler ... her Devletin, çocuğun asıl ailesinde kalmasını*

¹⁸¹ Öztekin - Gelgel, **Velayet, Çocuk Kaçırmaları, Evlat Edinme**, s.144.

¹⁸² Öztekin - Gelgel, **Güncel Aile Hukuku Meseleleri**, s.120; Giray, **Evlat Edinme**, s.343 vd.

¹⁸³ Elif Çörekçi, “Ülkelerarası Evlat Edinme”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı: Ahmet Cemal Ruhi, Erzurum, 2009, s.42; Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1032.

¹⁸⁴ Özel, **a.g.m.**, s.611. Bu Sözleşme, evlat edinme hukukunu yeknesak hale getirme amacını taşımayıp esas itibariyle ülkeler arası evlat edinme işlemlerinde aranacak temel şartlar, usul ve bu işlemlerin etkisini düzenlemesi yönünden evlat edinme işlemlerinin tabi olacağı hukuku düzenleyen klasik kanunlar ihtilafı sözleşmelerinden farklıdır. Feriha Bilge Tanrıbilir, **Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011, s.132.

sağlayacak uygun tedbirleri öncelikle alması lüzumunu hatırlatarak, uygun bir ailenin menşe Devletinde bulunamadığı bir çocuğa ülkelerarası evlat edinmenin devamlı bir aile sağlayabileceğinin yararı idrak edilerek, ... aşağıdaki hükümlerde anlaşmışlardır.” denilmektedir. Sözleşme, menşe devlette uygun bir ailenin olmaması durumunda çocuğun ülkeler arası evlat edinme yoluyla bir aileye kavuşturulması gerektiğini kabul etmiştir.¹⁸⁵

Sözleşme'nin uygulanmasının kolaylaştırılması için adli yardıma ilişkin Lahey Sözleşmelerinin geleneği olarak yetkilendirilen merkezi makamlar, evlat edinmenin gerçekleşmesi için zaruri görülürse çocuğun ve evlat edinecek ebeveynlerin durumuna ilişkin bilgileri toplar ve bu bilgileri toplarken devletlerin yetkili kabul ettikleri kurum ve kuruluşlardan yardım isteyebilir.¹⁸⁶

Sözleşme'nin uygulama alanı, Sözleşme'nin ikinci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, Sözleşme, mutad meskeni akit bir devlette (menşe devlet=evlat edinilecek küçüğün ikamet ettiği devlet) bulunan bir çocuğun, mutad meskeni diğer akit bir devlette (kabul eden devlet=evlat edinmek üzere başvuranın ikamet ettiği devlet) bulunan bir kişi veya eşler tarafından, menşe devlette evlat edinildikten sonra, kabul eden devlete götürülmüş olması, götürülmekte olması veya götürülmek üzere olması durumunda (m.2/I) ve ancak devamlı bir anne-baba-çocuk ilişkisi kuran evlat edinmeler hakkında uygulanır (m.2/II).¹⁸⁷ Her iki devletin merkezi makamlarının evlat edinme işleminin yürütülmesi konusunda anlaşmış olmalarından önce çocuk on sekiz yaşına girmiş ise, Sözleşme artık uygulanmaz (m.3).¹⁸⁸ Yani Sözleşme'nin 2. ve 3. maddeleri incelendiğinde, Sözleşme'nin uygulanabilmesi için,

- Çocuğun her iki devletin yetkili makamlarının evlat edinme işinin yürütülebileceği konusunda anlaşmış oldukları tarih itibariyle 18 yaşını doldurmamış olması,

¹⁸⁵ Özel, **a.g.m.**, s.611.

¹⁸⁶ Öztekin - Gelgel, **Velayet, Çocuk Kaçırımları, Evlat Edinmeye İlişkin Problemler**, s.145.

¹⁸⁷ Görüldüğü üzere Sözleşme, evlat edinen ve edinilenin vatandaşlığı yerine mutad meskenlerini dikkate alarak uygulama alanını tespit etmiştir. Tanrıbilir, **a.g.e.**, s.132.

¹⁸⁸ Akıncı, **a.g.e.**,s.145.

- Çocuğun mutad meskeninin akit bir devlette bulunması,
- Çocuğun, mutad meskeni başka bir akit devlette (kabul eden devlet) bulunan kişi(ler) tarafından menşe devlette evlat edinilmiş olması veya evlat edinilmek istenmesi,
- Çocuğun bu kurulmuş veya kurulacak olan evlat edinme ilişkisi sebebiyle mutad meskeninin bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye götürülmesi.¹⁸⁹

Sözleşme'nin uygulama alanı bulabilmesinde önemli olan nokta, evlat edinecek kişi ile evlatlığın mutad meskenlerinin farklı ülkelerde bulunması olduğundan tarafların vatandaşlığı, Sözleşme'nin uygulama alanı açısından önem arz etmemektedir. Eğer evlat edinecek kişi ile evlatlığın mutad meskenleri aynı ülkede; fakat bu kişiler birbirinden farklı vatandaşlıklara sahip olsalar, Sözleşme uygulama alanı bulamayacaktır. Çünkü mutad meskenleri farklı ülkelerde değildir. Buna mukabil, aynı ülke vatandaşı olup da mutad meskenleri farklı ülkede olanlar için örneğin mutad meskeni yurtdışında bulunan Türk vatandaşları, mutad meskeni Türkiye'de bulunan bir çocuğu evlat edinmek istedikleri takdirde, evlat edinme prosedürü bu Sözleşme'nin öngördüğü çerçevede işleyecektir.¹⁹⁰ Sözleşme'nin 2. maddesinde “...mutad meskeni akit bir devlette bulunan çocuğun mutad meskeni akit bir devlette bulunan kişi tarafından...” denilmek suretiyle, Sözleşme'ye taraf olmayan bir devlette oturmakta olan çocuğun evlat edinilmek istenmesi durumunda Sözleşme hükümleri uygulanmayacaktır.

Sözleşme, devamlı anne-baba-çocuk ilişkisi kuran evlat edinmeler hakkında uygulanacağı için, evlat edinme işlemi çocuk bakımı, vesayet durumu veya İslami bir kurum olan süt anneliğinden ayırt etmek gerekir.¹⁹¹ Medeni Kanun'da eşlerin

¹⁸⁹ Aynı cinsten iki kişinin evlat edinmek istemesi durumunda (gay yahut lezbiyen çiftler) bunun da Sözleşme'nin kapsamına gireceği belirtilmiştir. Lynn D. Wardle, “Protecting Children by Protecting Domestic and International Adoption” Lebendiges Familienrecht, Festschrift für Rainer Frank zum 70. Geburtstag am 14. Juli 2008, (ed. T. Helms/J. M. Zeppernick), Frankfurt-Main-Berlin, 2008, s. 320.

¹⁹⁰ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.178, dn.186; Özel, **a.g.m.**, s.612; Akıncı, **a.g.e.**, s.144; Şensöz, **a.g.m.**, s.190.

¹⁹¹ Ansgar Marx, “Das Haager Übereinkommen Über Internationale Adoptionen”, (çev. Ahmet Cemal Ruhi, Uluslararası Evlat Edinme Hakkındaki La Haye Sözleşmesi), **MHB**, 1999-2000, s.842, Özel, **a.g.m.**, s.612.

ancak birlikte evlat edinebilecekleri kuralı da aslında bu hükümlerle paralellik göstermektedir. Yani asıl önemli olan husus çocuğun tam anlamıyla gerçek bir aile ortamında yetişmesini sağlamaktır.

Sözleşme'ye göre, evlat edinme menşee devlette de kabul eden devlette de gerçekleşebilir. Menşee devletin yetkili makamları her iki halde de çocuğun evlat edinmeye uygun olup olmadığını tespit edip çocuğun yüksek yararını gözetecektir. Evlat edinme için muvafakati zorunlu kişi, kurum ve makamlarla istişarede bulunulacak, söz konusu kişi kurum ve makamların rızalarının serbestçe ve yasaya uygun olarak beyan edilip edilmediği, muvafakatlerin para veya herhangi bir bedel mukabili elde edilip edilmediği, annenin rızasının gerekmesi durumunda ancak çocuğun doğumundan sonra verilmiş olması hususları incelenecektir. Sözleşme'ye göre çocuğun evlat edinilmeye uygun olup olmadığı menşee ülkesinin vereceği bir karara bağlıdır. Bu durumda tümüyle menşee devletinin kendi hukuku uygulanacaktır yani Sözleşme bu noktada herhangi bir kriter belirlememiştir. Menşee devletin kendi hukukunun içine kanunlar ihtilafı kuralları da girmektedir. Bu itibarla menşee devleti ülkesi kanunlar ihtilafı kuralları çocuğun evlat edinilebilmesi için gereken şartları milli hukuk bağlamında ele almakta ise, o zaman çocuğun vatandaşlığı önem arz edecektir.¹⁹²

Evlat edinmenin tanınması şartları Sözleşme'nin 23 ile 27'nci maddelerinde gösterilmiştir.¹⁹³ Akit devlet, evlat edinmenin tanınmasını, çocuğun menfaati de göze alınmak suretiyle, ancak kamu düzenine açıkça aykırıysa reddedebilir.¹⁹⁴

2. Sözleşme Uyarınca Evlat Edinmenin Kurulma Usulü

Sözleşme'nin 14. maddesinde evlat edinme ilişkisinin başvuru ile başlayacağı belirtilmiştir. Söz konusu madde hükmü uyarınca; *“Bir Âkit Devlette mutat meskeni bulunan kişiler diğer bir Âkit Devlette mutat meskeni bulunan bir çocuğu evlat*

¹⁹² Özel, **a.g.m.**, s.612 vd.

¹⁹³ Bkz. bölüm II, D, 2 altında yapılan açıklamalar.

¹⁹⁴ Nomer, **a.g.e.**, s.280.

edinmeyi arzu ettiklerinde, kendi mutad mesken Devletinin Merkezî Makamına başvuracaklardır. ”

Bu hükme göre; evlat edinmek isteyen kişilerin öncelikle kendi mutad mesken devletinin merkezi makamına talepte bulunmaları gerekir. Bu nedenle örneğin Fransa’da mutad meskeni bulunan bir kişi Türk vatandaşı dahi olsa mutad meskeni Fransa olduğu için Fransa’nın merkezi makamına başvuracaktır. Merkezi makamın bu talep karşısında yapması gerekenler Sözleşme’nin 15. maddesinde hükme bağlanmıştır. Buna göre;

(1) Kabul eden Devletin Merkezî Makamı, başvuruda bulunanların evlat edinme ehliyetine sahip ve elverişli olduklarına kanaat getirirse, bu kişilerin kimliği, ehliyeti, evlat edinmeye elverişliliği, geçmişi, ailesi ve sağlık geçmişi, sosyal çevresi, evlat edinme sebepleri, bakımına hak kazanacağı çocukların özelliği ile birlikte uluslararası bir evlat edinmeyi üstlenme yeteneği hakkında bilgileri içeren bir rapor düzenleyecektir.

(2) Merkezî Makam, bu raporu menşe Devleti Merkezî Makamına iletacaktır.

Menşe (gönderen) devlet merkezi makamı, kabul eden devletin merkezi makamı tarafından kendisine gönderilen ülkeler arası evlat edinme başvurusunu ve evlat edinmek isteyenlere ilişkin raporu aldıktan sonra kendi ülkesinin kurallarına göre, ülkeler arası evlat edinilmeye uygun çocuğu tespit edecektir.¹⁹⁵

Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca akit devletler, Sözleşme ile kendilerine yüklenen görevleri yerine getirmek üzere merkezi makam tayin edecektir. Türkiye, Sözleşme’nin uygulanmasıyla ilgili olarak “Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük”¹⁹⁶ çıkarmıştır.¹⁹⁷ Tüzük’ün m.4-m.14 maddelerinde Türkiye’de gerçekleşen evlat edime işlemleri, m.15-m.19 maddelerinde ise ülkeler arası evlat edinme işlemleri düzenlenmiştir. Tüzük,

¹⁹⁵ Çörekçi, a.g.e, s. 44.

¹⁹⁶ R.G. 15.3.2009-27170, (Çevirimiçi),<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.5.200914729.pdf>, 03.01.2016.

¹⁹⁷ MK. m.320 hükmü uyarınca: “Küçüklerin evlat edinilmesinde aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin hususlar tüzükle düzenlenir.”

Sözleşme’de öngörülen merkezi makam olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı’nı öngörmüştür. (Tüzük m.2/i). 03.06.2011 tarihli ve 633 sayılı KHK m.35/f.6 ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun (SHÇEK) yerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Yanında Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı almıştır.¹⁹⁸ Nitekim Yargıtay, 2. H.D., E.2011/14615, K.2012/8392, 05.04.2012 tarihli kararında “...*Ülkelerarası evlat edinme işlemlerinde kabul eden devlet merkezi makamı olarak görevli Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun 633 sayılı KHK ile yerini alan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na husumetin yöneltmesi*” gerektiği belirtilmiştir.¹⁹⁹

Tüzük’ ün amaç ve kapsam başlıklı 1. madde hükmü uyarınca:

“(1) Bu Tüzük, küçüklerin kendi ülkesi içerisinde veya ülkelerarası evlat edinilmesinde aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla;

a) Küçüklerin, evlat edinilmesinde, aracılık faaliyetinin yürütülmesine,

b) Küçüğün; yüksek yararının gözetilmesine, temel haklarının güvence altına alınmasına, kaçırılmasının, satılmasının veya ticaretinin önlenmesine, öncelikle kendi ülkesi içinde evlat edindirilmesine, ülkesinde evlat edinecek veya yanına yerleştirilecek kişi veya eşler bulunmadığı takdirde ülkelerarası evlat edindirilmesine,

c) Küçüklerin, evlat edindirilmek üzere kişi veya eşlerin yanına yerleştirilmesi sonucu kazandıkları hakların korunması sürecinin izlenmesine, ilişkin hükümleri kapsar. ”

¹⁹⁸ 2011 yılından önce Çocuk Esirgeme Kurumu Başbakanlığa bağlı bir kurum iken, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulmasından sonra bu bakanlığa devredilmiş ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü adını almıştır.

¹⁹⁹ **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.38, Ekim 2012, S.10, s.1887. Bu kapsamda, Dış İşleri Bakanlığı tarafından, Lahey Uluslararası Özel Hukuk Daimi Bürosu’na yapılan bildirim ile Genel Müdürlük, ülkeler arası evlat edinme işlemlerinde ülkemizin merkezi yetkili makamı statüsünü kazanmıştır. Ülke içi evlat edinmelerde aracılık faaliyetleri ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür.

(Çevirimiçi), <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/uygulamalar/evlat-edinme>, 11.11.2016.

Sözleşme'nin 16. maddesi menşee devleti merkezi makamının, çocuğun evlat edinilmeye uygun olduğu kanaatini getirmesi durumunda izlenecek yolu belirtmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca;

(1) Menşee Devleti Merkezî Makamı çocuğun evlat edinilmeye müsait bulunduğuna kanaat getirirse;

a) Çocuğun kimliği, evlat edinilmeye uygunluğu, geçmişi, sosyal çevresi, ailevî geçmişi, kendisinin ve ailesinin sağlık geçmişi ve çocuğun özel herhangi bir ihtiyacı hakkında bilgileri içeren bir rapor düzenler,

b) Raporunda, çocuğun yetişme koşulları ile etnik, dinî ve kültürel geçmişi göz önünde bulundurulur,

c) 4. maddede²⁰⁰ öngörülen muvafakatların alınmasını sağlar ve

d) Özellikle çocuk ve evlat edinecek olanlar hakkındaki raporlara dayanarak, öngörülen yerleştirmenin çocuğun yüksek yararlarına uygun olup olmadığını belirler.

(2) Merkezî Makam, menşee Devletinde ana babanın kimliğinin açıklanmaması gerekiyorsa bu hususu da dikkate alarak çocuk hakkındaki gerekli muvafakatların alındığının tevsiki ve çocuğun yerleştirilmesinin sebepleri hakkındaki raporunu, kabul eden Devletin Merkezî makamına yollar.

a) Evlat Edinen Açısından Gerekli Şartlar

(1) Evlat Edinme Başvurusunun Yapılması

Kuruma yapılan başvurular büyük oranda Türkiye'den çocuk almak konusunda olduğu için, merkezi makam menşee devlet sıfatıyla evlat edinme

²⁰⁰ Bkz. bölüm II, B, a, (2), dn.174 altında yapılan açıklamalar.

işlemlerini yürütmektedir.²⁰¹ Ülkelerarası evlat edinme ülkemizde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı kuruluşlardan evlat edinme ya da çocuğun öz ailesinden yahut vasisinden evlat edinme yollarıyla gerçekleşmektedir.²⁰²

Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'ün m. 16/f.2 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, ülkeler arası evlat edinme başvuruları bu Tüzük'ün 5'inci maddesinde belirtilen usule göre yapılacaktır. Söz konusu 5. madde hükmüne göre ise; *“Evlat edinmek isteyenlerden; yerleşim yeri yurt dışında olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile yabancı ülke vatandaşları, kabul eden Devletin merkezi makamına, eşlerin evlat edinmesi halinde, her ikisinin de yazılı başvuruda bulunması ...”* gerektiğine yer verilmiştir (Tüzük m.5/f.1). Maddenin devamında başvuranlara, evlat edinilecek çocukların özellikleri ile evlat edinmenin sosyal ve hukuki sonuçları hakkında sosyal çalışmacı tarafından bilgi verileceği ve ilk görüşme formunun birlikte doldurulacağı belirtilmiştir. Evlat edinmek üzere başvuran kişi ya da eşler, evlat edinme işlemlerine ilişkin tüm yükümlülükleri kabul ve taahhüt ederler (Tüzük m.5/f.4).

Madde metninde de ifade edildiği üzere; ülkeler arası evlat edinmek isteyip de yerleşim yeri²⁰³ yurtdışında olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile yabancı ülke vatandaşları, kabul eden devletin merkezi makamına başvuruda bulunmak zorundadır. Eşlerin evlat edinme talepleri varsa her ikisi de yazılı olarak başvuruda bulunmalıdır.

²⁰¹ Türkiye'de mutad meskeni bulunan kişi veya eşler eğer Sözleşme'ye akit başka bir ülkedeki çocuğu evlat edinmek isterlerse (bu durumda Türkiye kabul eden devlet sıfatıyla evlat edinme işlemlerini yürütecektir.) merkezi makama gönderilmek üzere buldukları yerin İl Müdürlüğü' ne yazılı başvuruda bulunacak ve bu başvuru, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne -ki bu makam Türkiye'deki tek yetkili merkezi makamdır- gönderilecektir. Müracaatının uygun bulunması halinde çocuğun bulunduğu devletteki menşee devlet merkezi makamına dosya gönderilecektir. Merkezi makam tarafından onaylanması durumunda da çocuk ve ailenin dosyaları ilgili Türk konsoloslughuna gönderilecektir. (Tüzük m.19/f.1) Şensöz, **a.g.m.**, s.200-211.

²⁰² Şensöz, **a.g.m.**, s.201.

²⁰³ MK m.19 hükmü uyarınca; *“Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. Bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz.”*

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da şudur: Tüzük'ün söz konusu 5. maddesinde Türkiye'de bir yıldan fazla süreyle oturma izni almış yabancı ülke vatandaşları denilerek; “yabancı” kavramı yerine “yabancı ülke vatandaşı” kavramı kullanılmıştır. Yabancı kavramı; vatansız ve mültecileri içine alacak şekilde, bir devletin ülkesinde bulunan ve o devletin vatandaşlığını halen iddiaya hakkı olmayan kişi olarak tanımlandığı için²⁰⁴, yabancı ülke vatandaşı kavramı tercih edilmiş ve bu yolla vatansızların ve mültecilerin ülkeler arası evlat edinemeyecekleri belirtilmek istenmiştir.²⁰⁵

Tüzük'ün 6. maddesinde başvuru için gerekli belgeler belirtilmiştir. Söz konusu hükme göre; *“Evlat edinmek üzere başvuran kişi veya eşlerden; nüfus müdürlüğü tarafından düzenlenen nüfus olayı kayıt örneği, başvuran ve birlikte yaşadığı aile fertlerinin 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu kapsamında yer alan silinmiş kayıtlar da dâhil sabıka kayıtları, mal varlığını, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösterir belgeler, Kimlik Paylaşımı Sisteminden belge üretebilen muhtarlıklardan veya nüfus müdürlüklerinden alınacak yerleşim yeri belgesi, öğrenim durumunu gösterir belge, fiziksel, zihinsel ve ruhsal bir engelinin, sürekli bakımı gerektiren, bulaşıcı veya süregen bir hastalığının bulunmadığını, ayrıca alkol veya uyuşturucu madde bağımlısı olmadığını belirten sağlık kurulu raporu, Türkiye’de yaşayan yabancı ülke vatandaşlarından veya yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından oturma izin belgesi ve küçüğün kabul eden ülkeye girmesine ve orada sürekli ikametine izin verildiğine veya verileceğine dair belge”* istenir.

Tüzük'ün 7. maddesi uyarınca; evlat edinmek üzere başvuran kişi ya da eşler, sayılan bu belgeleri, başvuru tarihinden itibaren en geç iki ay içinde tamamlayıp

²⁰⁴ Devletler Hukuku Enstitüsünce düzenlenen 1982 Cenevre toplantılarında bu şekilde tanım yapılmış, tanım Türk doktrini tarafından da benimsenmiştir. Bu tanımdan yola çıkarak Türk hukuku açısından yabancıyı Türk vatandaşı olmayan kimse olarak tanımlayabiliriz. Yani bu tanımın içine yabancı devlet vatandaşları, vatansızlar ve mülteciler de girmektedir. Gürzumar Aydanur, “Türk Yabancılar Hukukunda Yabancı Gerçek Kişilerin Miras Hakkı Var mıdır?”, **MHB**, Yıl 1999-2000, (Çevirimiçi), www.journals.istanbul.edu.tr/iuhmhohb/article/download/1019003128/1019002718, 13.06.2016.

²⁰⁵ Çörekçi, **a.g.e.**, s.47 vd.

merkezi makama sunmak zorundadır. Bu süre içinde gerekli belgeleri sunmazlarsa, başvuruları işleme konulmayacaktır.

(2) Evlat Edinme Başvurusunun İncelenmesi

Tüzük m.7/f.2 hükmü uyarınca; başvuru sahipleri belgelerin tesliminden itibaren en geç altı ay içinde yerleşim yerlerinde ziyaret edilerek haklarında sosyal inceleme başlatılır. Başvuruların yoğun olduğu İl Müdürlüklerinde bu süre, altı ay daha uzatılabilir.

İncelemede karar vermeye yardımcı olacak her türlü belge talep edilerek başvuru sahiplerinin ve varsa birlikte yaşadıkları başka kişilerin kişilik, eğitim, kültürel özellikleri, ekonomik güçleri, sağlık durumları, aile bireylerinin birbirleriyle ve çevreleri ile olan ilişkileri, çocuktan beklentileri, evlat edinmeye bakış açıları, bakım, eğitim ve yetiştirme konularına yaklaşımları, evlat edinmek istedikleri çocuğun özellikleri, başvuru sahiplerinin veya varsa altsoylarının tavır ve düşünceleri en az beş görüşme sonucu değerlendirilerek kapsamlı bir sosyal inceleme raporu hazırlanır (Tüzük m.8/f.3). Bu bağlamda, eğer çocuk yetenek ve zeka ile ilgili olarak farklı bir eğitime tabi tutulması gereken özel bir çocuk ise bu çocuğa verilecek eğitimi maddi ve manevi yönden sağlayabilecek kişilerce evlat edinmesi gerekir.²⁰⁶

Evlat edinecek kimselerin evlat edinmeye ehil olduğunun tespiti, evlat edinmeye uygun olduğunun tespitinden önce yapılması gereken bir tespittir. Evlat edinmeye ehil olma; mevzuatta evlat edinen için aranana tüm yasal koşullara sahip olmak anlamına gelmekteyken; evlat edinmeye uygun olma ise, evlatlığın daha iyi yaşam koşullarına ulaşması, daha iyi bir hayat sürmesi amacıyla evlat edinenin, gerekli tüm sosyal, kültürel ve ekonomik yeterliliğe sahip olması anlamına gelmektedir.²⁰⁷ Evlat edinme işlemi çocuğun menfaati ön planda olduğu için, evlat edinende bu yeterliliklerin aranması gereklidir. MÖHUK m.18 hükmü

²⁰⁶ Öztekin – Gelgel, a.g.e., s.89 vd.

²⁰⁷ Çörekçi, a.g.e., s.49 vd.

uyarınca; ‘‘Evlat edinme ehliyet ve şartları, taraflardan her birinin milli hukukuna tabidir.’’ Türk hukuku bakımından MK hükümleri uygulanacaktır.²⁰⁸

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun 01.08.2002 tarih ve 145 sayılı Evlat Edinme Yönergesi’nin 13. madde hükmü uyarınca;

‘‘Evlat edinecek kişi ve ailelerde,

a)Tutarlı, dengeli, çocuğa yeterli sevgi verebilecek kişilik yapısında olması,

b)Sosyal ilişkiler açısından toplumun norm ve değerlerine aykırı düşmeyecek özellikler taşıması, kılık kıyafet, yaşam tarzıyla çağdaş görünüm ile Atatürk İlke ve İnkılâplarını yaşamında uygulayabilecek düşünce yapısına sahip olması,

c)Evlat edinilecek çocuk ile evlat edinecek kişi arasında en fazla 40 yaş farkının olması,²⁰⁹ (Evlat edinecek aile ise, çocuk ile aile arasındaki yaş farkı, yaşı küçük olan eş esas alınarak belirlenir. Sağlık ve benzeri nedenlerden dolayı birden çok aileye teklif edildiği halde kabul edilmeyen çocuklar için bu yaş farkı dikkate alınmaz. Eşler arasında on veya daha fazla yaş farkı olması halinde eşlerin yaş ortalaması da dikkate alınarak sosyal hizmet uzmanının uygun göreceği yaş grubundan çocuk yerleştirilir.)

d)Evlat edinenin çocuğun bakım ve eğitimini sağlayabilecek yeterli gelir düzeyine, sosyal güvenlik hakkına (sosyal hizmet uzmanı sadece eşlerden birinin belgesini yeterli bulabilir), uygun çevre ve yaşam koşullarına sahip olması,

e)Evlat edinenin çocuğun sosyo-kültürel gelişimini sağlayabilecek kültürel özelliklerde ve en az ilkokul mezunu olması,

f)Evlat edinenin fizik ve ruh sağlığı açısından çocuğa bakabilecek durumda olması, çocuğu toplum içinde psiko-sosyal açıdan mağdur edecek herhangi bir özelliğinin olmaması,

²⁰⁸ Bkz., bölüm I, B altında yapılan açıklamalar.

²⁰⁹ Hükme ilişkin eleştiri için bkz. bölüm I, B, 2, b, (3) altında yapılan açıklamalar.

g)Çocuğun toplum içindeki alacağı konumu olumsuz etkileyecek herhangi bir suçtan ve yüz kızartıcı bir suçtan ceza almamış olması şartları aranır.”

Tüzük’ün 8. maddesi uyarınca; Tüzük’ün 4. maddesinde²¹⁰ belirtilen evlat edinme koşullarını taşımadıkları anlaşılan başvurular, sosyal inceleme yapılmaksızın reddedilir.

Sözleşme’nin 5. madde hükmü uyarınca, Sözleşme’nin öngördüğü evlat edinmeler, kabul eden devletin yetkili makamlarınca; evlat edinecek olan ebeveynin, evlat edinme vasıflarına sahip ve uygun olduğunun tespit edilmesi, gerekli görüldüğü takdirde evlat edinecek ebeveyn ile istişarede bulunulmuş olmasının sağlanmış olması, çocuğun bu devlete girmesine ve orada sürekli ikametine izin verilmiş veya verilecek olmasının tespit edilmesi hallerinde gerçekleştirilecektir. Hükümde yer alan istişarede bulunulmuş olmasının sağlanması ifadesiyle evlat edinmeye hazırlık olması açısından evlat edineceklere yönelik çeşitli eğitim ve araştırmaları kapsar; fakat bu araştırma ve eğitimlerin içerik ve yöntemlerinin nelerden ibaret olduğu hakkında herhangi bir hükme yer verilmediğinden, bunların her akit devlet tarafından serbestçe belirlenmesi uygun olacaktır.²¹¹

²¹⁰ Söz konusu 4. madde hükmü uyarınca;

(1) Evlat edinmede;

a) Küçüğün, evlat edinen tarafından en az bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması,

b) Evlat edinmenin her halde küçüğün yararına bulunması ve evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının, hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi,

c) Evlat edinecek kişi veya eşlerin, evlat edinilenden en az onsekiz yaş büyük olması,

ç) Ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün rızasının alınması,

d) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 311 inci ve 312 nci maddelerinde yer alan hükümler hariç, 309 uncu maddesinde belirtilen şekilde küçüğün ana ve babasının rızasının bulunması,

e) Küçüğün vesayet altında olması halinde, Türk Medeni Kanununun 397 nci maddesinde öngörülen vesayet dairelerinin izninin alınmış olması,

f) Evlat edinmek isteyen ve evli olmayan kişinin otuz yaşını doldurmuş bulunması,

g) Eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya her ikisinin de otuz yaşını doldurmuş bulunmaları,

ğ) Eşlerden birinin, diğerinin çocuğunu evlat edinebilmesi için en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması,

koşulları aranır.

(2) Otuz yaşını doldurmuş olan eşin, tek başına evlat edinebilmesi için, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden, birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi gerekir.

²¹¹ Çörekçi, a.g.e., s.55.

(3) Evlat Edinme Başvurusu Yapan Kişilere İlişkin Rapor Düzenlenmesi, Menşe Devletin Merkezi Makamına Gönderilmesi ve Eşleştirme

Sözleşme'nin 15. maddesinde, evlat edinmek isteyen kişilere ilişkin raporun düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu madde hükmüne göre; *“Kabul eden Devletin Merkezi Makamı, başvuruda bulunanların evlat edinme ehliyetine sahip ve elverişli olduklarına kanaat getirirse, bu kişilerin kimliği, ehliyeti, evlat edinmeye elverişliliği, geçmişi, ailesi ve sağlık geçmişi, sosyal çevresi, evlat edinme sebepleri, bakımına hak kazanacağı çocukların özelliği ile birlikte uluslararası bir evlat edinmeyi üstlenme yeteneği hakkında bilgileri içeren bir rapor düzenleyecektir.”*

Tüzük m.16/f.7 hükmünde de; merkezi makamın düzenlediği, çocuğun kimliği, evlat edinmeye uygunluğu, kendisinin ve ailesinin geçmişi, sosyal çevresi, kendisinin ve ailesinin sağlık geçmişi ve çocuğun özel ihtiyaçları hakkındaki bilgileri içeren raporda, özellikle çocuğun yetiştirme koşulları ile vatandaşlık durumu, din, dil ve kültürel geçmişi göz önünde bulundurularak, ülkeler arası evlat edinmenin çocuğun yüksek yararına uygunluğu konusundaki görüşlere yer verileceği ifade edilmiştir.²¹²

Sözleşme'nin m.15/f.2 hükmünde; düzenlenen raporun, kabul eden devletin merkezi makamı tarafından menşe (gönderen) devletin merkezi makamına gönderileceği belirtilmiştir.

Tüzük m.16/f.3 hükmünde de, menşe (gönderen) devletin merkezi makamı tarafından, kabul eden devletin merkezi makamından evlat edinecek kişi veya eşler hakkında ailelerini, sağlık geçmişlerini, sosyal çevrelerini, evlat edinme sebepleri ile evlat edinme ehliyetine sahip ve elverişli olduklarını, uluslararası bir evlat edinmeyi üstlenme yeteneklerinin bulunduğunu ve evlat edinmek istedikleri çocukta aradıkları

²¹² MK m.316 hükmünde de; evlat edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlat edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verileceği belirtilmiştir.

özellikleri belirten sosyal inceleme raporu ile dayanağı belgelerin yer aldığı dosyanın hazırlanmasının gerekli olduğu belirtilmiştir.

Tüzük m.16/f.4 hükmündeki düzenleme uyarınca, hazırlanan dosya üzerinde yapılan inceleme sonucu kabul eden devletin merkezi makamı tarafından, başvuru sahibi kişilerin yanına evlât edinilmek üzere çocuk yerleştirilmesinde sakınca bulunmadığının onaylanması halinde, dosya sıralamaya alınır. Dosyanın, merkezi makama ileildiği tarih, çocuğun yerleştirilmesi sıralamasında esas alınır. Ancak, yerleşim yeri yurtdışında bulunan Türk vatandaşları ile doğumla Türk vatandaşı olup da, İçişleri Bakanlığı'ndan aldıkları izinle vatandaşlıktan çıkanlara ve evlât edinilecek çocukla dil birliği ve kültürel yakınlığı bulunan kişi ve eşlere sıralamada öncelik verilir. O halde Türkiye'nin menşe devlet olduğu ülkeler arası evlat edinmede ailenin istediği özelliklere uygun çocuk bulunması halinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Yanında Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, kabul eden devletin merkezi makamına gönderilmek üzere, gönderilecek çocuğa ait bir dosya hazırlayacak, yurtdışı merkezi makamı, çocuk dosyası üzerinden aile ile görüşme yapacaktır.²¹³

Tüzük'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin kabul eden devlet olduğu ülkeler arası evlat edinmede uygulanacak usul başlıklı 19. maddesinin 2. fıkrasında; *“Evlât edinmeye ilişkin işlemler, bu Tüzük'ün ilgili hükümleri ile Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlât Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme hükümleri çerçevesinde Merkezi Makam tarafından menşe devlet merkezi makamı ile işbirliği yapılarak tamamlanır.”* hükmü yer almaktadır. Bu sebeple evlat edinecekler; merkezi makamlarla işbirliği yapılmadan, onları bertaraf ederek menşe (gönderen) devlete gidip, çocuğu seçip evlat edinemezler.²¹⁴

Evlât edinecek kişi ve evlatlık eşleştirmesi yapıldıktan sonra buna ilişkin rapor, merkezi makam veya yetkilendirilmiş makam ya da kişiler tarafından kabul

²¹³ Şensöz, **a.g.m.**, s.204 vd. Evlât edinecek kişi ya da ailenin başvurusunun uygun bulunması halinde yurt dışı merkezi makamı Türkiye merkezi makamına örnek dosyayı gönderdikten sonra, Türkiye merkezi makamı tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yapılmasını talep edecektir. Eğer çocuğun öz ailesinden evlât edinme söz konusu ise çocuğun ailesi hakkında da sosyal inceleme yapılacaktır.

²¹⁴ Çörekçi, **a.g.e.**, s. 58 vd.

eden devlette bulunan evlat edinecek kişi veya eşlere gönderildikten sonra, eşleştirmenin evlat edinecekler tarafından kabul edilmemesi halinde bazı devletlerin hukuk düzenleri o zamana kadar yürütölmüş olan tüm işlemleri geçerli sayıp, ihtiyaçlı başka bir çocuğu evlatlık olarak teklif ederken, bazı devletler ise yapılan tüm işlemleri baştan itibaren geçersiz sayıp, başvuru sürecini en baştan tekrar başlatırlar.²¹⁵

(4) Çocuğun Evlat Edinecek Ebeveyne Teslimi

Sözleşme'nin 17. madde hükmü uyarınca; bir çocuğun menş devletinde evlat edinecek olan ebeveyne teslimine,

Söz konusu devletin merkezi makamı evlat edinecek olan ebeveynin muvafakatini almış ise,

Menş devleti merkezi makamı veya bu devletin hukuku onaylamayı zorunlu kılıyorsa, kabul eden devletin merkezi makamı tarafından da bu karar onaylanmışsa,

Her iki devletin merkezi makamları, evlat edinme işinin yürütölebileceği konusunda anlaşmış ise ve

Sözleşme'nin 5. maddesine uygun olarak, evlat edinecek olan ebeveynin, evlat edinme ehliyetine ve elverişliliğine sahip bulunduğu ve çocuğun kabul eden devlete girmesine ve orada sürekli ikametine izin verilmiş olduğu veya verileceği hususları tespit edilmiş ise karar verilebilecektir.

Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütölmesine İlişkin Tüzük'ün 16. madde hükmü uyarınca; çocuğun tesliminden evvel öncelikle merkezi makam ve kabul eden devlet merkezi makamı arasında çocuğun evlat edinilmesi konusunda anlaşma sağlanmış olması gerekir. 17. madde hükmü uyarınca;

²¹⁵ Hague Conference on Private International Law, The Implementation and Operation of the 1993 Intercountry Adoption Convention: Guide to Good Practice (Guide No:1), 2008, s.97, (Çevirimiçi) https://assets.hcch.net/upload/adoguide_e.pdf, 08.02.2016.

çocuk, bir yıllık bakım ve eğitimi için geçici bakım sözleşmesi imzalamak koşuluyla merkezi makamın gözetim ve denetiminde evlat edinecek kişi veya eşlere teslim edilir. Çocuğun kabul eden devlete gönderilmesi, evlat edineceklerin refakatinde, güvenli ve uygun koşullarda gerçekleştirilir. Türkiye'nin menşe devlet olduğu ülkeler arası evlat edinme söz konusu olduğunda yurtdışı merkezi makamının, çocuk dosyası üzerinden aile ile görüşmesi neticesinde aile çocuğu almak isterse, öncelikle gerekli görülen belgeler kabul eden devletin merkezi makamı tarafından Türkiye'deki konsolosluga gönderilecektir (Tüzük m.16/f.9). Aile, çocuğu bir yıllık bakım ve eğitim için geçici bakım sözleşmesi imzalayarak, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nden teslim alır ve çocuğu yurt dışına götürür. Türkiye merkezi makamı, bir yıllık bu bakım sürecinde yapılacak izleme raporlarının gönderilmesini ister. Bir yıllık süre sonunda dosya değerlendirilmesi kabul eden devletin merkezi makamı tarafından olumlu sonlandırılırsa Türkiye merkezi makamına gönderilir, İl Müdürlüğü'ne bildirilir ve aile mahkemesinde evlat edinme davası görülür.²¹⁶ Evlat edinme kararı verildiği takdirde Tüzük m.14 hükmü uyarınca mahkeme tarafından Nüfus Müdürlüğü'ne bildirilir.

(5) Evlat Edinecek Ebeveyn ile Çocuğun Anne-Baba veya Bakımını Üstlenen Kişi Arasında İlişki Kurulması

Sözleşme'nin 29. madde hükmü uyarınca: *“Evlat edinmenin aynı aileye mensup kişiler arasında gerçekleşmesi veya menşe Devletin yetkili makamı tarafından öngörülen şartlara riayet edilmiş olması halleri dışında, evlat edinecek olan ebeveyn ile çocuğun anne ve babası veya çocuğun bakımını üstlenmiş kişi arasında 4 üncü maddenin (a) ilâ (c) bentleri ile 5. maddenin (a) bendindeki şartlar yerine getirilinceye kadar bir ilişki kurulmayacaktır.”*

Sözleşme'nin 4. maddesinin a ve c bentleri uyarınca: Sözleşme'nin kapsamına giren bir evlat edinme, menşe devleti yetkili makamlarınca çocuğun evlat edinmeye uygun olduğunun tespiti (m.4/f.1/b.a), evlat edinme için

²¹⁶ Şensöz, a.g.m., s.205.

muvafakati zorunlu olan kişi, kurum ve makamlarla gerekli görülen hallerde istişarede bulunulmuş ve özellikle bir evlat edinmenin çocuğun asıl ailesi ile olan hukukî ilişkisini sona erdirip erdirmediği ve rızalarının sonuçları hakkında gereğince bilgi verilmiş olması; söz konusu kişi, kurum ve makamların rızalarının serbestçe ve yasal şekle uygun olarak beyan edilmiş ve açıkça veya yazılı olarak verilmiş olması; bu muvafakatlerin para veya herhangi bedel mukabili elde edilmemiş ve muvafakatlerden vazgeçilmemiş olması ve annenin rızası gerekmekte ise, ancak çocuğun doğumundan sonra verilmiş olması (m4/f.1/b.c) hallerinde gerçekleştirilecektir.

Sözleşme'nin 5. maddesinin a bendi uyarınca ise; evlat edinecek olan ebeveynin, evlat edinme vasıflarına sahip ve uygun olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

Nitekim Medeni Kanunumuzla paralel düzenlemelere yer veren Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'ün 4. maddesinde evlat edinme koşullarını düzenlemiştir. Söz konusu madde hükmü uyarınca evlat edinmede; MK m.305 hükmünde belirtilen *“küçüğün, evlat edinen tarafından en az bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması”* şartı ve *“evlat edinmenin her halde küçüğün yararına bulunması ve evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının, hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi”* şartı, m.308'de hüküm altına alınan *“evlat edinecek kişi veya eşlerin, evlat edinilenden en az onsekiz yaş büyük olması”* şartı ve *“ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün rızasının alınması”* şartı, 307. maddede düzenlenen *“evlat edinmek isteyen ve evli olmayan kişinin otuz yaşını doldurmuş bulunması”* şartı, m.306'da hüküm altına alınan *“eşlerin en az beş yıldan beri evli olmaları veya her ikisinin de otuz yaşını doldurmuş bulunmaları”* şartı ve *“eşlerden birinin, diğerinin çocuğunu evlat edinebilmesi için en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması”* şartı ile birlikte *“Türk Medenî Kanun'unun 311 inci ve 312 nci maddelerinde yer alan hükümler hariç, 309 uncu maddesinde belirtilen şekilde küçüğün ana ve babasının rızasının bulunması ve küçüğün vesayet altında olması halinde, Türk Medenî Kanunu'nun 397 nci maddesinde öngörülen vesayet*

dairelerinin izninin alınmış olması” şartlarının gerçekleşmesi gerekir. Maddenin 2. fıkrası hükmünde ise MK m.307/f.2’ye paralel olarak “Otuz yaşını doldurmuş olan eşin, tek başına evlat edinebilmesi için, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden, birlikte evlat edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi” gerektiği belirtilmiştir.

(6) Onay Belgesinin Düzenlenmesi

Sözleşme’nin m.23/f.1 hükmü uyarınca: *“Sözleşmeye uygunluğu yapıldığı devletin yetkili makamı tarafından tevsik edilen bir evlat edinme, diğer akit devletlerce kanunen tanınır. Tevsik belgesi, 17. maddenin (c) bendinde öngörülen onayların zamanını ve kimler tarafından verilmiş olduğunu belirler.”* Aynı maddenin 2. fıkrasında *“Her Âkit Devlet imza, tasdik, kabul, tasvip veya katılım sırasında, Sözleşme Depozitörüne kendi Devletinde tevsik belgesi düzenlemeye yetkili olan makam veya makamların kimliğini ve görevlerini bildirir. Söz konusu Âkit Devlet ayrıca bu makamların tayinindeki herhangi değişikliği de Depozitöre bildirecektir.”* denilmektedir.

Şu hususu da belirtmek gerekir ki, evlat edinmenin Sözleşme’ye uygunluğunu onaylayacak olan makamın merkezi makam olması gerekmemeyle birlikte, Türkiye için merkezi makam ile onay belgesini düzenleyecek makam aynıdır.²¹⁷

Sözleşme’nin m.17/b.c hükmü uyarınca, her iki devletin merkezi makamları evlat edinme işinin yürütülebileceği konusunda anlaşmadıkça, çocuğun menşei devletinde evlat edinecek olan ebeveyne teslimine karar verilemez. Ayrıca eklemek gerekir ki; Sözleşme’nin 24. maddesinde de belirtildiği üzere, bir akit devlette bir evlat edinmenin tanınması, çocuğun yüksek yararları da dikkate alınarak, ancak kamu düzenine açıkça aykırı bulunmakta ise reddedilebilir.

²¹⁷ Şensöz, a.g.m., s.187.

Bu durumda, evlat edinme işleminin, Sözleşme’de yer alan şartlara uygun olarak kurulup onaylanması ve onay belgesinin düzenlenmesi durumunda, kamu düzenine aykırı olmamak şartıyla tüm akit devletlerde geçerli olarak kabul edilecektir.²¹⁸

Nüfus Hizmetleri Kanunu²¹⁹ m.30/f.1 hükmü uyarınca; *“Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde yapılan evlat edinme işlemleri, asli şartlar bakımından Türk mevzuatına uygun olmak şartıyla Türkiye’de de geçerlidir.”* Aynı maddenin ikinci fıkraya hükmüne göre ise; *“Evlat edinme olaylarına ilişkin yabancı adli veya idari makamlarca²²⁰ verilen ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş olan veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye’de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz veya tanıma kararı verilmesine bağlıdır.”* Bu hükme rağmen, bir ülkeler arası evlat edinme işlemi, tevsik (onay) belgesi ile kurulduğu onaylanmışsa Türkiye’de yetkili mahkemece tanıma kararı verilmesine gerek olmadan icrai nitelik kazanacaktır.²²¹

Tevsik (onay) belgesi, evlat edinme işleminin tamamlandığı ülke tarafından düzenlenir. Kabul ülkesinde evlat edinme tamamlandığı zaman, onay belgesinin bir kopyası diğer ülkenin merkezi makamına gönderilmek zorundadır. Onay belgesi, evlat edinme işleminin kurulduğunu tüm akit devletlere kanıtlayan önemli bir belgedir.²²²

²¹⁸ Tanrıbilir, **a.g.e.**, s.133; Şensöz, **a.g.m.**, s.189 vd.

²¹⁹ R.G. 29.4.2006-26153. Kanun’un 2. madde hükmü uyarınca: *“Bu Kanun, Türk vatandaşları, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların altsoyları ile Türkiye’de bulunan yabancıların nüfus hizmetlerinin düzenlenmesine, yürütülmesine ve geliştirilmesine ilişkin esas ve usûl hükümlerini kapsar.”*

²²⁰ Bu hükümle birlikte, MÖHUK’taki tanıma ve tenfizden farklı olarak, yabancı idari makamlarca verilen kararların da tanınmasına ilişkin istisnai bir düzenlemeye yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. bölüm II, D, 3 altında yapılan açıklamalar.

²²¹ Tanrıbilir, **a.g.e.**, s.133; Şensöz, **a.g.m.**, s.289 vd.; Çörekçi, **a.g.e.**, s.63.

²²² Guide to Good Practice No:1, s.98.

b) Evlatlık Açısından Gerekli Şartlar

(1) Çocuğun Evlat Edinilmeye Uygun Olduğunun Tespiti

Sözleşme'nin 4. madde hükmüne göre, evlat edinme ilişkisi kurulmadan önce menşeyi yani gönderen devletin merkezi makamının, çocuğun evlat edinilmeye uygun olduğu kanaatinde olması gerekir.

Sözleşme'nin 16. madde hükmü ise; menşeyi devletin merkezi makamının çocuğun evlat edinilmeye uygun olduğu yönünde kanaat getirmesi durumunda yapacakları düzenlemiştir. Söz konusu madde hükmüne göre;

(1) Menşeyi Devleti Merkezî Makamı çocuğun evlat edinilmeye müsait bulunduğu kanaat getirirse;

a) Çocuğun kimliği, evlat edinilmeye uygunluğu, geçmişi, sosyal çevresi, ailevi geçmişi, kendisinin ve ailesinin sağlık geçmişi ve çocuğun özel herhangi bir ihtiyacı hakkında bilgileri içeren bir rapor düzenler,

b) Raporda, çocuğun yetişme koşulları ile etnik, dinî ve kültürel geçmişi göz önünde bulundurulur,

c) 4. maddede öngörülen muvafakatların alınmasını sağlar ve

d) Özellikle çocuk ve evlat edinecek olanlar hakkındaki raporlara dayanarak, öngörülen yerleştirmenin çocuğun yüksek yararlarına uygun olup olmadığını belirler.

(2) Merkezî Makam, menşeyi Devletinde ana babanın kimliğinin açıklanmaması gerekiyorsa bu hususu da dikkate alarak çocuk hakkındaki gerekli muvafakatların alındığının tevsiki ve çocuğun yerleştirilmesinin sebepleri hakkındaki raporunu, kabul eden devletin merkezî makamına yollar.

Lahey Sözleşmesi, çocuğun evlat edinmeye uygun olup olmadığını belirlemede ölçütlere yer vermemiştir. Bu halde bu ölçütler nasıl belirlenecektir?

Bu durumda, mahkeme evlat edinme kararı vermeden önce çocuğun evlat edilebilir olduğunu yani evlatlığa uygun olup olmadığını milletlerarası özel hukuk kurallarına göre karar verecek; kendi hukukunu uygulayacaktır. Gönderen devlet tarafından çocuk, evlat edinmeye uygun bulursa dahi mahkeme kendi hukukuna göre çocuğu evlat edinmeye uygun bulmaz ise, evlat edinmeye karar veremeyecektir.²²³ Sözleşme çocuğun evlat edinilmeye uygun olup olmadığı konusunda belirli kriterler belirlemediği için bu konu, menşee devletin vereceği karara bağlıdır. Bu hukuk içine kanunlar ihtilafı kuralları da dahil olduğu için, menşee devlet ülkesi kanunlar ihtilafı kuralları, çocuğun evlat edinilmesi için aranan şartları milli hukuk bağlamında değerlendirmekte ise o zaman çocuğun vatandaşlığı önemli olacaktır.²²⁴

Türk hukuku bakımından bir çocuğun evlatlık için uygun olup olmadığının tespiti bakımından Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 21. maddesi dikkate alınmalıdır. “...Çocuğun kendi ülkesinde elverişli biçimde bakılması mümkün olmadığı veya evlat edinecek veya yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı takdirde, ülkelerarası evlat edinmenin çocuk bakımından uygun bir çözüm olduğu...” hükmü gereği, çocuğun Türkiye’de yerleştirilme imkânının olmaması yani Türkiye’de bakılmasının mümkün olmadığı yahut Türkiye’de evlat edinecek ya da yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı takdirde ülkeler arası evlat edinme gerçekleşebilecektir.²²⁵ Başka bir ifade ile ülkemizde evlat edinmek üzere ailelerin sırada beklemesi sebebiyle Türkiye’de ülkelerarası evlat edinme çok zor şartlarda gerçekleşmektedir.²²⁶

²²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Guide to Good Practice No:1, s. 83.

²²⁴ Özel, **a.g.m.**, s.613; Guide to Good Practice No:1, s.107.

²²⁵ Çörekçi, **a.g.e.**, s.65.

²²⁶ Ülkemizde ülkeler arası evlat edinme kapsamında genellikle süregelen sağlık sorunları, engelleri ve bebek grubunun dışında 5 yaş ve üzeri olup genellikle erkek ya da kardeşleri olan çocuklar yer almaktadır. (Çevirimiçi), <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/uygulamalar/evlat-edinme>, 29.11.2016. Oysa dünya çapında bazı ülkelerde ülkeler arası evlat edinme oranlarının oldukça yüksek olduğunu görmekteyiz. 1992-2013 yılları arasında yaklaşık 140.000 çocuk Çin’den, 110.000 den fazla çocuk da Rusya’da evlat edinilmiştir. Peter Selman, Chapter One, “Global Trends in Intercountry Adoption: 2003-2013”, **The Intercountry Adoption Debate**, (Ed: Robert L. Ballard, Naomi H. Goodno, Robert F. Cochran and Jay A. Milbrandt), Cambridge Scholars Publishing, 2015, s.9 vd. Çevirimiçi nüshası için bkz., (Çevirimiçi), <http://www.cambridgescholars.com/download/sample/62311>, 29.11.2016.

(2) Rıza Alınması

Sözleşme'nin 4. madde hükmü uyarınca; *“Evlat edinme için muvafakati zorunlu olan kişi, kurum ve makamlarla gerekli görülen hallerde istişarede bulunmuş ve özellikle bir evlat edinmenin çocuğun asıl ailesi ile olan hukukî ilişkisini sona erdirip erdirmediği ve rızalarının sonuçları hakkında gereğince bilgi verilmiş olması; söz konusu kişi, kurum ve makamların rızalarının serbestçe ve yasal şekle uygun olarak beyan edilmiş ve açıkça veya yazılı olarak verilmiş olması; bu muvafakatlerin para veya herhangi bedel mukabili elde edilmemiş ve muvafakatlerden vazgeçilmemiş olması ve ananın rızası gerekmekte ise, ancak çocuğun doğumundan sonra verilmiş olması...”* gerekmektedir.²²⁷ Aynı maddenin devamında evlat edinmek istenen çocuğun yaşına ve olgunluğuna göre; *“Çocuğun evlat edinmenin sonuçları ve gerekli ise buna rızası hakkında yeterince bilgilendirilmiş ve kendisiyle istişarede bulunmuş olması; çocuğun arzu ve görüşlerinin nazara alınmış olması; çocuğun evlat edinmeye muvafakati gerekli ise bunun serbestçe ve aranan yasal şekillere uygun olarak verilmiş bulunduğu ve muvafakatin açıkça veya yazılı olarak verildiği hususunun tespit edilmiş olması ve bu muvafakatin para ya da herhangi bedel mukabili elde edilmemiş olması”* gerekmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki; Medeni Kanunumuzun ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun rızasının alınması gerektiğini şart koşan hüküm de Sözleşme'de belirtilen çocuğun rızasının alınması gerektiği hususu ile uyum içindedir.

Sözleşme m.16/f.2 hükmünde *“Merkezî Makam, menşe Devletinde ana babanın kimliğinin açıklanmaması gerekiyorsa bu hususu da dikkate alarak çocuk hakkındaki gerekli muvafakatların alındığının tevsiki ve çocuğun yerleştirilmesinin sebepleri hakkındaki raporunu, kabul eden Devletin Merkezî makamına yollar.”* denilmektedir. Bu nedenle, menşe devletin; kabul eden devlete, evlat edinme için aranan rızaların alındığının bildirilmesi gerekmektedir.

²²⁷ MK m. 308'de ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün rızasının alınması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

(3) Çocuğa İlişkin Rapor Düzenlenmesi

Sözleşme'nin 16. madde hükmü uyarınca, menşе devleti merkezi makamı çocuğun evlat edinilmeye müsait bulunduğuna kanaat getirirse; çocuğun kimliğı, evlat edinilmeye uygunluğu, geçmişı, sosyal çevresi, ailevî geçmişı, kendisinin ve ailesinin sağılık geçmişı ve çocuğun özel herhangi bir ihtiyacı hakkında bilgileri içeren bir rapor düzenler.²²⁸ Düzenlenen bu raporda; çocuğun yetişme koşulları ile etnik, dinî ve kültürel geçmişı göz önünde bulundurulur, ayrıca 4. maddede öngörülen muvafakatların alınmasını sağılar ve özellikle çocuk ve evlat edinecek olanlar hakkındaki raporlara dayanarak, öngörülen yerleştirmenin çocuğun yüksek yararlarına uygun olup olmadığını belirler. Görüldüğü üzere bu madde ayrıca çocuğun uygun bir aile yanına yerleştirilmesine ilişkin bir takım kurallar da getirmiştir. Çocuğun menfaati haklı olarak üstün tutulmuş ve merkezi makamlara, menfaatin olup olmadığını belirleme yetkisi verilmiştir. Söz konusu rapor, kabul eden devletin merkezi makamına gönderilecektir.

(4) Çocuğun Evlat Edinecek Ebeveyn Yanına Yerleştirilmesinin Kabulü

Sözleşme'nin 17. madde hükmü uyarınca; bir çocuğun menşе devletinde evlat edinecek olan ebeveyne teslimine karar verilebilmesi için;

-Söz konusu devletin (kabul eden devletin) merkezî makamı evlat edinecek olan ebeveynin muvafakatini almış,

-Menşе devleti merkezî makamı veya bu devletin hukuku onaylamayı zorunlu kılıyorsa, kabul eden devletin merkezî makamı tarafından da bu karar onaylanmış,

²²⁸ Sözleşme'nin 30. madde hükmü uyarınca: “Bir Âkit Devletin yetkili makamları çocuğun kökeni hakkında, özellikle anne, babasının kimliğı ile geçmişteki sağılığına ilişkin bilgiler de dahil olmak üzere, elde ettikleri bilgilerin gizli tutulmasını sağılayacaklardır.” ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla bu yükümlülüklerin gizlilik ilkesi içerisinde yerine getirilmesi gerekmektedir.

-Her iki devletin merkezî makamları, evlat edinme işinin yürütülebileceği konusunda anlaşmış,

-Sözleşme'nin 5. maddesine²²⁹ uygun olarak, evlat edinecek olan ebeveynin, evlat edinme ehliyetine ve elverişliliğine sahip bulunduğu ve çocuğun kabul eden devlete girmesine ve orada sürekli ikametine izin verilmiş olduğu veya verileceği hususları tespit edilmiş olması gerekmektedir.

Yerleştirme süreci, menşe (gönderen) devletin Türkiye olması durumunda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından onaylanan 1 yıllık "geçici bakım sözleşmesine" istinaden, evlatlığın menşe (gönderen) devletten ayrılmasına izin verilmesi ve kabul eden devlete, orada sürekli oturma niyeti doğrultusunda giriş yapması ile başlamaktadır.²³⁰

(5) Menşe (Gönderen) Devlet İle Kabul Eden Devletin Anlaşması

Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'ün m.16/f.8 hükmü uyarınca, çocuğun tesliminden önce merkezi makam ve kabul eden devlet merkezi makamı arasında çocuğun evlat edinilmesi konusunda anlaşma sağlanmış olması gerekir. Başka bir ifadeyle, gönderen devletin merkezi makamı ile kabul eden devletin merkezi makamı arasında anlaşma sağlanmadığı sürece çocuğun evlat edinecek olan kişilere teslim edilmemesi gerekmektedir.

Aynı şekilde Sözleşme'nin 17. madde hükmünde de; her iki devletin merkezi makamları, evlat edinme işinin yürütülebileceği konusunda anlaşmadıkları takdirde bir çocuğun menşe devletinde evlat edinecek olan ebeveyne teslimine karar verilemeyeceği ifade edilmiştir.

²²⁹ Bkz. bölüm II, B, 2, b, (6) altında yapılan açıklamalar.

²³⁰ Çörekçi, a.g.e., s.74.

(6) Çocuğun Kabul Eden Devlete Girişi

Sözleşme'nin 5. madde hükmü uyarınca:

Sözleşmenin öngördüğü evlat edinmeler, kabul eden Devletin yetkili makamlarınca ancak aşağıdaki hallerde gerçekleştirilecektir;

a) Evlat edinecek olan ebeveynin, evlat edinme vasıflarına sahip ve uygun olduğunun tespit edilmesi,

b) Gerekli görüldüğü takdirde evlat edinecek ebeveyn ile istişarede bulunulmasının sağlanmış olması,

c) Çocuğun bu Devlete girmesine ve orada sürekli ikâmetine izin verilmiş veya verilecek olmasının tespit edilmesi.

Maddenin (c) bendinden anlaşılacağı üzere; evlat edinme işleminin gerçekleşebilmesi için, çocuğun mutlaka kabul eden devlete girmesine ayrıca orada sürekli ikametine izin verilmiş olması gerekmektedir.

Sözleşme'nin 5. maddesindeki koşullar, iki devletin merkezi makamlarının, evlatlığın kabul eden devlete girmesi ve kabul eden devlette sürekli ikameti için gerekli olan tedbirleri almasına izin veren 18. madde ile beraber dikkate alınmalıdır.²³¹

Sözleşme'nin 18. madde hükmü uyarınca: “Her iki Devletin Merkezî Makamları, çocuğun menşe Devletinden çıkışı ve kabul eden Devlete girişi ile orada sürekli ikamet izinlerini alması için gerekli tüm tedbirleri alacaklardır.” denilerek merkezi makamların gereken tedbirleri alacağından bahsedilmiştir.

²³¹ Guide to Good Practice No:1, s.89.

(7) Çocuğun Teslimi

Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'ün yerleştirme işlemleri, küçüğün teslimi ve izleme başlıklı 17. madde hükmü uyarınca; çocuk, bir yıllık bakım ve eğitimi için geçici bakım sözleşmesi imzalandıktan sonra²³², merkezi makamın gözetimi ve denetiminde evlat edinecek kişi veya eşlere teslim edilir. Kabul eden devletin merkezi makamından evlat edinilecek çocuğa, bir yıllık izleme süresi içerisinde, gerekirse sağlık ve eğitim konularının takibi yetkisi ile sınırlandırılmış bir yasal temsilcinin tayin edilmesi istenebilir. İzleme süresi içerisinde, kişi veya eşler merkezi makamın ve kabul eden devletin merkezi makamının bilgisi olmaksızın yerleşim yerlerini değiştiremez ve onayları olmaksızın ülke dışına çıkamazlar. Merkezi makam, evlat edinmek üzere yanlarına çocuk yerleştirilen kişi veya eşler ile çocuğun, kabul eden devletin merkezi makamı tarafından periyodik olarak izlenmesini ve düzenlenen raporların gönderilmesini talep eder. Bunun dışında çocuğun kabul eden devlete gönderilmesinin evlat edineceklerin refakatinde, güvenli ve uygun koşullarda gerçekleşmesi gerektiği de aynı maddede hüküm altına alınmıştır.

(8) Çocuğun Kabul Eden Devlete Nakli

Sözleşme'nin 19. madde hükmü uyarınca; her iki devletin merkezi makamları yer değiştirmenin güvenli ve uygun şartlarda ve mümkünse evlat edinen veya edinecek olan ebeveynin refakatinde gerçekleşmesini sağlayacaklardır. Eğer ki yer değiştirme gerçekleşmezse, 15 ve 16. maddelerde belirtilen raporlar gönderen makama iade edilecektir. Çocuğun alınması konusunda en iyi yol, istisnai durumlar engel olmadıkça, evlat edinecek olanların çocuğu gönderen devlete gelerek çocuğu almalarıdır. Böylece evlat edinecek olan, çocuğa ülkeden nakli sırasında eşlik etmiş olacak, evlat edinme işleminden önce çocuğun yaşamını, hayat koşullarını bilecek ve

²³² MK 305 hükmünde de bir çocuğun evlat edinilmesi, evlat edinen tarafından bir yıl bakılmış ve eğitilmiş olması şartına bağlanmıştır.

anlayacak aynı zamanda çocuğun geçmiş yaşantısı hakkında da bilgi sahibi olacaktır.²³³

Tüm bu aşamalar, profesyonel bir psikolog ve sosyoloğun eşliğinde, çocuk yanlısı bir tavırla organize edilmelidir. Transfer için yapılan bu hazırlıklar, bu dönem boyunca oluşabilecek muhtemel stres ve travmaları en aza indirmek için çocuk ve evlat edinecekler esas alınarak yapılmalıdır.²³⁴

Nitekim, Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'ün 12. madde hükmü uyarınca da çocuk hakkında izleme raporları hazırlanması öngörülmüştür.

(1) Evlat edinme öncesinde, 11 inci maddeye uygun olarak yerleştirilen küçük; evlat edinecek kişi veya eşlerin küçüğü eğitime yeteneği, aile ilişkileri, sağlığı, küçükle olan ilişkilerindeki gelişmeler ile sosyal ve ekonomik koşullarındaki değişimler yönünden sosyal çalışmacılarca izlenir ve izleme sonuçları üçer aylık dönemler halinde rapora bağlanır.

(2) Evlat edineceklerin altsoyu varsa, raporda onların da küçük ile ilgili tavır ve düşünceleri değerlendirilir.

(3) Evlat edineceklerin küçüğe karşı tutum ve davranışları Kurum tarafından denetlenir. Gerekliğinde danışmanlık ve rehberlik hizmeti de verilir.

(4) Bir yıllık izleme süresi sonunda sosyal inceleme raporunu da içeren dosya bir ay içinde hazırlanır.

(5) Evlat edinecekler, geçici bakım sözleşmesi süresi içinde, küçükle birlikte yurtdışına çıkmadan önce İl Müdürlüğüne bilgi verirler. Bu bilgi İl Müdürlüğüne

²³³ Guide to Good Practice No:1, s.90. Amerikan hukukunda yabancı ülkede evlat edinilen çocuğun, evlat edinen kişiler tarafından görülmeden evlat edinilmesi durumunda hangi eyalette ikamet edilecekse o eyaletin kanunları uyarınca yeniden evlat edinme (re-adoption) yapılması gerekmektedir. Yusuf Çalışkan, Ayşe Güvercin - Şahan, "Evlat Edinme ile İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türk ve Alman Hukuku'nda Tanınması", **Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender'e 50. Yıl Birlikte Çalışma Yılı Armağanı**, 2007, s.425.

²³⁴ Guide to Good Practice No:1, s.90.

Merkezi Makama iletilir. Merkezi Makam tarafından da gidilen ülkenin merkezi makamı ile işbirliği yapılarak izleme sürdürülür.

Tüzük'ün 13. madde hükmünde ise, izleme süresi sonunda düzenlenen sosyal inceleme raporuna dayalı olarak veya itiraz üzerine komisyon tarafından karar verilerek evlat edinme talepleri uygun görülenlere, sonuç ve evlat edinme kararı alınması için mahkemeye başvurmaları gerektiği hususu İl Müdürlüğüne yazılı olarak bildirileceği; izleme süresi sonunda düzenlenen sosyal inceleme raporuna göre evlat edilmeleri uygun görülmeyenlerin taleplerinin ise reddedileceği ifade edilmiştir. Ret kararına yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde İl Müdürlüğü nezdinde itiraz edilebilir. İtiraz komisyon tarafından görüşülerek en geç bir ay içinde kesin olarak karara bağlanır. Komisyonca evlat edineceklerin uygun bulunmaması durumunda çocuk geri alınır. Ayrıca unutulmalıdır ki, geçici bakım sözleşmesi süresi içerisinde, ebeveynlik sorumluluğunun yerine getirilmediğinin sosyal inceleme raporuyla saptanması durumunda, sürenin dolması beklenmeksizin de çocuk geri alınabilir.

Sözleşme'nin 20. madde hükmü uyarınca: *“Merkezî Makamlar, evlat edinme süreci ve onu sonuçlandırmaya yönelik alınan tedbirler ile birlikte eğer bir deneme süresi gerekli kılınmakta ise yer değiştirme konusunda kaydedilen gelişmeler hakkında birbirlerine bilgi vermeyi sürdürecektir.”*

Sözleşme'nin 21. maddesinde belirtildiği üzere; evlat edinme çocuğun kabul eden devlete naklinden sonra yapılacaksa ve bu devletin merkezî makamı, çocuğun evlat edinecek olan ebeveynin yanında kalmasının artık onun yüksek yararlarına uygun olmadığına kanaat getirirse, çocuğun korunmasına yönelik olarak çocuğun, evlat edinecek olan ebeveyninden geri alınması ve geçici olarak bakımının sağlanması, menşe devleti merkezî makamı ile istişarede bulunarak, çocuğun evlat edinilmesi amacı ile gecikmeksizin yeniden yerleştirilmesinin sağlanması veya bu uygun görülmezse, uzun süreli olarak alternatif bakımının sağlanması, son bir çare olarak, eğer çocuğun yararları gerektirmekte ise dönmesinin kararlaştırılması gibi bazı tedbirlerin alınabileceğinden bahsedilmiştir.

Son olarak Sözleşme'nin 28. madde hükmüne göre ise; *“İşbu Sözleşme, bir menşe Devletin, mutad meskeni bu Devlette bulunan bir çocuğun evlat edinilmesinin söz konusu Devlette gerçekleşmesini şart koşan veya onun evlat edinmeden önce kabul eden Devlette yerleştirilmesini veya o Devlete gönderilmesini yasaklayan herhangi bir kanun hükmünü etkilemez.”*

(9) Nihai Kararın Alınması

Sözleşme'nin 2. madde hükmünde *“Sözleşme, mutad meskeni bir Âkit Devlette (“Menşe Devlet”) bulunan bir çocuğun, mutad meskeni diğer bir Âkit Devlette (“Kabul Eden Devlet”) bulunan bir kişi veya eşler tarafından, menşe Devlette evlat edinildikten sonra kabul eden Devlete götürülmüş olması, götürülmekte olması veya götürülmek üzere olması hallerinde uygulanır.”* denilmektedir. Hükümdeki *“...menşe devlette evlat edinildikten sonra...”* ifadesinden de anlaşılacağı üzere, evlat edinme ilişkisinin kurulacağı devlet, menşe devlettir. Bu nedenle de, menşe devletin Türkiye olduğu ülkeler arası bir evlat edinme işlemi, işlemi sonlandıracak nihai kararda uygulanacak hukuk, Türk kanunlar ihtilafının gösterdiği hukuktur. Bu hukuka göre Türkiye’de bir ülkeler arası evlat edinme işlemi, ancak davacı olarak evlat edinmek isteyen kişi veya eşler, davalı olarak ise çocuğun yasal temsilcisinin -ki çocuk Sosyal Hizmetler İl/İlçe Müdürlüğü’ne bağlı bir kuruluşa ise davalı sıfatı bu kuruma aittir- taraf olduğu bir mahkeme kararı ile kurulabilir.²³⁵

Lahey Sözleşmesi'nin 28. madde hükmüne baktığımızda ise; *“İşbu Sözleşme, bir menşe Devletin, mutad meskeni bu Devlette bulunan bir çocuğun evlat edinilmesinin söz konusu Devlette gerçekleşmesini şart koşan veya onun evlat edinmeden önce kabul eden Devlette yerleştirilmesini veya o Devlete gönderilmesini yasaklayan herhangi bir kanun hükmünü etkilemez.”* ifadesi yer almaktadır. Bu hükme göre; çocuğun, mutad meskeni ülkesinde evlat edinmesini şart koşan ya da çocuğun evlat edinme işlemi gerçekleşmeden önce kabul eden devlette yerleştirilmesini yahut kabul eden devlete gönderilmesini yasaklayan bir kanun

²³⁵ Çörekçi, a.g.e., s.79 vd; Şensöz, a.g.m.,s.210.

hükümü bulunmadığı takdirde ülkeler arası evlat edinme, kabul eden devlette -ki bu devlet, evlat edinenlerin mutad meskenleri devletidir- sonlandırılabilir. O halde bu hüküm, ülkeler arası evlat edinme işleminin nihai olarak menşe devlette -ki bu devlet çocuğun mutad meskeni devletidir- karara bağlanmasına ilişkin genel kuralın istisnasıdır.²³⁶ Sözleşme, evlat edinme işleminin hem menşe devlette hem de kabul eden devlette yapılmasına imkan tanıdığı için, evlat edinme işlemi çocuğun kabul eden devlete naklinden önce de sonra da yapılabilir; fakat menşe devlet koyduğu bir yasakla evlat edinme işlemi yapılmadan çocuğun ülke dışına çıkmasına engel olabilir.²³⁷

Olaya Türk hukuku açısından baktığımızda, acaba bizim hukuk sistemimizde ülkeler arası evlat edinme durumunda menşe devlette evlat edinmenin şart olduğuna ya da evlat edinmeden önce çocuğun, kabul eden devlette yerleştirilmesine veya o devlete gönderilmesine yasak getiren bir hüküm var mıdır? Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük; geçici bakım sözleşmesi imzalanacağını, 11. madde hükmünde ise, geçici bakım sözleşmesinin imzalanmasından sonra evlat edinilecek çocuğun en az bir yıl süre ile bakım ve eğitimi için uygun görülen kişi veya eşlerin yanına yerleştirilmesi gerektiğini hüküm altına almıştır. Yani Türk hukukunda buna yasak getiren bir hüküm yoktur; aksine çocuğun, en az bir yıl süre ile kabul eden devlete gitmesine ve evlat edinmek isteyen kişilerce bakım ve eğitiminin gerçekleştirilmesi gerektiğine yönelik hüküm bulunmaktadır.²³⁸

(10) Onay Belgesinin Düzenlenmesi

Ülkeler arası evlat edinmenin Sözleşme'ye uygunluğu onay belgesi ile tamamlanmış olacaktır. Onay belgesi evlat edinmenin delilidir ve evlat edinmenin

²³⁶ Çörekçi, a.g.e., s.80.

²³⁷ Özel, a.g.m., s.614.

²³⁸ Çörekçi, a.g.e., s.81.

diğer akit devletlerde de tanınması sonucunu sağlar.²³⁹ Onay (tevsik) belgesi ile ilgili hüküm içeren Sözleşme'nin 23. madde hükmü uyarınca:

(1) *Sözleşmeye uygunluğu, yapıldığı Devletin yetkili makamı tarafından tevsik edilen bir evlat edinme, diğer Âkit Devletlerde kanunen tanınır. Tevsik belgesi 17. maddenin (c) bendinde öngörülen onayların zamanını ve kimler tarafından verilmiş olduğunu belirler.*

(2) *Her Âkit Devlet imza, tasdik, kabul, tasvip veya katılım sırasında, Sözleşme Depozitörüne kendi Devletinde tevsik belgesi düzenlemeye yetkili olan makam veya makamların kimliğini ve görevlerini bildirir. Söz konusu Âkit Devlet ayrıca bu makamların tayinindeki herhangi değişikliği de Depozitöre bildirecektir.*

Evlat edinen aileler, bu belgenin aslını almak zorundadırlar, her iki ülkenin merkezi makamlarına da bu belgenin birer örneği gönderilmek zorundadır.²⁴⁰ Madde metninde belirtildiği üzere; her akit devlet, Sözleşme depozitörüne kendi devletinde bu belgeyi düzenlemeye yetkili olan makamı bildirmek zorundadır. Uygulamada bazı devletler tevsik (onay) belgesini doğrudan verirken, bazı devletler ise evlat edinecek ailelerin başvurusundan sonra bu belgeyi vermektedirler.²⁴¹ Halbuki kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere, tevsik (onay) belgesinin düzenlenmesi için evlat edinecek olanların başvurusuna ihtiyaç yoktur.

²³⁹ Çörekçi, a.g.e., s.81.

²⁴⁰ Guide to Good Practice No:1, s.90.

²⁴¹ Guide to Good Practice No:1, s.90.

C. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme'nin Evlatlık İlişkisine Etkisi

1. Sözleşme'ye Genel Bakış

“Çocuk kimdir, çocuk nedir? sorularının yanıtını içinde taşıyan, çocuğun doğumundan itibaren birey olma hakkını tanımlayan, ancak bu hakkın uluslararası ortamda uygulanmasının sağlanması için yalnızca Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi'nin yeterli olmayacağı düşüncesinden yola çıkılarak, çocuğun özel hak ve gereksinimlerini koruyup kollamak, çocuğun kendisi ile ilgili kararlarda görüşünü almak amacıyla 10 yıl süren çalışmalar sonucunda hazırlanan ve çocukların Magna Cartası olarak da betimlenen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletlerin 44. Genel Kurulu'nda 20 Kasım 1989 tarihinde oy birliği ile kabul edilen, çocuklara ilişkin ilk uluslararası sözleşmedir ve Sözleşme, uluslararası yasa olması için gerekli olan en az 20 ülkenin onayından sonra 20 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir.”²⁴²

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 10 Aralık 1994' te TBMM tarafından kabul edilmiş ve Bakanlar Kurulu bu kararı 23.12.1994'te, 17, 29 ve 30. maddelerine çekince koyarak (T.C. Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan anlaşması hükümlerini göz önünde tutarak) 4058 sayılı kanun ile onaylamış, Kanun 27 Ocak 1995 gün ve 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye böylelikle Sözleşme'ye “Taraf Devlet” konumuna gelmiştir.²⁴³

Bu Sözleşme'nin amacı; toplumun temel birimi olan ve tüm üyelerinin ve özellikle çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturan ailenin toplum içinde kendisinden beklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi

²⁴² (Çevirimiçi), <http://www.cocukhaklariizleme.org>, 03.08.2016.

²⁴³ (Çevirimiçi), <http://www.cocukhaklariizleme.org/bir-tarihce-cocuklarin-haklari-ve-birlesmis-milletler-cocuk-haklarina-dair-sozlesme>, 06.06.2016. Türkiye'nin koyduğu ihtirazi kayıt şöyledir: "Türkiye Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 17., 29. ve 30. maddeleri hükümlerini T.C. Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama ve uygulama hakkını saklı tutmaktadır".

için gerekli koruma ve yardım yapılmasını zorunlu hale getirmek, çocukların kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış içindeki bir aile ortamı içinde yetişmesini sağlamak, onların korunması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, konumuyla ilgili olarak ulusal ve uluslararası düzeyde çocukları aile yanına yerleştirmektir, bu babda evlat edinmeye ilişkin de özel hükümler konulmuştur.²⁴⁴

2. Sözleşme'nin Evlat Edinme Üzerindeki Etkisi

1993 tarihli Sözleşme'ye dünya çapında geniş bir katılım sağlanmasında, çocuğun aile ortamında bakılması ve yetiştirilmesine büyük önem veren Çocuk Hakları Sözleşmesi ve bu Sözleşme'de kabul edilen ilkeler ile uluslararası işbirliği yükümlülüğü etkili olmuştur.²⁴⁵

Çocuk Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde evlat edinmeye ilgili en önemli hüküm, Sözleşme'nin 21. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Söz konusu madde hükmüne göre;

Evlat edinme sistemini kabul eden ve/veya buna izin veren Taraf Devletler, çocuğun en yüksek yararlarının temel düşünce olduğunu kabul edecek ve aşağıdaki ilkeleri gerçekleştireceklerdir:

- a. *Bir çocuğun evlat edinilmesine ancak yetkili makam karar verir. Bu makam uygulanabilir yasa ve usullere göre ve güvenilir tüm bilgilerin ışığında; çocuğun, ana-babası, yakınları ve yasal vasisine göre durumunu gözönüne alarak ve gereken durumlarda tüm ilgililerle yapılacak görüşme sonucu onların da evlat edinme konusundaki onaylarını alma zorunluluğuna uyararak, kararını verir;*

²⁴⁴ Özüğür, **a.g.e.**, s.360. Bu Sözleşme'nin önsöz bölümünde Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda ilan edilen ilkeler uyarınca insanlık ailesinin tüm üyelerinin, doğuştan varlıklarına özgü bulunan haysiyetle birlikte eşit ve devredilemez haklara sahip olmalarının tanınmasının, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğu ifade edilmiş, çocuğun önemi vurgulanarak söz konusu hükümlere yer verilmiştir.

²⁴⁵Tarıncı, **a.g.e.**, s.129 vd.

- b. *Çocuğun kendi ülkesinde elverişli biçimde bakılması mümkün olmadığı veya evlat edinecek veya yanına yerleştirilecek aile bulunmadığı takdirde, ülkelerarası evlat edinmenin çocuk bakımından uygun bir çözüm olduğunu kabul ederler;*
- c. *Başka bir ülkede evlat edinilmesi düşünülen çocuğun, kendi ülkesinde mevcut evlat edinme durumuyla eşdeğer olan güvence ve ölçülerden yararlanmasını sağlarlar;*
- d. *Ülkelerarası evlat edinmede, yerleştirmenin ilgililer bakımından yasadışı para kazanma konusu olmaması için gereken bütün önlemleri alırlar;*
- e. *Bu maddedeki amaçları, uygun olduğu ölçüde, ikili ya da çok taraflı düzenleme veya anlaşmalarla teşvik ederler ve bu çerçevede, çocuğun başka bir ülkede yerleştirilmesinin yetkili makam veya organlar tarafından yürütülmesini güvenceye almak için çaba gösterirler.*

Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 21/b maddesinde “Uluslararası evlat edinme, ancak bir çocuğun kendi ülkesinde elverişli bir biçimde bakılmasının mümkün olmadığı veya evlat edinecek veya yanına yerleştirilecek bir ailenin bulunmadığı durumlarda uygun bir çözüm teşkil eder.” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm aslında evlat edinme konusunun hassasiyeti gereği yabancılık unsuru içeren evlat edinme uygulamasının sınırlama eğiliminin olduğunu göstermektedir ki bu hüküm, Türk mevzuatında “Küçüklerin Evlat Edinilmesinde

Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'ün 1/b maddesine²⁴⁶ de aynen aktarılmıştır.²⁴⁷

D. Yabancı Ülkede Gerçekleşen Evlat Edinme Kararlarının Türkiye'de Tanınması

1. Tanıma

a) Genel Olarak Tanıma Kavramı

Yabancı mahkeme kararı; yabancı bir devletin yargı organı tarafından verilen bir karardır. MÖHUK'un hükümlerine göre, tanıma ve tenfizi mümkün olan yabancı mahkeme kararı yabancı mahkemeler tarafından özel hukuk ilişkileri hakkında verilen kararlardır.²⁴⁸

MÖHUK m. 50 hükmü uyarınca; “*Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye'de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır. Yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir.*”

Tanıma ve tenfize konu olan yabancı mahkeme kararı ile kastedilen; uyuşmazlığı kesin şekilde çözen, yargılamaya son veren ve hakimın davadan elini çekmesi sonucunu doğuran kararlardır.²⁴⁹

²⁴⁶Söz konusu hüküm uyarınca; “*Bu Tüzük, ... Küçüğün; yüksek yararının gözetilmesine, temel haklarının güvence altına alınmasına, kaçırılmasının, satılmasının veya ticaretinin önlenmesine, öncelikle kendi ülkesi içinde evlat edindirilmesine, ülkesinde evlat edinecek veya yanına yerleştirecek kişi veya eşler bulunmadığı takdirde ülkeler arası evlat edindirilmesine ilişkin hükümleri kapsar.*”

²⁴⁷ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.167; Özel, **a.g.m.**, s.616.

²⁴⁸ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.649 vd.

²⁴⁹ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.651; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.489.

Kesin hükmün usul hukukunda iki anlamı vardır. Şekli kesin hüküm; kesin hüküm teşkil eden kararın iptal edilmezliğini ifade eder. Yani tüm itiraz ve kanun yolları bu karar için kapanmış bulunmaktadır. Kesin hükmün ikinci anlamı olan maddi kesin hüküm ise; kararda verilen hükmün bağlayıcı olması anlamına gelir.²⁵⁰

Yabancı bir devlet mahkemesi kararının tanınması ile onun maddi anlamda sahip olduğu kesin hüküm kuvveti kararı tanıyan devlet açısından geçerlilik kazanmış olur. Bu sebeple, ülke mahkemeleri, aynı konuda aynı dava sebebine dayanarak, aynı taraflar hakkında verilmiş olan yabancı mahkeme kararının maddi kesin hükmü ile bağlıdır ve aynı davaya yeniden bakamazlar; eğer bakarlarsa kesin hüküm itirazı ile karşılaşır.²⁵¹ Tüm bunlardan anlaşılabilceği üzere; tanıma, bir mahkeme kararının kesin hüküm kuvvetinin yabancı ülkede kabulüdür.²⁵²

Hukuk Muhakemeleri Kanunu²⁵³ m. 303 hükmünde kesin hükmün şartları belirtilmiştir. Söz konusu hükme göre;

(1) Bir davaya ait şekli anlamda kesinleşmiş olan hükmün, diğer bir davada maddi anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için, her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucunun aynı olması gerekir.

(2) Bir hüküm, davada veya karşılık davada ileri sürülen taleplerden, sadece hükme bağlanmış olanlar hakkında kesin hüküm teşkil eder.

(3) Kesin hüküm, tarafların küllî halefleri hakkında da geçerlidir.

(4) Bir dava dolayısıyla ortaya çıkan kesin hüküm, o hükmün kesinleşmesinden sonra dava konusu şeyin mülkiyetini tarafların birisinden devralan yahut dava

²⁵⁰ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 497 vd.; Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.650 vd.; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.489; Gizem Ersen Perçin, **Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri, Uygulanacak Hukuk: Milletlerarası Yetki-Tanıma ve Tenfiz**, İstanbul, 12 Levha Yayınları, 2014, s.222; Ahmet Cemal Ruhi, **Türk Hukukunda Yabancı Boşanma ve İhlamların Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013, s.61 vd. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. H. Yavuz Alangoya, M. Kamil Yıldırım, Nevhis Deren - Yıldırım, **Medeni Usul Hukuku Esasları**, İstanbul, Beta Yayınları, 2011, s.553 vd.; Baki Kuru, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015, s.575 vd.; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar - Ayvaz, **Medeni Usul Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s.652; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Muhammet Özekes, **Medeni Usul Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s.840 vd.

²⁵¹ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 497 vd.; Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.650.

²⁵² Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s. 721, 730; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.476.

²⁵³ 6100 sayılı ve 12.01.2011 tarihli, 04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı R.G.

konusu şey üzerinde sınırlı bir aynı hak veya fer'i zilyetlik kazanan kişiler hakkında da geçerlidir. Ancak, Türk Medeni Kanununun iyiniyetle mal edinmeye ait hükümleri saklıdır.

(5) Müteselsil borçlulardan biri veya birkaçı ile alacaklı arasında yahut müteselsil alacaklılardan biri veya birkaçı ile borçlu arasında oluşan kesin hüküm, diğerleri hakkında geçerli değildir.

MÖHUK m. 59 hükmü uyarınca; “ *Yabancı ilamın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade eder.*”

Yabancı bir hükmün tanınması ona doğrudan icra kabiliyeti vermez. Yabancı mahkemelerden verilmiş ilamların Türkiye’de icra edilebilmesi için, Türk mahkemeleri tarafından verilmiş bir tenfiz kararına ihtiyaç vardır. Tenfiz; bir mahkeme kararının, sahip olduğu kesin hüküm kuvvetinin sonucu olarak maddi icra muamelelerini gerekli kılan kamu gücünü harekete geçiren vasfıdır.²⁵⁴ Şu hususu da belirtmek gerekir ki; verilecek tenfiz kararı, tanımayı da bünyesinde barındırdığından²⁵⁵ tenfiz kararından önce ayrı bir tanıma kararına gerek yoktur.²⁵⁶

Bir kararın tenfiz edilebilmesi için, o kararın icra kabiliyetinin bulunması gerekir.²⁵⁷ Eda kararlarının icra kabiliyeti vardır. Eda davalarının konusunu, bir şeyin

²⁵⁴ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s. 651, Yarg. 2. H.D., E. 2014/22437, K. 2015/5084, 19.03.2015 tarihli kararına göre; “Mahkemece tarafların boşanmalarına ilişkin kesinleşmiş yabancı mahkeme kararının iç hukukta hukuki sonuç doğurması için hükmün tanınması veya tenfizinin gerektiği, davacının boşanma nedeniyle evliliğin sona ermesine dayanan maddi ve manevi tazminat talebine ilişkin davada, zamanaşımı süresinin tanıma veya tenfiz hakkındaki kararın kesinleşmesi tarihinden itibaren başladığı gözetilmelidir.” **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.41, Mayıs 2015, S.2, s.903.

²⁵⁵ Bir yabancı mahkeme kararına Türkiye’de icra edilebilme kuvveti verilebilmesi için öncelikle bu yabancı kararın kesin hüküm kuvveti kazanması gerekir.

²⁵⁶ Şanlı, Esen, Ataman - Fıganmeşe, **a.g.e.**, s.476 vd., s.479.

²⁵⁷ Yargıtay, “... Yabancı mahkemeden verilen boşanma kararının Türkiye’de tanınması istenmiş olup, ilamın tetkikinden tarafların müşterek çocuğunun velayetini de içerdiği görülmüştür. Yabancı mahkeme kararının tanınması, onun kesin delil ve kesin hüküm olarak kabulü sonucunu doğurabilmekte ise de; icra olunabilmesi, ancak bir tenfiz kararı verilebilmesi ile mümkün olabilecektir. Bu itibarla tarafların müşterek çocuğunun velayetini de düzenleyen yabancı mahkemeden alınan boşanma kararının Türk mahkemesince tanınmış olması, Türk vatandaşı olan eşlerin nüfus kayıtlarına gerekli tescilin yapılmasına yeterli ise de, çocukların velayetine ilişkin hükümlerin icrasına yeterli bulunmamakta; bir tenfiz kararını gerektirmektedir. Bu durum gözetilmeden velayet yönünden de yabancı mahkeme kararının tanınması doğru görülmemiştir...”

verilmesi, bir şeyin yapılması veya bir şeyin yapılmasından kaçınılması şeklinde tarif edilebilecek olan maddi hukuk talebi teşkil eder.²⁵⁸ Bir hukuk ilişkisinin varlığı ya da yokluğu hakkında bir karar elde etmek amacı ile açılan dava sonunda verilen tespit kararları ile bir hukuki durumun kurulması, değiştirilmesi veya ortadan kaldırılması için hak sahibinin iradesinin yeterli olmaması ve durumun ancak bir mahkeme kararı ile doğmasının gerekli olduğu hallerde açılan dava sonucu verilen karar anlamına gelen yenilik doğurucu kararlar, Türkiye’de yalnız tanımaya konu olup tenfize konu olmazlar.²⁵⁹

Tanımaya ve tenfiz davalarında görevli ve yetkili mahkeme MÖHUK m.51 hükmünde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca:

“Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir. Bu kararlar kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sakın olduğu yer mahkemesinden, Türkiye'de yerleşim yeri veya sakın olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir.”

Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun²⁶⁰ m.4/f.2 hükmü uyarınca; Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’a göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi davalarında aile mahkemeleri görevlidir. Bu hüküm karşısında evlat edinme kararlarının tanınmasında aile mahkemeleri görevli olacaktır.

Yarg. 2. H.D., E. 1994/10563, K. 1994/11488, T. 24.11.1994, 03.02.1995 tarih ve 22191 sayılı Resmî Gazete, Ruhi, **a.g.e.**, s.79 vd.

²⁵⁸ Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.201 vd.; Pekcanitez, Atalay, Özekes, **a.g.e.**, s.434; Arslan, Yılmaz, Ayvaz, **a.g.e.**, s.291; Kuru, **a.g.e.**, s.132.

²⁵⁹ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.652; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.476 vd.; Nomer, **a.g.e.**, s. 488; Ruhi, **a.g.e.**, s. 79.

²⁶⁰ 4787 sayılı ve 09.01.2003 tarihli, R.G. 18.01.2003-24997.

b) Tanıma Şartları

MÖHUK m. 58 hükmü uyarınca:

(1) *Yabancı mahkeme ilamının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilamın tenfiz şartlarını taşıdığıının mahkemeye tespitine bağlıdır. Tanımadaki 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz.*

(2) *İhtilafsız kaza kararlarının tanınması da aynı hükme tabidir.*

(3) *Yabancı mahkeme ilamına dayanılarak Türkiye'de idari bir işlemin yapılmasında da aynı usul uygulanır.*

Bu hükümden anlaşıldığı üzere tanımadaki m.54/a'da aranan karşılıklılık şartı²⁶¹ hariç tenfiz şartları aranacaktır.²⁶²

Maddede belirtilen şartlara baktığımızda bir yabancı mahkeme kararı hakkında tanıma kararı verilebilmesi için; karar, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir alanda verilmemiş olmalıdır ve yabancı mahkeme kendisini aşırı yetki teşkil edecek surette yetkili görmüş olmamalıdır; karar, Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmamalıdır ve karar, davalının savunma hakkına riayet edilerek verilmiş olmalıdır.²⁶³ Ayrıca belirtmek gerekir ki, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi'nin "*Bir Âkit Devlette, bir evlât edinmenin tanınması, çocuğun yüksek yararları da dikkate alınarak, ancak kamu düzenine açıkça aykırı bulunmakta ise reddedilebilir.*" hükmü ile tanıma şartlarından kamu düzenine aykırı olmama şartını düzenleyen MÖHUK m.54/c uyum içindedir. Gerek MÖHUK m.54/c gerekse Sözleşme'nin 24. madde hükmü "açıkça" kamu düzenine aykırılık şartını aramaktadır.

²⁶¹ "*Türkiye Cumhuriyeti ile ilamın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilamların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması.*"

²⁶² Tanıma ve tenfiz şartlarını taşımayan kararların tanınması ve tenfizi talepleri reddedilir. Bu gibi durumlarda yabancı mahkeme kararları Türk mahkemelerindeki davalarda takdiri delil olarak kullanılabilir. Yarg. HGK, E.2001/4-962, K.2001/750, T.24.10.2001, (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 04.05.2015. Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.480.

²⁶³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.482 vd.; Nomer, **a.g.e.**, s.500 vd.; Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.621 vd.; Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.104; Ruhi, **Yabancı Boşanma ve İlamların Tanınması**, s.49.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; MÖHUK m.55/f.2 hükmü uyarınca: “*Karşı taraf ancak bu bölüm hükümlerine göre tanıma şartlarının bulunmadığını veya yabancı mahkeme ilamının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş yahut yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış olduğunu öne sürerek itiraz edebilir.*” Tanıma kararına davalının itiraz edebileceği konular tahdidi olarak (numerus clauses) sayıldığı için, davalının tanıma istenen yabancı mahkeme kararının esasına ilişkin bir itirazda bulunma imkanı yoktur.²⁶⁴

c) Tanımanın Uygulanma Biçimi

Tanımanın söz konusu olabildiği haller; Türk mahkemesinde açılmış sürmekte olan bir davada kararın kesin hüküm ya da kesin delil kuvvetinin ileri sürülmesi veya yabancı mahkeme kararına dayanarak Türkiye’de idari bir işlem yapmak istenilmesi durumunda ayrı bir tanıma davası açılması suretiyle mümkündür.²⁶⁵

Yabancı bir hukuka tabi olarak, yabancı bir ülke tarafından verilmiş evlat edinme kararı, Türk hukukunda ancak Türk mahkemesinin vereceği tanıma kararı ile geçerlilik kazanır.²⁶⁶ Yabancı mahkeme kararlarının Türkiye’ de tanınması açısından;

- 1- Milletlerarası Sözleşmeler uyarınca gerçekleşen tanımlar
- 2- İç Hukuka (MÖHUK ve Nüfus Hizmetleri Kanunu’na) tabi olarak gerçekleşen tanımlar

olmak üzere ikili bir ayırım yapmak gerekir.²⁶⁷

²⁶⁴ Ersen - Perçin, **a.g.e.**, s.226; Şanlı, Esen, Atama –Fıganmeşe, **a.g.e.**, s.557, Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.659, 693; Ayfer Uyanık - Çavuşoğlu, **Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Boşanma**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2006, s.162.

²⁶⁵ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s. 724; Ebru Şensöz, “Türkiye’nin Taraf Olduğu Milletlerarası Sözleşmeler Çerçevesinde Doğrudan Tanıma Usulü”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 10. Yıl Armağanı-Hukuk Özel Sayısı, 2012/2, s.389-444, Nomer, **a.g.e.**, s.517.

²⁶⁶ Mirasta gayrimenkuller bakımından Türk hukukunun uygulanması gereken durumda mirasçılardan tespiti durumunda her iki tarafın da yabancı olması veya Türkiye ile ilgisinin olmaması halinde dahi evlat edinmenin tanınması gerekebilir. Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1034, dn. 38.

²⁶⁷ Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.350.

2. Milletlerarası Sözleşmeler Açısından Tanıma

Anayasa m.90/f.5 hükmü uyarınca; “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası Andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*”

Eğer Türkiye; yabancı ilamların tanınması konusunda iki taraflı veya çok taraflı sözleşmelere taraf olmuşsa, bu sözleşmelere taraf olan akit devletler bakımından iç hukuk kuralları uygulanmaz.²⁶⁸

MÖHUK m.1 hükmü uyarınca;

(1) *Yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yabancı kararların tanınması ve tenfizi bu Kanunla düzenlenmiştir.*

(2) *Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır.*

Yurtdışında yapılan evlat edinme işlemlerinin Türkiye’de icra olunabilmesi, evlat edinme kararının yabancı ülke hukukuna göre kesinleşmiş olması ve yetkili mahkemeden tanıma veya tenfiz kararının verilmesine bağlıdır²⁶⁹ (Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır).

Türkiye’nin taraf olduğu antlaşmalardan Çocukların Korunması ve Ülkeler Arası Evlat Edinmeye İlişkin Lahey Sözleşmesi, Sözleşme’ye taraf olan ülkelerde verilmiş olan evlat edinme kararlarının Türkiye’de MÖHUK hükümleri uyarınca tanınması zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır.²⁷⁰ Çünkü söz konusu Sözleşme 23

²⁶⁸ Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.350.

²⁶⁹ Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.326.

²⁷⁰ Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.352.

ve devamı maddelerinde, Sözleşmeye uygunluğu yapıldığı devletin yetkili makamı tarafından tevsik edilen bir evlat edinmenin, diğer akit devletlerce kanunen (“by operation of law”) tanınacağı hükmünü getirmiştir.²⁷¹ Dolayısıyla, Sözleşme’ye taraf ülkelerde yapılmış olan evlat edinmelerin Türkiye’de tanınması veya tenfizine gerek kalmadan, yapıldığı ülkenin yetkili makamlarınca düzenlenmiş evlat edinmenin usulüne uygun yapıp yapılmadığını gösteren belgenin varlığı araştırılacak; fakat diğer ülkelerde yapılan evlat edinme işlemleri söz konusu olduğunda ise, tanıma veya tenfiz prosedürü işletilecektir.²⁷² Sözleşmenin 24. maddesi uyarınca; “*Bir Âkit Devlette, bir evlat edinmenin tanınması, çocuğun yüksek yararları da dikkate alınarak, ancak kamu düzenine açıkça aykırı bulunmakta ise reddedilebilir.*”

Özetlemek gerekirse, Sözleşme hükümleri çerçevesinde akit ülkelerden birinde gerçekleşen evlat edinmeler, kamu düzeni sebebiyle reddedilmediği sürece diğer akit devletlerde doğrudan, kanunen tanınacağı için tanıma otomatik bir şekilde gerçekleşecek, başka bir ifadeyle tanıma veya tenfiz davalarına ihtiyaç duyulmayacaktır.²⁷³ Sadece çocuğun mutad meskeni ya da evlat edinenin mutad meskeninde değil, Sözleşme’ye uygunluğu onaylanmış evlat edinme, Sözleşme’ye taraf diğer tüm akit devletlerde de kanunen geçerli sayılacaktır. Başka bir ifadeyle ayrıca bir tanıma kararına ihtiyaç duyulmadan doğrudan tanınacaktır.²⁷⁴

O halde Türkiye’nin kabul eden devlet sıfatıyla evlat edinme işlemlerini yürütmesi durumunda menşe devlet ülkesinde evlat edinme işleminin kurulmasına ilişkin adli ya da idari makamdan karar alındıktan sonra, Türkiye merkezi makamına karar ve onay belgesinin gönderilmesi ile ayrıca bir tanıma kararı alınmasına gerek kalmadan Türkiye’de de doğrudan tanınacaktır. Aynı şekilde Türkiye’nin menşe devlet sıfatıyla evlat edinme işlemlerini yürütmesi durumunda ise Türk

²⁷¹ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 282. Türkiye’ nin taraf olmadığı 15 Kasım 1965 Tarihli Evlat Edinmeye İlişkin Kararların Tanınması, Uygulanacak Hukuk ve Yetkiye Dair Sözleşme’nin m.8/f.2 hükmünde evlat edinmenin iptali ve butlanından bahsedilmekte ve bunlara ilişkin kararların da formaliteye gerek duyulmadan otomatik olarak tanınacağı ifade edilmektedir. Sözleşme’de ise bu yönde bir hüküm bulunmaması sebebiyle iptal ve butlana ilişkin kararların tanınması MÖHUK m.58’deki tanıma usulüne tabi olacaktır. Şensöz, **a.g.m.**, s.189. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Giray, **Evlat Edinme**, s.340; Öztekin – Gelgel, **a.g.e.**, s.90 vd.

²⁷² Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.326; Aybay, Dardağan, **a.g.e.**, s.227.

²⁷³ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.548.

²⁷⁴ Şensöz, **a.g.m.**, s.186.

mahkemelerinde verilen karar tüm akit devletlerde ve kabul eden devlette ayrıca bir tanıma işlemine gerek olmadan doğrudan tanınacaktır.²⁷⁵

Şu hususu da ayrıca belirtmek gerekir ki, Sözleşme'nin m.26/f.3 hükmü uyarınca *“Bir önceki fıkra hükümleri, evlât edinmeyi tanıyan Âkit Devlette yürürlükte bulunan ve çocuğun daha lehine olan hükümlerin uygulanmasını engellemez.”* denilmek suretiyle tanımayı kabul eden akit devletin hukuk düzeninde çocuğun daha lehine olabilecek hükümlerin bulunması halinde bu hükümlerin evlatlık için uygulanmasının mümkün olduğu kabul edilmiştir.

3. İç Hukuk Açısından Tanıma

Yabancı mahkemeler tarafından verilen evlat edinme kararına dayanarak Türkiye nüfus sicilinde gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi, yabancı mahkeme kararının Türkiye’de tanınması ile mümkün olur. Yabancı ülkelerden alınan evlat edinme kararları, cebri icrayı gerektirmediklerinden tanıma davasına konu olup; bu kararlar tenfize konu olmayacaktır.²⁷⁶

5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun 30. maddesi uyarınca, yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde yapılan evlat edinme işlemleri asli şartlar bakımından Türk mevzuatına uygun olmak şartıyla Türkiye’de de geçerlidir.²⁷⁷ Türk mevzuatı içinde MÖHUK m.18 de yer almaktadır. Fakat asli şartlar ile ne kastedildiği, bunların Türk mevzuatına uygunluğunun hangi makam tarafından ve hangi usulde tespit edileceği belirsizdir.²⁷⁸

Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun m.30/f.2 hükmünde; evlat edinme olaylarına ilişkin yabancı adli veya idari makamlarca verilen ve o ülkenin hukukuna göre

²⁷⁵ Şensöz, **a.g.m.**, s.210 vd.

²⁷⁶ Tarman, Öney, **a.g.m.**, s.352.

²⁷⁷ Akıncı, **a.g.e.**, s.141. Ayrıca Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun uygulanmasının usul ve esaslarını göstermek üzere 2006 tarih ve 11081 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik çıkartılmıştır. Bkz.

(Çevirimiçi), <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.200611081.pdf>, 29.11.2016.

²⁷⁸ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s. 281, dn.116. Yazar ayrıca böyle bir uygunluk denetiminin nüfus müdürlüklerine yaptırılmasının düşünülemeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca bkz. Tarman, Öney, **a.g.m.**, s. 353; Aybay, Dardağan, **a.g.e.**, s.226; Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1057 vd.

kesinleşmiş veya kesin hüküm gibi sonuç doğuran karar ve belgelerin Türkiye’de icra olunabilmesi, yetkili Türk mahkemesi tarafından verilen tenfiz veya tanıma kararına bağlı olacağı ifade edilmiştir. Ancak MÖHUK’taki tanıma ve tenfizden farklı olarak sadece kesinleşmiş mahkeme kararları değil, kesin hüküm gibi sonuç doğuran idari belgelerin de Türkiye’de tanınması mümkün hale gelmiştir.²⁷⁹ Gerçekten de tanıma sadece mahkeme ilamı niteliğinde olan yabancı mahkeme kararları için mümkündür.²⁸⁰ İdari karar niteliğinde olan evlat edinmelerin MÖHUK uyarınca tanınması söz konusu değildir. Fakat Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun söz konusu hükmü uyarınca, evlat edinme konusunda bir istisna getirilmiştir.²⁸¹ Buna göre, evlat edinme ile ilgili verilen kararın yabancı kaynaklı olması ve verildiği ülkede o ülke hukukuna uygun ve yetkili makamlar tarafından usulüne uygun olarak verilmiş olması yeterli kabul edilmektedir.

Eğer Türkiye’de tanınması istenen karar Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamı dışında ise (söz konusu Kanun, Türk vatandaşları, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların altsoyları ile Türkiye’de bulunan yabancıların nüfus hizmetlerinin düzenlenmesine, yürütülmesine ve geliştirilmesine ilişkin esas ve usûl hükümlerini kapsar.) tanıma usulü ve şartları bakımından MÖHUK’un ilgili hükümleri uygulanacaktır.²⁸²

²⁷⁹ Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.654; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.484; Özel, **a.g.m.**, s.618; Tarman, Önay, **a.g.m.**, s. 353 vd; Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1059.

²⁸⁰ Yarg. 2. H.D. 13.4.1995, 3612/4567: Yargıtay, yabancı ülkedeki şehir belediye başkanının vermiş olduğu boşanma kararının bir mahkeme kararı olmadığından tanınamayacağına karar vermiştir. Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.353.

²⁸¹ Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.280, dn.114, s.534; Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.610; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.548; Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.354.

²⁸² Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1059.

4. Yabancı Evlat Edinme Kararlarının Türkiye’de Tanınmasında Kamu Düzeni Engeli

Yabancı evlat edinme kararlarının tanınmasının Türk kamu düzenine²⁸³ aykırılığı gündeme gelebilir.²⁸⁴

MÖHUK m. 54/c bendi hükmü uyarınca bir kararın tenfiz edilebilmesi için, kamu düzenine aykırılığın bulunmaması gerekir.²⁸⁵ Bu şartlar MÖHUK m.58 hükmündeki atıf gereği tanıma bakımından da aranır.²⁸⁶ MÖHUK m.54/c bendinde, hükmün kamu düzenine açıkça aykırı olmaması şartı aranmıştır. Bu sebeple kamu düzenine aykırılığın tespit edilmesi hususunda, hüküm fıkrası üzerinde bir değerlendirme yapılmalı; yabancı mahkemece uygulanan maddi ve usuli kuralların doğru uygulanıp uygulanmadığı ya da vakıaların doğru değerlendirilip değerlendirilmediğine bakılmamalıdır.²⁸⁷

Yargıtay’ın bir kararında “...tenfizi talep edilen yabancı mahkeme kararının toplumun huzurlu ve uyumlu bir yaşam sürebilmesi için uyulması zorunlu hukuki, ahlaki ve vicdani temel kurallarına açıkça aykırılık hali oluşturacak bir eda emrini taşıması...” durumunda söz konusu kararın Türk kamu düzenine aykırılık teşkil

²⁸³ “Genel bir tanımla kamu düzeni kuralları, bir memlekette kamu hizmetlerinin iyi yapılmasını, devletin emniyet ve asayişini ve fertler arasındaki münasebetlerde huzur ve ahlak kaidelerine uygunluğu temine yarayan müessese ve kaidelerin tümüdür.” Çelikel, Erdem, **a.g.e.**, s.139’dan naklen. Kamu düzeni konusunda ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Tekinalp, Uyanık, **a.g.e.**, s.42; Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.159; Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s.218; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.70.

²⁸⁴ Örneğin yabancı hukuk kuralının, çocuğu terbiye etmek amacıyla çocuğa şiddet uygulamasına izin vermesi; yahut çocuğun din seçme özgürlüğünü kabul etmemesi gibi hallerde kamu düzeni müdahalesi haklı olarak söz konusu olacaktır. Esra Dardağan - Kibar, “Uluslararası Özel Hukukta Soybağı ve Velayete İlişkin Sorunlar”, **Ata Sakmar’a Armağan, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2011/1, s.559.

²⁸⁵ Bazen yabancı ilamın hile sebebiyle kamu düzenine aykırı olduğu iddiası ile karşılaşmak mümkündür. Bu tür tanıma ve tenfiz şartlarına aykırılıklar söz konusu olduğunda bunların -yabancı ilamdan anlaşılacağı düşünüldüğünde- her türlü delille ispatının mümkün olması gerekir. Musa Aygül, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri (Harç-İspat Yükü ve Deliller-Vasıflandırma)”, **MHB**, Yıl 31, Sayı 2, 2011, s.99 vd. Topcuoğlu Will davasında Türk mahkemesi tarafından verilen evlat edinme ile ilgili davada New York Mahkemesi, evlat edinmenin evli olmasına rağmen evli olmadığı yönünde hileli beyanda bulunmasını kamu düzenine aykırı bulmuş ve Türk mahkemesinin evlat edinme kararını tanımamıştır. Karar için bkz. Çalışkan, Güvercin – Şahan, **a.g.m.**, s.424.

²⁸⁶ Bkz. bölüm II, D, 1, b altında yapılan açıklamalar.

²⁸⁷ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.515.

edeceği belirtilmiştir.²⁸⁸ Doktrinde de yabancı bir kararın Türk kamu düzenine açıkça aykırı sayılabilmesi için, kararda yer alan hüküm fıkrasının Anayasa'nın veya hukuk sisteminin temel ilkelerine bir diğer ifade ile vazgeçilmez prensiplerine, Türk toplumunun genel örf adet ve ahlak kriterlerine aykırı olmaması gerektiği belirtilmiştir.²⁸⁹ Nitekim YİBK. nun 10.02.2012 gün ve 2010/1 Esas, 2012/1 Karar sayılı içtihatında esasa uygulanan hukukun Türk hukukundan farklı olması ya da Türk hukukun emredici kurallarına aykırı olması sebebiyle yabancı kararın tenfiz isteminin reddedilemeyeceği belirtilmiş; Yarg. 18. H.D., E.2014/5145, K.2014/5145, 20.03.2014 tarihli kararında da “...*Yabancı mahkeme kararının verilmesinde uygulanan hukuk ve bunun hangi ölçütlere göre uygulandığı değil, yabancı kararın Türkiye’de icra edilmesi halinde meydana gelecek sonuçların Türk kamu düzenini ihlal edip etmeyeceğinin araştırılması gerekir.*” denilmiştir.²⁹⁰

Yargıtay, evlat edinme meselesini kamu düzeninden görmektedir. Bu sebeple yabancı kararları tenfiz etmekten kaçınmaktadır. Ancak eski kararlarında velayetin bizzat kamu düzenine ilişkin olması cümlesinden hareketle, velayete ilişkin yabancı kararları tenfiz etmez iken²⁹¹; yeni kararlarında kamu düzenini, “çocuğun şahsi menfaati”ne aykırı olarak alınmış kararlar için kullanmaktadır.²⁹²

Yargıtay’ın bazı kararlarına göre; evlat edinme ehliyet ve şartları, kamu düzenine ilişkin olduğundan, Türk Medeni Kanunu’nun evlat edinmeye ilişkin olarak aradığı şartları taşımayan yabancı mahkeme kararı tanınmaz.²⁹³ Bu yaklaşım

²⁸⁸ Ersen Perçin, **a.g.e.**, s.240.

²⁸⁹ Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.511 vd.

²⁹⁰ Karar için bkz. **Yargıtay Kararları Dergisi**, C.40, Eylül 2014, S.9, s.192.

²⁹¹ Yarg. 2. HD, E. 2003/8317, K. 2003/9830, T.30.06.2003,

(Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 08.08.2015.

Yargıtay söz konusu kararında “...Mahkemece tanınması istenilen yabancı mahkeme kararının Medeni Kanununun 308. ve 313. maddesindeki şartları taşımadığından Türk kamu düzenine aykırı olduğu hususu dikkate alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir...” denilerek hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

²⁹² Günseli Öztekin - Gelgel, “Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı (Medeni Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk İle İlişkili Güncel Aile Hukuku Meseleleri)”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 18-20 Kasım 2005, s.116.

²⁹³ Yarg. 2. H.D., E.2006/14063, K.2007/6141, T.12.4.2007 (R.G. 8.5.2007-26516): “... evlat edinilenin evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olması şarttır. Evlat edinme ehliyet ve koşulları kamu düzenine ilişkindir.” (Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 04.11.2015. Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.280, dn.115; Şanlı, Esen, Ataman - Figanmeşe, **a.g.e.**, s.521, dn.370; Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.355. Yarg. 2. H.D., 6944-7910, 15.06.2004 tarihli kararında da

yerinde değildir. Zira bir meselenin kamu düzenine ilişkin olması, meselenin esasına doğrudan Türk hukukunun uygulanmasını gerektirmez. Önemli olan, evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararının hüküm kısmının Türk kamu düzenine aykırı olup olmadığıdır. Yargıtay bir kararında²⁹⁴ “...Türk Medeni Kanunu’na göre evlat edinen ile evlat edinilenin, evlat edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şartı, ayrıca ergin veya kısıtlının evlat edinebilmesi için evlat edinenin altsoyunun bulunmaması gerekmektedir. Evlat edinme ehliyet ve koşulları kamu düzenine ilişkindir. Bu nedenle tenfizi istenen yabancı mahkeme kararının Türk Medeni Kanunu’nun ilgili maddelerindeki şartları taşımadığından Türk kamu düzenine aykırı olduğu hususu dikkate alınarak karar verilmesi gerekir...” denilerek hükmün bozulmasına karar vermiştir.

Yargıtay 2. H.D., E.2005/1149, K.2005/4090, 16.03.2005 tarihli kararında, “Türk hukukunun emredici hükümlerinin dikkate alınmaması veya yanlış uygulanması mahkeme kararının tanınması ve tenfizine engel teşkil etmez; çünkü Türk kamu düzeninin, Türk hukuk düzeninin temelini teşkil eden ve kendisinden vazgeçilemeyecek değerlerin korunması için sadece kamu düzenine aykırılığı aşıkâr olan değerlere münhasır olduğunun kabulü gerekir.” demek suretiyle temyizi istenen kararın bozulması yönünde hüküm vermiştir.²⁹⁵

Evlat edinme ilişkisinin tanınmasında kamu düzeninin müdahalesinde rolü olabilecek olan unsur çocuğun menfaati olduğu için, evlat edinmeye ilişkin olarak verilen yabancı mahkeme kararının esasına uygulanan hukukta bu unsurun gözetilmemiş olması Türk kamu düzenine aykırılık yaratır.²⁹⁶ Modern kanunlarda evlat edinmenin amacı çocuğun menfaatidir.²⁹⁷ Bu durum, milletlerarası

Medeni Kanun’da aranan şartların kamu düzenine ilişkin olduğunu belirtmiştir. Karar için bkz. Gençcan, **a.g.e.**, s.1409.

²⁹⁴Yarg. 2.HD, E.2004/9169, K.2004/10282, T.20.09.2004,

(Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 02.04.2016.

²⁹⁵(Çevirimiçi), <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 28.11.2016.

²⁹⁶ Tarman, Önay, **a.g.e.**, s.356. Ayrıca bkz. Özel, **a.g.m.**, s. 615. ÖZEL, tevsik belgesiyle bir evlat edinmenin diğer akit devletlerde de kanunen tanınacağını, evlat edinme işlemi hangi ülkede tamamlanırsa o ülkenin yetkili makamının uygunluk belgesini düzenleyeceğini ve kamu düzenine açıkça aykırılık varsa tanımının reddedileceğini ve bunun da çocuğun yüksek menfaatleri dikkate alınarak belirleneceğini belirtmiştir.

²⁹⁷ Aydoğdu, **a.g.e.**, s.58; Ansay, **a.g.e.**, s.90.

sözleşmelerde de vurgulanmıştır ve madde gerekçesine paralel olarak doktrinde de bu şartın evlat edinmenin olmazsa olmaz şartı olarak kabul edilmesi doğaldır.²⁹⁸ Bu nedenle yabancı hukukta bu şart aranmasa dahi hakim, somut olayı değerlendirip kamu düzeni müdahalesinin bulunduğu yönünde bir karar vermesi gerekir.²⁹⁹ Başka bir ifade ile gerek Anayasa gerekse ÇHDS ve Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinmeye İlişkin Lahey Sözleşmesi ile kabul edilmiş, hukuk devletinin temel ilkesi olan yargıcın tarafsızlığı ilkesini saf dışı bırakacak kadar önemli bir ilke olarak kabul edilen çocuğun yararı koşulunun gerçekleşmemesi durumunda kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşılması kaçınılmazdır.³⁰⁰ Burada dikkat edilmesi gereken nokta, yabancı hukukta aranan şartların Türk hukukunda aranan şartlar ile farklılık olup olmadığından ziyade, somut olaya bu şartın uygulanması sonucu çocuğun zarar görüp görmeyeceği, sağlıklı anne-baba-çocuk ilişkisinin kurulup kurulamayacağıdır.³⁰¹ Evlat edinmeye ilişkin olarak verilen yabancı mahkeme kararının esasına uygulanan hukukta çocuğun menfaatinin gözetilmemesi sebebiyle kamu düzenine aykırılığın gündeme gelmesi aslında bu kararlarda esasa girme yasağının bulunmadığını yani revizyon yasağının uygulanmayacağını göstermektedir.³⁰² Çünkü gerek ÇHDS gerekse MK gereğince çocuğun üstün menfaatinin gözetilmesi temel ilkedir.

Türk hukukunda velayet hakkı sadece anne babaya tanındığı için, evlat edinme dışında anne babadan başka kişiye bu hakkın tanınmasına imkan veren yabancı mahkeme kararı kamu düzenine aykırılık oluşturacağından tenfiz edilmemiştir.³⁰³

²⁹⁸ Aydoğdu, **a.g.e.**, s.57 vd.; Medeni Kanun madde gerekçeleri için bkz. (Çevirimiçi), http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss723_Madde_Gerekceleri_2.pdf, 20.11.2016; Tarman, Önay, **a.g.m.**, s. 346.

²⁹⁹ MK m.305/f.2 hükmü uyarınca; evlat edinmenin çocuğun yararına olması gerekir.

³⁰⁰ Huysal, **a.g.e.**, s.155 vd.

³⁰¹ Nitekim Yarg. 18. H.D., E. 2013/9858, K. 2013/13957, 24.10.2013 tarihli kararında "...Tabii olduğu yabancı ülke hukukuna göre evlat edinilen küçüğün bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olmasının küçüğün yüksek yararları da dikkate alındığında Türk kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmeyeceği..." belirtilmiştir. Karar için bkz. Çiçekli, **a.g.e.**, s.22 vd.

³⁰² Bkz. bölüm II, D, 1, b altında yapılan açıklamalar.

³⁰³ Uyanık - Çavuşoğlu, **a.g.e.**, s.160.

Acaba yetkili yabancı hukukun eşlerden birinin tek başına evlat edinmesine izin vermesi durumunda kamu düzeni müdahalesi gerçekleşecek midir? Evlat edinmede asıl amaç gerçek bir ebeveyn-çocuk ilişkisinin sağlanması olduğu için, tek başına evlat edinme hali çocuğun huzursuz bir aile ortamında yetişmesine sebebiyet verecekse yahut evlilik birliği bu sebepten zarar göreceksen kamu düzenine aykırı olduğu sonucuna varılabilecek aksi halde aykırılıktan bahsedilmeyecektir.³⁰⁴

Ayrıca belirtmek gerekir ki; eşcinsellerin birlikte evlat edinmesinin mümkün olduğu bir hukuk söz konusu ise; bunun Türk hukukuna göre kamu düzeni engeline takılacağı aşıkardır.³⁰⁵ Bu nedenle hukuk düzenimize göre yok hükmünde olan aynı cinsten iki kişinin evlenmesi hali söz konusu olduğunda, birlikte evlat edinme şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin incelenmesine dahi gerek yoktur.

Evlat edinme ilişkisinin tanınmasında kamu düzeni engeli konusunda akla gelebilecek bir diğer soru; Türk hukukunda kabul edilmiş olan sınırlı evlat edinme işlemi yerine tam evlat edinme işlemi kabul eden yabancı mahkeme kararlarının tanınmasında kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşılacağıdır.³⁰⁶ Bir görüşe göre³⁰⁷ tam evlat edinme rejiminde, evlatlık ile biyolojik anne babası arasındaki ilişki tamamen koparıldığı için, bu farklılığın kamu düzenimizi bozabileceği düşünülebilir. Diğer bir görüşe göre³⁰⁸ ise, Sözleşme'nin m.26/f.1-c

³⁰⁴ Tarman, Önay, **a.g.e.**, s.344.

³⁰⁵ Avrupa ve Amerika'da eşcinsellerin evlat edinmesi ve aile kurmaları hakkında son yıllarda gelişmeler gözlenmektedir. Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.345.

³⁰⁶ Sınırlı evlat edinme – tam evlat edinme ayrımı için bkz. bölüm I, A altında yapılan açıklamalar.

³⁰⁷ Tarman, Önay, **a.g.m.**, s.359, Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, s.280. NOMER, “Evlatlığın Türk vatandaşlığını kazanmasında evlat edinmenin tam veya basit olması önem taşımamakla beraber (TVK m.3/f.1), yabancı bir tam evlat edinmede, evlatlığın kendi öz ailesi ile bağlarını ortadan kaldıran ve bunun bir sonucu olarak özellikle miras haklarını tamamen ortadan kaldıran hukuki bir düzenlemenin tanınması, Türk hukukunda yüksek bir ihtimalle kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşacaktır.”

³⁰⁸ Şensöz, **a.g.m.**, s.218. Yazara göre bu sebeple menşe devlette tam evlat edinme kararı verilmesi durumunda nüfus kütüğüne işlenecek kaydın da evlatlığın gerçek ailesi ile bağları kopacak şekilde olması gerekir. Aynı yönde görüş için ayrıca bkz. Aygül, **a.g.m.**, s.49. AYGÜL, Sözleşme'nin m.26/f.1-c hükmünde, evlat edinmenin gerçekleştirildiği ülkede tam evlat edinme sisteminin kabul edilmesi halinde, bu evlat edinmenin diğer akit devletlerde de tanınması mecburiyetinin getirildiğini belirtmiştir. Sözleşme'nin 27. madde hükmünde de, 23. maddenin evlat edinmeye dönüştürme kararlarında da uygulanacağı hüküm altına alınmak suretiyle bu kararın da doğrudan tanınacağı anlaşılmaktadır. Türkiye'de evlat edinme kararlarını da evlat edinmeye dönüştürme kararlarını da vermeye yetkili makam aile mahkemeleridir. Aynı yönde görüş için bkz. Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1055. Yazarlara göre ayrıca, Sözleşme her ne kadar tam ve sınırlı evlat edinme ayrımı yapmaksızın iki tür evlat edinmeyi kabul etse de, 27. madde hükmünde tam evlat edinmeyi tercih

hükmünden hareketle, böyle bir durumun Türk kamu düzenine aykırı olduğu ve bu nedenle tanınmayacağı ileri sürülemez.³⁰⁹ Kanaatimizce tam evlat edinme rejiminde evlatlık, biyolojik anne babasından miras alamasa da evlat edinene mirasçı olacağı için yani evlatlığın miras hakkı tamamen ortadan kalkmayacağı için³¹⁰ kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşmamak gerekir.

ettiği anlaşılmaktadır. Sözleşme, çocuk ile evlat edinen arasındaki ilişkinin kalıcı olarak kurulmasını istemiştir.

³⁰⁹ Sözleşme'nin m.26/f.2 hükmü 1. fıkraya hükmünden ayrı bir konuyu düzenlemektedir. Kabul eden devlet ve işlemi tanıyan herhangi bir devletin tam evlat edinme işlemi kabul etmesi halinde çocuğun sahip olacağı haklar kendisine en geniş hakkı tanıyan devletin hukuku olacaktır. Başka bir ifade ile çocuğun sahip olacağı hakların alt sınırı çizilmiştir. Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1055. Söz konusu madde hükmü uyarınca: *“Bir evlât edinme hali, daha önce mevcut olan yasal ana, baba-çocuk ilişkisinin sona ermesi sonucunu doğuruyorsa, çocuk, kabul eden Devlette ve evlât edinmenin tanıdığı diğer bir Âkit Devlette, bu Âkit Devletlerin her birinde sahip olduğu evlât edinmeden doğan haklardan aynen yararlanacaktır.”*

³¹⁰ Eğer ki evlatlığın hem biyolojik anne babasından hem de evlat edinenden miras alma hakkını ortadan kaldıran bir düzenleme söz konusu olsaydı, bu durum çocuğun menfaatine aykırılık oluşturacağı için kamu düzeni müdahalesinden bahsedilecekti.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKU UYARINCA EVLAT EDİNME

III. EVLAT EDİNİLMENİN TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKU BAKIMINDAN SONUÇLARI

A. Genel Bilgi

5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu³¹¹ m.5 hükmü uyarınca; Türk vatandaşlığının kazanılması aslen kazanma ve sonradan kazanma şeklinde gerçekleşir. TVK m.6 hükmüne göre; *“Doğumla kazanılan Türk vatandaşlığı, soybağı veya doğum yeri esasına göre kendiliğinden kazanılır. Doğumla kazanılan vatandaşlık doğum anından itibaren hüküm ifade eder.”* Vatandaşlığın sonradan kazanılması yetkili makam kararı ile veya kişinin iradesine bağlı olarak gerçekleşir.

Gerçek soybağında, Türk babadan olan veya Türk anneden doğan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşlarıdır.³¹² Buna karşılık evlatlık, evlat edinmenin vatandaşlığını belli şartların gerçekleşmesi koşuluyla alır. Yani, doğumla kazanılan vatandaşlığın sonradan kazanılan vatandaşlıktan en önemli farkı; doğumla kazanılan vatandaşlıkta Türk vatandaşlığının kazanılması için hiçbir kimse ya da kurumun iradesine, talebine ya da iznine gerek olmaması; buna karşılık sonradan kazanılan vatandaşlıkta Türk vatandaşlığının kazanılması için öncelikle kişinin kendi

³¹¹ 5901 sayılı ve 29.05.2009 tarihli, R.G. 12.06.2009 - 27256.

³¹² Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 7 hükmü uyarınca: *“Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır.*

Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır.

Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır.”

Türk Vatandaşlığı Kanunu m.8 hükmü uyarınca: *“Türkiye’de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır.*

Türkiye’de bulunmuş çocuk aksi sabit olmadıkça Türkiye’de doğmuş sayılır.”

iradesi ve yetkili makam kararı ile kazanmada bu iradeye ek olarak yetkili makamın izninin de gerekli olmasıdır.³¹³

Evlat edinme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılması, yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması ve seçme hakkı ile Türk vatandaşlığının kazanılması ile birlikte sonradan vatandaşlığın kazanılma hallerinden biri olarak kabul edilmiştir.³¹⁴

Genel yoldan vatandaşlığın kazanılması (m.11), istisnai yoldan vatandaşlığın kazanılması (m.12), Türk vatandaşlığının ikamet şartı aranmaksızın yeniden kazanılması (m.13), Türk vatandaşlığının ikamet şartına bağlı olarak yeniden kazanılması (m.14), bir Türk vatandaşı ile evlenmekle yani evlilik yoluyla vatandaşlığın kazanılması (m.16) hallerinin hepsi yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılması halleri olarak düzenlenmiştir.³¹⁵

Türk vatandaşlığının seçme hakkı ile kazanılması Kanun'un 21. maddesinde açıklanmıştır. Söz konusu madde hükmü uyarınca; *"27. madde uyarınca ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden çocuklar ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanabilirler."* 27. maddeye değinmek gerekirse, söz konusu maddenin 2. fıkrasına göre; *"Eşlerden birinin çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybetmesi diğer eşin vatandaşlığına tesir etmez. Türk vatandaşlığını kaybeden ana ya da babanın talebinin bulunması ve diğer eşin de muvafakat etmesi halinde çocukları da kendileri ile birlikte Türk vatandaşlığını kaybederler. Muvafakat verilmemesi halinde hakim kararına göre işlem yapılır. Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını birlikte kaybeden ana ve babanın çocukları da Türk vatandaşlığını kaybeder."* Maddenin 3. fıkrasında, vatandaşlığın kaybı neticesinde çocuğun vatansız kalması söz konusu ise bu maddenin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

³¹³ B. Bahadır Erdem, **Türk Vatandaşlık Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2014, s.93. Ayrıca idarenin takdir hakkının keyfi olmadığını, bu hususun Anayasa'nın 125. maddesinde *"İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır."* ifadesi ile hüküm altına alındığını belirtmek gerekir.

³¹⁴ Erdem, **a.g.e.**, s.161. TVK m.9 hükmü uyarınca; *"Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir."*

³¹⁵ Erdem, **a.g.e.**, s.90.

Türk Vatandaşlık Kanunu'nun m.17 hükmü uyarınca; *“Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.”* Bu hükümden de anlaşılacağı üzere; evlat edinmenin vatandaşlığa etkisi tek yönlüdür. Yani; *“... evlat edinilen ergin olmayan kişi...vatandaşlığı kazanır.”* ifadesiyle evlat edinme durumunda vatandaşlığı etkilenecek olan tarafın evlatlık olduğu anlaşılmaktadır.

Evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için, öncelikle hukuka ve usulüne uygun olarak kurulmuş bir evlat edinme işleminin bulunması gerekir. Evlat edinme işleminin geçerliliği MÖHUK'a göre araştırılacaktır.³¹⁶

Evlat edinmenin vatandaşlığa etkisi; evlatlığın, evlat edinenin vatandaşlığını kazanması sebebiyle önceki vatandaşlığını kaybetmesi şeklinde olabileceği gibi, evlatlığın evlat edinenin vatandaşlığını kazanması şeklinde de olabilir; fakat şu hususu öncelikle belirtmek gerekir ki, Türk hukukunda ne mülga 403 Sayılı Kanun'da ne de 5901 Sayılı Kanun'da evlat edinme vatandaşlığın kaybı sebebi olarak gösterilmiştir.³¹⁷

B. Evlat Edinilme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi

Evlatlığın evlat edinme sebebi ile vatandaşlığı kaybetmesi; yabancı tarafından evlat edinilen çocuğun evlat edinme sebebiyle vatandaşlığını kaybetmesi şeklinde olabileceği gibi, evlat edinme işleminin iptal edilmesi, geçersiz olması ya da herhangi bir sebeple sona erdirilmesi durumlarında, evlat edinmeye bağlı olarak kazanılan vatandaşlığın kaybedilmesi şeklinde de olabilir.³¹⁸

³¹⁶ Turgut Turhan, Feriha Bilge Tanrıbilir, **Vatandaşlık Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s.84. Bu konuda ayrıca bkz. NHK m.29-30; Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi (RG 19.4.2004-25438).

³¹⁷ Aygül, **a.g.m.**, s.49.

³¹⁸ İtalyan hukukunda evlatlığın evlat edinene karşı bir suç işlemesi halinde, evlatlığın kazanmış olduğu vatandaşlığı kaybedeceği düzenlenmiştir. Aygül, **a.g.m.**, s.50.

Evlat edinme sebebiyle vatandaşlığın kaybedileceğini kabul eden ülkelerde, bunun hangi koşullarda gerçekleşeceği konusunda da usuller birbirinden farklıdır. Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'da eğer ki evlatlık, evlat edinenin vatandaşlığını kazanmışsa ya da zaten bu vatandaşlığa sahipse, önceki vatandaşlığını kaybeder.³¹⁹ İsviçre gibi bazı ülkelerde ise yabancı tarafından evlat edinilme, evlatlığın vatandaşlığına doğrudan etki etmez bunun için bir karar alınması gerekir.³²⁰

30.08.1961'de New York'ta imzalanan ve 13 Aralık 1975'te yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşme'nin³²¹ 5. maddesi uyarınca: *“Bir sözleşmecî devletin hukuku; evlilik, evliliğin sona ermesi, soy bağının düzeltilmesi, tanıma ya da evlat edinme gibi kişisel durumlardaki değişmelerden dolayı, bir kişinin vatandaşlığının sona erdirilmesini içeriyorsa, böyle bir sona erdirilme, başka bir vatandaşlığa sahip olunması ya da kazanılması şartına bağlı tutulmalıdır.”*³²²

Türk hukuku açısından gerek mülga 403 sayılı Kanun'da gerekse 5901 sayılı Kanun'da evlat edinme ile vatandaşlığın kaybına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. 5901 sayılı Kanun'un Türk vatandaşlığının seçme hakkı ile kaybı başlıklı 34. maddesinin (c) bendinde evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığını kazananlar belirtilmiş, yani evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığını kazananlara seçme hakkı ile Türk vatandaşlığından ayrılma hakkı tanınmıştır; fakat evlat edinme vatandaşlığın kaybı sebebi olarak kabul edilmemiştir.

³¹⁹ Harald Waldrauch, **Acquisition and Loss of Nationality**, (eds, Rainer Bauböck, Eva Ersboll, Kees Groenendijk, Harald Waldrauch), Amsterdam University Press, Amsterdam, January, 2006, s.200; Gerard Rene De Groot, Maarten P. Vink, **Loss of Citizenship, Trends and Regulations in Europe**, s.36, (Çevirimiçi) <http://eudo-citizenship.eu>, 05.01.2016.

³²⁰ De Groot, Vink, **a.g.m.**, s.37 vd.

³²¹ Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, belirli bir devletin vatandaşlığının kazanılması ve kaybını konu edinmemekte; vatansızlığın azaltılması konusunda vatandaşlık hukukunun milletlerarası ilke ve esaslarını ortaya koymaktadır. Gülin Güngör, “Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Bazı Hükümlerinin 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Üzerindeki Etkisi”, **AÜHFD**, C.63, S.3, 2014, s.482.

³²² Nimet Özbek - Hadimoğlu, Barış Teksoy, “Vatansızlığın Azaltılmasına Dair BM Sözleşmesi (1961) Karşısında Türk Vatandaşlığı Kanunu”, **TBB Dergisi**, 2013, s.231, (Çevirimiçi) <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-107-1294>, 03.10.2015.

C. Evlat Edinilme Yolu ile Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Hukuki Niteliği

1. Genel Bilgi

Vatandaşlığın kazanılmasında; vatandaşlığın kanun hükmü gereği kendiliğinden (ex lege) kazanılması, idari makamın kararı ile kazanılması ve vatandaşlığı kazanacak kişinin talebine bağlı olarak kazanılması şeklinde tasnif yapabiliriz.³²³ Evlat edinme ile vatandaşlığın kazanılmasının bu ayrımlardan hangisine göre gerçekleştiğinin tespiti vatandaşlığın kazanılmasının hukuki niteliğini belirleyecektir.

Vatandaşlığın ex lege kazanılması usulü, özellikle tam evlat edinme sisteminin benimsendiği ülkelerde, evlat edinen ebeveynlerden birisinin kendi ülkesinin vatandaşı olmak kaydıyla yabancı çocuğun ex lege vatandaşlık kazanabilmesine imkan veren bir usuldür.³²⁴ Finlandiya gibi bazı ülkelerde de evlatlık, evlat edinenin bir talebi ya da beyanı ile onun vatandaşlığını kazanabilmektedir.³²⁵ Macar Kanunu m.4 hükmü uyarınca ise; üç yıl devam etmiş olmak kaydı ile bir Macar vatandaşı tarafından evlat edinilmiş ve Macaristan'da ikamet eden yabancının, Kanun'da aranan diğer şartların da bulunması şartı ile yetkili makam kararı ile Macar vatandaşlığını kazanabileceği hüküm altına alınmıştır.³²⁶

³²³ Aygül, **a.g.m.**, s.56.

³²⁴ Aygül, **a.g.m.**, s.57; Erdem, **a.g.e.**, s.163; Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.102.

³²⁵ Aygül, **a.g.m.**, s.57.

³²⁶ Macar Vatandaşlık Kanunu'nun İngilizce metni için bkz: <http://eudo-citizenship.eu>, Aygül, **a.g.m.**, s.59.

2. Türk Hukuku Açısından Evlat Edinilme Yolu ile Vatandaşlığın Kazanılmasının Hukuki Niteliği

Öncelikle belirtmek gerekir ki, evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması müktesep ve devamlı bir kazanmadır.

1964 yılında yürürlüğe giren 403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu, evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına imkan tanıyan ilk kanuni düzenlemedir.³²⁷

Yürürlükten kalkan 403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu'na göre; *“Evlat edinme, evlatlığın vatandaşlığına tesir etmez. Ancak küçük olan evlatlık, vatansız olur veya ana babası bulunmaz veyahut nerede olduğu bilinmezse, bir Türk tarafından evlatlığa alınmakla Türk vatandaşı olur.”* (m.3) Bir diğer ifadeyle, mülga 403 sayılı TVK' ya göre istisnaen şu üç halde evlatlık Türk evlat edinenin vatandaşlığını, yani Türk vatandaşlığını kazanır:

- Evlatlık vatansız ise;
- Evlatlığın anne babası yok ise (anne ve babadan birinin mevcut olması halinde Türk vatandaşlığı kazanılamaz),
- Evlatlığın anne babasının nerede olduğu bilinmiyor ise (bu ihtimalde de anne veya babadan birinin bulunduğu yer bilinmekte ise Türk vatandaşlığı kazanılamaz),

Şu üç istisnai durumda evlatlığın Türk evlat edinenin vatandaşlığını kazanabilmesi evlatlığın küçük olma şartına bağlıdır. Evlatlığın küçük olup olmadığı kendi milli kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre tespit edilecektir.³²⁸ Küçüklük bir ön şart olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle ilgili ülke kanunları

³²⁷ Aygül, **a.g.m.**, s.63.

³²⁸ Ergin Nomer, **Vatandaşlık Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2002, s. 58 vd.; Ayrıca bkz. Erdem, **a.g.e.**, s.162 vd.; Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.103.

uyarınca küçüklük şartının sağlanmaması halinde kişi diğer şartları taşısa dahi, Türk vatandaşlığını kazanamayacaktır.³²⁹

Mülga 403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu'na göre, evlat edinilme yolu ile vatandaşlığın kazanılması halinde Türk idaresinin takdirine yani herhangi bir kararına ihtiyaç bulunmadan evlatlık, kanunen kendiliğinden vatandaşlığı kazanmakta idi.³³⁰

Türk Vatandaşlık Kanunu; 17. madde hükmüne göre; “*Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.*” Doktrinde, Türk vatandaşlığının evlat edinme yoluyla kazanılmasının, yetkili makam kararı ile mi yoksa kanun yoluyla kazanma türü mü olduğu yolunda tartışmaların olabileceği ifade edilmiştir.³³¹ Evlat edinme yoluyla vatandaşlığın kazanılmasının TVK m.9 hükmünde sonradan vatandaşlık kazanma halleri arasında yetkili makam kararı ile kazanmadan ayrı olarak sayılması sebebiyle tartışma olabileceği ifade edilmiştir.³³² Söz konusu 9. madde hükmü uyarınca: “*Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir.*”

Ancak hakim olan ve bizim de katıldığımız görüş, evlat edinilme yoluyla vatandaşlığın kazanılması halini kanun yolu ile kazanma niteliğinden çıkarılıp; idarenin takdirine bağlı olarak sonradan kazanılan bir vatandaşlık şekline dönüştürülmüş olmasıdır.³³³ Gerçekten de kanun hükmünde “*milli güvenlik ve kamu*

³²⁹Vahit Doğan, “Aile Hukukundan Kaynaklanan Vatandaşlık Hukuku Sorunları”, **Ata Sakmar’a Armağan, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2011/1, s.260 vd.

³³⁰ Erdem, **a.g.e.**, s.162.

³³¹ Bilgin Tiryakioğlu, “Yeni Türk Vatandaşlık Kanununun Eleştirel Analizi”, (Ed., Kay Hailbronner, Bilgin Tiryakioğlu, Esin Küçük, Katja Schneider, “Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler”, **Uluslararası Sempozyum Bildirileri**, 15-16 Mayıs 2009, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir), s.44, Çevirimiçi nüshası için bkz., (Çevirimiçi) <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/2009-sempozyum.pdf>, 06.01.2016; Ayrıca bkz. Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1046.

³³² Tiryakioğlu, **a.g.t.**, s.44.

³³³ Kanun’un ilk Tasarısının İçişleri Komisyonunda görüşülmesinden önceki madde metni, “*Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen yedi yaşındaki küçük çocuk, evlat edinildiği tarihten itibaren Türk vatandaşlığını kazanır.*” şeklindeydi. Ancak Kanun Tasarısı İçişleri Komisyonunda görüşüldükten sonra değişmiş ve hüküm kanunlaşırken madde numarası ve içeriği değişerek 5901 Sayılı Türk

düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması” şartı dikkate alındığında bu şartın yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kazanılmasında arandığı (TVK m. 11/f.1/b.g); ex lege kazanmada böyle bir şartın yeri bulunmadığı ifade edilmektedir.³³⁴ Ayrıca bu şartın gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırarak ve takdir edecek bir makamın varlığı da zorunlu olmakla birlikte, hükümdeki “kazanabilir” ifadesi de idareye bu konuda takdir yetkisi verildiğinin göstergesidir.³³⁵

3. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılma Şartları

TVK m.17 hükmü uyarınca evlat edinilen kişinin evlat edinme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için gerekli şartlar; evlat edinilen kişinin rüştünü ispat etmemiş olması, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmamasıdır. Evlat edinilenin Türk vatandaşlığına geçirilme talebinin, -kendisi henüz ergin olmadığına göre- evlat edinen tarafından yapılması gerekecektir.³³⁶

Evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması, şartları bakımından da mülga 403 sayılı TVK ile farklılıklar göstermektedir. Eski TVK m.3’te vatandaşlığın kazanılabilmesi için, evlatlığın küçük olması ön şartı ile birlikte çocuğun vatansız olması veya vatansız olmasına yol açan ihtimaller üzerine kurulmuş olmasına rağmen; 5901 sayılı Kanun çifte veya çok vatandaşlığa olumlu yaklaşımı nedeniyle, bu şartlara yer vermemiştir.³³⁷

Vatandaşlık Kanunu’nun 17. maddesindeki halini alarak “... karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Erdem, **a.g.e.**, s.163.; Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.102.

³³⁴ Tiryakioğlu, **a.g.t.**, s.44.

³³⁵ Aygül, **a.g.m.**, s.68 vd.

³³⁶ Ergin Nomer, **Vatandaşlık Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015, s.108 vd.

³³⁷ Tiryakioğlu, **a.g.t.**, s.45.

a) Evlat Edinilen Kişinin Henüz Rüştünü İspat Etmemiş Olması

TVK m.17 uyarınca evlat edinme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için, evlat edinilecek kişinin henüz ergin olmamış yani rüştünü ispat etmemiş olması gerekir.³³⁸

Evlatlığın ergin olup olmadığının hangi devlet hukukuna göre belirleneceği TVK’nda belirtilmediği için, MÖHUK uyarınca hangi devlet hukukuna göre ilgilinin ehliyetinin tespit edileceği araştırılacaktır.³³⁹ Çünkü yabancı evlatlığın küçüklük durumunun tespiti bir ehliyet meselesidir ve bu konuda kişinin milli hukuku yetkili kılınmıştır.³⁴⁰ MÖHUK’un 9. maddesinin 1. fıkrası uyarınca; “*Hak ve fiil ehliyeti ilgilinin milli hukukuna tabidir.*” Aynı maddenin 3. fıkrasına göre ise; “*Kişinin milli hukukuna göre kazandığı erginlik vatandaşlığın değişmesiyle sona ermez.*” Yani evlat edinilecek olan kişinin ergin olup olmadığı kendi milli hukukuna göre belirlenecektir.

Evlat edinilecek olan kişinin vatansız olması halinde MÖHUK m.4/a hükmü uygulanacaktır. Buna göre; “*Vatansızlar ve mülteciler hakkında yerleşim yeri, bulunmadığı hallerde mutad mesken, o da yok ise dava tarihinde bulunduğu ülke hukuku uygulanır.*”

Evlat edinilecek olan kişinin birden fazla devletin vatandaşlığına sahip olması halinde ise MÖHUK m.4/c hükmü uygulanacaktır. Bu hükme göre; “*Birden fazla*

³³⁸ İç İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Türk Vatandaşlık Kanunu Tasarısı’nda “*Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen yedi yaşından küçük çocuk, evlat edinildiği tarihten itibaren Türk vatandaşlığını kazanır*” hükmü yer almaktaydı. Ancak 1.6.2006 tarihli Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Tasarıdaki 7 yaş sınırının Evlat Edinmeye Dair Lahey Sözleşmesi ve iç hukukumuzdaki çocuk tanımları ile çeliştiği gerekçesiyle kaldırılmasını tavsiye etmiştir. Bu nedenle “*yedi yaşından küçük olma*” şartı kaldırılmış; “*ergin olmayan evlatlık*” şartı getirilmiştir; ancak hakkın kötüye kullanılmasını engellemek için, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil etmeme şartı da hükme eklenmiştir. Aygül, **a.g.m.**, s.65 vd.

³³⁹ Turhan, Tanrıbilir, **a.g.e.**, s.85; Erdem, **a.g.e.**, s.165; Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.103.

³⁴⁰ Doktrinde TANRIBİLİR, ergin olmayan kişi ifadesinin on sekiz yaşın üstündeki bir yaşı erginlik yaşı olarak kabul eden devlet hukukunun uygulanması durumunda sorunlar yaşanabileceğini “ergin olmayan kişi” ifadesi yerine “çocuk” tanımının kullanılması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu durumda 0-18 yaş arasındaki tüm çocuklar evlat edinilebilecektir. Feriha Bilge Tanrıbilir, “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı İçin Bazı Öneriler”, **TBB Dergisi**, S.81, 2009, s.87 vd.

devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında, daha sıkı ilişki halinde buldukları devlet hukuku uygulanır.”

Küçüklük şartının evlat edinme tarihinde mi yoksa müracaat anında mı aranacaktır? Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik³⁴¹ m.32/f.1 hükmü uyarınca: *“Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ve müracaat tarihinde ergin olmayan yabancı; millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, Türk vatandaşlığını kazanabilir.”* Hükümde de ifade edildiği üzere, küçüklük şartının müracaat anında aranması gerekir.

Evlatlığın küçüklük ön şartının gerçekleştirdiğinin tespitinden sonra diğer şartların varlığı aranmalıdır.

b) Evlat Edinilen Kişinin Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Halinin Bulunmaması

TVK'nin 17. maddesine göre; bir kişinin evlat edinilme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için gerekli olan ikinci şart; henüz ergin olmamış kişinin vatandaşlığı kazanabilmesi için milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel bir halinin bulunmamasıdır.³⁴² TVK m.11 hükmünde yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılmasında başvuru için gerekli şartlar belirtilmiş ve milli güvenlik ve kamu düzeni açısından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartı da hükümde yer almıştır. Başka bir ifadeyle, yetkili makam kararı ile vatandaşlık kazanma yollarının tamamında bu şart aranmıştır.

³⁴¹ R.G. 06.04.2010-27544.

³⁴² “Millî güvenlik bakımından tehlike teşkil eden ve millî menfaatler ve ülke bütünlüğü aleyhine faaliyet gösterenlerle bu faaliyetleri destekleyenlerin, bu gibi kişi veya kuruluşlarla ilişki içerisinde bulunanların veya herhangi bir isyan, sabotaj, casusluk, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, evrakta sahtecilik gibi kamu düzenini bozan faaliyetlerde bulunanların Türk vatandaşlığın kazanmaları engellenmektedir.” ifadesiyle TVK Tasarısı'nın gerekçesinde milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla neyin kastedildiği açıklanmıştır. Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.71.

Evlat edinme, sırf bir ülkenin vatandaşlığını kazanmak maksadıyla kötüye kullanılabileceğinden götürülecek ülkede yaşayan kimseler örneğın vatandaşlık, göç kurallarını dolanmak için yakın hısımlarını evlat edinebilmektedirler.³⁴³ Bu nedenle milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması şartı aranmaktadır.

TVK'nin 17. maddesinde herhangi bir yaş sınırı öngörmediğinden, sırf yaşından ergin olma yaşına kadar her yaştaki evlatlık bakımından bu şart aranacaktır.³⁴⁴ Bununla birlikte; henüz 18 yaşını tamamlamamış evlat edinilen çocukların, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından nasıl bir sakınca oluşturacağı ve sakıncaların nasıl tespit edileceği yönünde itirazlar ile bu şart doktrinde eleştirilmektedir.³⁴⁵

4. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması İçin Gerekli Belgeler

Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 33. madde hükmü uyarınca; evlat edinilme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunulan yabancı adına müracaat makamlarınca evlat edinenin isteğini belirten form dilekçe, doğum belgesi, doğum belgesine dayanılarak düzenlenen doğum tutanağı, kişinin hangi devlet vatandaşı olduğunu gösteren pasaport veya benzeri belge, vatansız ise temininin mümkün olması halinde buna ilişkin belge, evlat edinen kişiye ait müracaat makamlarınca sistemden alınan nüfus kayıt örneği, hizmet bedelinin maliye veznesine yatırıldığını gösteren makbuzdan oluşan dosya düzenlenir ve karar alınmak üzere Bakanlığa gönderilir.

³⁴³ Aygöl, **a.g.m.**, s.70 vd.

³⁴⁴ Turhan, Tanrıbilir, **a.g.e.**, s.84.

³⁴⁵ Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.104. Öğretide TARMAN tarafından savunulan bir görüşe göre, vatandaşlığı kazanmak için aranan milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek halinin bulunmaması şartı muğlak bir şart olduğundan, Kanun'da bu ifade yerine vatandaşlık kazanma talebinde bulunan kişinin belli suçlardan mahkum olmamasını şart koşmak keyfilikten uzak bir düzenleme olurdu. Zeynep Derya Tarman, "29.05.2009 Tarihli ve 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na Göre Vatandaşlığın Kazanılması, Kaybı ve Çok Vatandaşlık", **Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan**, Yetkin Yayınları, 2012, s.1068; Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1046; Ayrıca bkz. Tanrıbilir, **Öneriler**, s.87 vd.

5. Vatandaşlığı Kazanma Anı

TVK'nin 17. madde hükmü uyarınca; bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi bahsettiğimiz bu iki şartın bulunması halinde “*karar tarihinden itibaren*” Türk vatandaşlığını kazanabilir. Bu hükümde yer alan karar tarihi ifadesinden hangi kararın anlaşılması gerektiği hususunda doktrinde tartışmalar vardır. Acaba hükümde belirtilen karar ifadesiyle, Türk makamları önünde yapılan evlat edinmelerde mahkemenin evlat edinmeye ilişkin kararı mı, yabancı ülkelerde evlat edinme söz konusu ise bu işlemi yapan makamın kararı mı yahut tanıma tenfiz kararı mı ya da İçişleri Bakanlığının kararı³⁴⁶ mı kastedilmiştir?³⁴⁷

Bir görüşe göre³⁴⁸; madde metninde geçen “*karar*” ile kastedilen evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararıdır. Dolayısıyla yetkili makam kararı ile evlat edinilen kişi Türk vatandaşlığına alınırsa, vatandaşlığın sonuçları, evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararı tarihinden itibaren hüküm ve sonuç doğuracaktır. Bu görüşe göre, madde metninde geçen “*karar*” eğer yetkili makamın kararı olsa idi, madde metninde bunun ayrıca ifade edilmesine gerek yoktu. Çünkü yetkili makam kararı ile vatandaşlığı kazanma anı, madde 20’de³⁴⁹ ayrıca düzenlenmiştir. Bu görüşü savunan yazarlara göre kanun koyucu bu hükme istisna getirmek amacıyla olduğundan, m.17’de ayrıca bir “*karar*” ifadesini kullanmıştır.³⁵⁰

Ayrıca doktrinde evlat edinmenin Türkiye’de ya da yabancı ülkelerde gerçekleştirilmesine bağlı olarak evlatlığın Türk vatandaşlığını kazanması arasında bir ayırım yapılması gerektiği de ileri sürülmüştür. Söz konusu görüşe göre³⁵¹; Türk

³⁴⁶ Konuya ilişkin olarak bkz. Turhan, Tanrıbilir, **a.g.e.**, s.87.

³⁴⁷ Doğan, **a.g.m.**, s.263; Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.104 vd.

³⁴⁸ Nomer, **a.g.e.**, s.108 vd.

³⁴⁹ Söz konusu madde hükmü yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığının kazanılmasının geçerliliği ve sonuçlarını düzenlemekte ve 1. fıkrada “*Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin kararlar, karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder.*” denilmektedir.

³⁵⁰ Nomer, **a.g.e.**, s.108.

³⁵¹ Faruk Kerem Giray, “5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Hakkında Değerlendirme”, **Ata Sakmar’a Armağan, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2011/1, s.396. Yani yazara göre; İç İşleri Bakanlığı kararı, evlatlığın vatandaşlığını belgeleme yolu olsa da, yabancı mahkeme kararının verildiği andan itibaren (geçmişe etkili olarak) evlatlığın Türk vatandaşı olduğu kabul edilmelidir. İşte bu nedenle her ne kadar Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 33. maddesinde Bakanlık kararı ile vatandaşlığın kazanılacağı belirtilmişse de bu hüküm hem MK m. 315 hem de MÖHUK m.59 madde hükmüne aykırıdır.

Medeni Kanunu'nun 315. maddesi uyarınca evlatlık ilişkisi mahkeme kararı ile birlikte kurulmuş olur. Bu nedenle evlat edinme işlemi Türkiye'de gerçekleşiyorsa, Türk mahkemesinin karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığının kazanıldığı kabul edilmelidir. Bunun yanında, eğer ki bir Türk vatandaşının yabancı ülkede yabancı birini evlat edinmesi durumu söz konusu ise, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir ifadesinde geçen karardan da Türk mahkemelerince tanıma kararı verildiği tarih anlaşılmalıdır.

Diğer bir görüşe göre³⁵²; madde metninde geçen “karar” ifadesinden İçişleri Bakanlığı'nın kararı anlaşılmalıdır. Kanunda, evlat edinme de yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kazanılması sebeplerinden birisi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca TVKUY 35/f.5 maddesinde³⁵³ de, müracaat makamlarınca hazırlanacak dosyaların karar alınmak üzere İçişleri Bakanlığı'na gönderileceği yani Bakanlık Kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri hükme bağlanmıştır.³⁵⁴

Kanaatimizce Kanun, evlat edinme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılması halini kanun yolu ile kazanma niteliğinden çıkarıp idarenin takdirine bağlı olarak sonradan kazanılan vatandaşlık şekline dönüştürdüğü için hükümde geçen karar ifadesinden yetkili makamın kararı anlaşılmalıdır.

6. Evlat Edinilme Yolu ile Vatandaşlığın Kazanılma Usulü

TVK m.17 hükmünde belirtildiği üzere; evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması için evlat edinilecek olan kişinin ergin olmaması gerekir. Bu sebeple henüz rüştünü ispat etmemiş bir kişi tarafından geçerli bir şekilde vatandaşlığa alınma müracaatının, bunun şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olarak kabul edilmesi durumunda, nasıl yapılacağı konusunda eleştiriler öne sürülmüştür. Fakat hem Danıştay'ın kararlarında hem de hukuki düzenlemelerde, vatandaşlığın şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu yolundaki anlayış değişmeye başlamış ve evlatlığın

³⁵² Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.105 vd.; Doğan, **a.g.m.**, s.263; Erdem **a.g.e.**, s.163 vd; Tanrıbilir, Şit – Köşgeroğlu, **a.g.m.**, s.1046 vd.

³⁵³ Söz konusu madde hükmüne göre; “Kanun'un 11 inci, 16 ncı ve 17 nci maddelerine göre Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen kişilerden aranan şartları taşıyanlar Bakanlık kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilirler.”

³⁵⁴ Aygül, **a.g.m.**, s.71 vd.; Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.106.

yetkili makam kararı ile vatandaşlığa alınması için, velayet hakkını haiz evlat edinmenin talepte bulunmasının vatandaşlık hukuku açısından bir sakıncasının bulunmaması gerektiği savunulmuştur.³⁵⁵ Türk Vatandaşlık Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in³⁵⁶ "Türk vatandaşlığının evlat edinme yoluyla kazanılmasında başvuru ve yapılacak işlemler" başlıklı m.33/f.1/b.a'da evlat edinmenin isteğini belirten form dilekçe denilerek, talebin evlat edinen tarafından yapılması gerektiği hükme bağlanmıştır.

TVK'nin 17. maddesinde, evlatlık alınan henüz ergin olmayan kişinin vatandaşlığa alınmakla milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek birisi olup olmadığının araştırılmasının nasıl yapılacağı ve bunun kimin tarafından tespit edileceği düzenlenmemiştir. Bu konu da doktrinde farklı görüşlere sebep olmuştur.³⁵⁷

Birinci görüşe göre; komisyonun inceleme yetkisi yalnızca, genel olarak vatandaşlığa alınma (m.11) ve evlenme yoluyla vatandaşlığa alınmada (m.16) söz konusudur; yetkili makam kararı ile diğer vatandaşlık kazanma durumlarında komisyonun bir inceleme yetkisi bulunmamaktadır.³⁵⁸ TVK madde 18 hükmüne göre; "11 inci ve 16 ncı maddeler uyarınca Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancıların başvuru için gerekli şartları taşıyıp taşımadıklarının tespiti, illerde oluşturulan vatandaşlık başvuru inceleme komisyonu tarafından yapılır. Komisyonun oluşumu ve çalışma esasları yönetmelik ile belirlenir." Kanun'un lafzı esas alındığında, evlat edinme ile vatandaşlığın kazanılmasında şartların oluşup oluşmadığını, TVK m.18'e göre kurulan komisyonun araştırma yetkisi bulunmamaktadır.³⁵⁹

³⁵⁵ Aygül, **a.g.m.**, s.73.

³⁵⁶ R.G. 06.04.2010-27544.

³⁵⁷ Aygül, **a.g.m.**, s.74; Erdem, **a.g.e.**, s.166.

³⁵⁸ Doğan, **Vatandaşlık Hukuku.**, s.109. Yazar ayıca bu incelemenin şekle ilişkin olduğunu esasa ilişkin olmadığını belirtmiştir. Vatandaşlık inceleme komisyonu şekle ilişkin inceleme yapacak, oluşturacağı vatandaşlık başvuru dosyasını karar verilmek üzere İçişleri Bakanlığına gönderecek ve Bakanlık da kendisinin yetkili olduğu dosyalarda esasa ilişkin kararını verecektir.

³⁵⁹ Aygül, **a.g.m.**, s.74; Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.108 vd.

İkinci görüşe göre; Kanun'da açık bir düzenleme olmamasına rağmen, Kanun'un sistemine bakıldığında evlat edinme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılmasında evlat edinilecek olan kişinin vatandaşlığa alınma şartlarına sahip olup olmadığının incelenmesi, TVK'nin 18. maddesinde düzenlenen vatandaşlık başvuru inceleme komisyonu tarafından yapılmalıdır.³⁶⁰

TVKUY m.35/2 hükmü uyarınca; Kanun'un 11' inci, 12' nci, 16' ncı, 17' nci maddelerine göre, yabancının Türk vatandaşlığını kazanmasında milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunup bulunmadığının tespiti için Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nden arşiv araştırması istenir. Türk vatandaşlığının evlat edinme yolu ile kazanılması TVK m.17'de düzenlenmiştir. Bu nedenle milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel bir halinin bulunmaması şartının, emniyet ve istihbarat makamları tarafından araştırılması gerekir.³⁶¹

Vatandaşlık Kanun'nun 37. maddesinde Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybına ilişkin başvurular yurt içinde ikamet edilen yer valiliğine yurt dışında ise dış temsilciliklere bizzat veya bu hakkın kullanılmasına ilişkin vekaletname ile yapılır. Kanun 18. maddesinde, genel yolla (m.11) ve evlenme yoluyla (m.16) vatandaşlık başvurusunda bulunan yabancılar için gerekli şartların taşınıp taşınmadığının incelenmesi sebebiyle vatandaşlık başvuru inceleme komisyonu kurulacağını hüküm altına almıştır. Hükümde sadece genel yolla ve evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılması halleri için komisyonun kurulması gerektiği belirtildiğinden, evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması başvurularının vatandaşlık başvuru inceleme komisyonuna yollanmaksızın valilik veya dış temsilcilikler tarafından İç İşleri Bakanlığı'na yollanacağı anlamı çıkmaktadır. Bakanlıkça yapılacak inceleme ve araştırma sonucunda şartları uygun bulunanlar vatandaşlığa alınacak; aksi durumda vatandaşlık başvuruları reddedilecektir.³⁶²

³⁶⁰ Nomer, **a.g.e.**, s.108; Erdem, **a.g.e.**, s.167.

³⁶¹ Aygül, **a.g.m.**, s.74.

³⁶² Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.108.

7. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığı Kazanmanın Hüküm ve Sonuçları

Evlat edinme yoluyla kazanılan vatandaşlık sonradan kazanılan vatandaşlıktır; fakat bu yolla Türk vatandaşlığını kazananlar ile asli Türk vatandaşları arasında herhangi bir farklılık bulunmadığından onlarla aynı haklara sahip oldukları gibi aynı yükümlülükleri de yerine getirmek zorundadırlar. Kişi karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanır. Vatandaş olmanın gerektirdiği yükümlülüklere katlanma açısından ise, kişiye haberdar olmadığı bir işleme dayanarak yükümlülük yüklenemeyeceği için kararın kendisine tebliğ edildiği tarih esas alınmalıdır.³⁶³

TVK m.20/f.2 hükmü uyarınca; yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması, eşin vatandaşlığına etki etmez. 403 sayılı mülga TVK m.15 hükmünde yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kazanılmasının eşin vatandaşlığına etki etmeyeceği hüküm altına alınmış; fakat eşin vatansız olması haline istisna tanınarak bu durumda vatansız olan eşin de Türk vatandaşlığının kazanılabileceği belirtilmiştir. Fakat aynı düzenlemeye 5901 sayılı TVK'de yer verilmemiştir. Bu nedenle Türk vatandaşlığını kazanan kişinin eşi vatansız dahi olsa Türk vatandaşlığını doğrudan kazanması mümkün olmayacaktır.

Evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanan çocuk TVK m.34/f.1/c bendine göre, ergin olmasından itibaren üç yıl içinde, vatansız kalmaması şartıyla Türk vatandaşlığından ayrılabilir.

Evlat edinme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılabilmesi için gerekli şartlardan küçüklük ön şartı ile milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir durumunun bulunmaması şartlarının gerçekleşmesi sonucu kazanılan Türk vatandaşlığı devamlıdır. Yani Türk hukukuna göre reşit olan bu kişi öngörülen süreler içinde seçme hakkı ile Türk vatandaşlığından ayrılmadıkça Türk vatandaşı olarak kalmaya devam eder.³⁶⁴ TVKUY m. 32/f.2 hükmünde evlat edinilen

³⁶³ Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.111.

³⁶⁴ TVK "Türk vatandaşlığının seçme hakkı ile kaybı" başlıklı m.34 hükmünde evlat edinilme yolu ile Türk vatandaşlığını kazananların ergin olmalarından itibaren 3 yıl içinde Türk vatandaşlığından ayrılacakları hüküm altına alınmıştır.

kişinin, Türk vatandaşlığını kazandıktan sonra evlat edinen ile arasındaki evlatlık ilişkisinin herhangi bir şekilde son bulması halinde, Türk vatandaşlığını muhafaza edeceği ifadesine yer verilmiş olduğundan evlatlık ilişkisi sona erse dahi evlatlık Türk vatandaşı olarak kalmaya devam edecek yani vatandaşlığı bundan etkilenmeyecektir.³⁶⁵

Türk vatandaşlığının sonradan kazanılması ile birlikte kişinin ad ve soyad meselesi de akla gelebilecek bir diğer sorundur. TVKUY m. 74/f.1 hükmünde konuya ilişkin açık bir düzenleme yapılmıştır. “*Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunan yabancılar Türkçe ad ve soyadı alabilir. Ancak kendi ad ve soyadlarını muhafaza etmek istedikleri takdirde kişinin ad ve soyadı 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun gereğince Türk harfleri ile yazılır ve aile kütüğüne tescil edilir.*”³⁶⁶ Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük’ün m.20/f.3 hükmü uyarınca; evlat edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilecektir, yeni bir ad verilirken ayırt etme gücüne sahip çocuğun görüşü de alınmalıdır. O halde yabancı bir çocuğun evlat edinme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanması durumunda evlat edinen ona yeni bir isim verebilecek, bununla birlikte kendi ismini de kullanmaya devam edebilecektir.

³⁶⁵ Doğan, **Vatandaşlık Hukuku**, s.105.

³⁶⁶ Konuya ilişkin Yargıtay kararı için bkz. Yarg. 2. H.D., E.2005/1153, K.2006/1822, T.7.3.2006, Ekşi, **a.g.e.**, s.692 vd.

SONUÇ

Evlat edinme ile evlatlık ve evlat edinen arasında suni bir soybağı kurulur. Evlat edinme işlemini kabul etmeyen hukuk sistemleri bulunmakla birlikte, çoğu hukuk sisteminde evlat edinme işlemi kabul edilmiştir.

5718 sayılı MÖHUK m.18 evlat edinme işlemi düzenlemektedir. Bu hükme göre; evlat edinme ehliyeti ve şartları taraflardan her birinin evlat edinme anındaki milli hukukuna tabidir. Taraflardan biri evlat edinme anında Türk vatandaşı ise, Medeni Kanunumuzun 305-320. maddelerinde düzenlenen hükümler incelenmelidir. Medeni Kanun, çocukların evlat edinilmesi ile ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesini ayrı maddelerde düzenlemiştir. Medeni Kanun uyarınca bir çocuğun evlat edinilebilmesi için çocuğun bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması gerekir. Evlat edinmenin çocuğun yararına olması ve evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının da hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi gerekir. Yine Medeni Kanun'a göre eşler ancak birlikte evlat edinebilirler. Şu hususu da ayrıca belirtmek gerekir ki; eş eğer otuz yaşını doldurmuş ise, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli yoksunluğu ya da iki yılı aşkın bir süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi yahut mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması sebebiyle birlikte evlat edinmesinin mümkün olmaması halinde tek başına evlat edinmesi mümkündür. Eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmek istemesi durumunda ise, en az iki yıldan beri evli olmaları yahut evlat edinecek eşin otuz yaşını doldurması şartı aranmaktadır. Evli olmayan kişiler açısından ise evlat edinmek isteyen kişinin otuz yaşını doldurmuş olması gerekmektedir. Evlat edinecek kişi ile evlatlık arasında en az 18 yaş fark olması, ayırt etme gücüne sahip olan çocuğun rızasının alınması, (çocuğun vesayet altında olması durumunda ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlat edinilebilir.) velayet altındaki çocuğun da anne babasının rızasının alınması gereklidir. Kanun'da ayrıca kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa, çocuğa karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa anne ve babadan birinin rızasının aranmayacağı hüküm altına

alınmıştır. Kanun'da evlat edinen ile evlatlık arasında en az 18 yaş farkı aranması gerektiği belirtilmiş; fakat yaş farkı açısından üst sınır belirtilmemiştir. Buna karşılık 145 sayılı Evlat Edinme Yönergesi m.13 hükmünde evlat edinen ile evlatlık arasında en fazla 40 yaş farkı aranacağı ifade edilmiştir. Kanaatimizce Kanun'da getirilmemiş bir sınırın Yönerge ile getirilmesi ve bu nedenle kişinin evlat edinme hakkının Yönerge ile sınırlanması mümkün olamayacağı için Yönerge'nin bu hükmünün Kanun'a aykırı olduğunu düşünmekteyiz.

Ergin veya kısıtlıların evlat edinilmesi için ise öncelikle evlat edinenin altsoyunun açık muvafakati gereklidir. Evlat edinilecek olan ergin ya da kısıtlı, bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlat edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise, evlat edinen tarafından küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise, diğer haklı sebepler mevcut ve evlat edinilen en az beş yıldan beri evlat edinen ile aile halinde birlikte yaşamakta ise evlat edinilebilir.

Evlat edinmenin; kişinin soyadı, vatandaşlığı ve hısımlık üzerinde etkisi olacağı gibi evlat edinme ile birlikte evlenme yasağı doğacaktır. Evlat edinmenin ayrıca miras ve nafaka yönünden de etkileri olacaktır. Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'ün m.20/f.4 hükmü uyarınca: *“Eşler tarafından birlikte evlât edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, ana ve baba adı olarak evlât edinen eşlerin adları yazılır. Tek başına evlât edinilmesi halinde de aynı yöntem uygulanır.”* Madde hükmünde birlikte evlat edinme halinde nüfus kaydına anne-baba adı olarak evlat edinen kişilerin adlarının yazılacağı açık olmakla birlikte, kanaatimizce tek başına evlat edinmede de aynı hüküm uygulanır ifadesi tartışmaya açıktır. Tek başına evlat edinme durumunda evlat edinen kişi ya anne ya da baba olacağına göre ve nüfus kaydına sadece anne ya da sadece baba adı yazılamayacağına göre aynı yöntem uygulanır ifadesinden ne anlaşılması gerektiği belirsizdir.

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 18. madde hükmünde evlat edinme ehliyet ve şartları, evlat edinen ve evlatlığın eşinin rızası ve evlat edinmenin hükümlerine uygulanacak hukuk üç fıkra halinde düzenlenmiştir.

Maddenin 1. fıkrası hükmü uyarınca evlat edinme ehliyet ve şartları, taraflardan her birinin evlat edinme anındaki milli hukukuna tabidir. Bu ifade her bir tarafın milli hukukunun iki tarafa birden uygulanacağı anlamına gelebileceği gibi, evlat edinme ilişkisinin taraflarına yalnızca kendi milli hukuklarının uygulanması gerektiği anlamına da gelebilir. Kanaatimizce evlat edinme için aranan şartlar çocuğun korunmasına ilişkin olduğu için bu şartların birlikte ele alınması işlemin amacına daha uygun düşecektir. Maddenin 2. fıkrası hükmünde ise; hem evlat edinmede hem de evlat edinilmede diğer eşin rızası konusunda eşlerin milli hukuklarının birlikte uygulanması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Evlat edinmenin hükümlerini düzenleyen 3. fıkrası hükmünde ise, evlat edinmenin hükümleri evlat edinenin milli hukukuna, şayet eşler birlikte evlat edinecek ise evlenmenin genel hükümlerini düzenleyen hukuka tabi olacağı belirtilmiştir. Bu noktada evlat edinilenin mirasçılığı konusu tartışmalıdır. Bir görüşe göre tarafların birbirlerine mirasçı olup olamayacakları miras statüsüne tabi iken; kanaatimizce isabetli olan diğer görüşe göre ise, tarafların birbirine mirasçı olup olamayacakları evlat edinme statüsüne göre belirlenmeli, mirasa ilişkin diğer meseleler miras statüsüne göre belirlenmelidir.

Evlat edinme konusunda çocuğun menfaatinin korunması amacıyla Lahey Sözleşmesi düzenlenmiş ve Türkiye de bu Sözleşme'ye taraf olmuştur. Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Ülkeler Arası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi birbirlerini tamamlayan sözleşmelerdir. 1993 Lahey Sözleşmesi 1989 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin evlat edinme sistemini kabul eden ve/veya buna izin veren taraf devletlerin çocuğun yüksek yararını temel düşünce olarak kabul edip, benimseyecekleri ilkeleri gösteren 21. maddesine etki tanıyarak ve yine BM Genel Kurulunun 41/85 sayılı kararına atıf yaparak bu alanda benimsenen ilkeleri kabul etmiş ve daha geniş kapsamlı koruma tedbirleri ile ülkeler arası evlat edinme meselesini düzenlemiştir. Söz konusu Sözleşme 23 ve devamı maddelerinde, Sözleşme'ye uygunluğu yapıldığı devletin yetkili makamı tarafından tevsik edilen bir evlat edinmenin, diğer akit devletlerce kanunen tanınacağı hükmünü getirmiş ve evlat edinmenin tanınmasının ancak kamu düzenine açıkça aykırılığın bulunması halinde reddedilebileceği belirtilmiştir. Yargıtay muhtelif kararlarında doğrudan

uygulanan kurallar kavramı ile kamu düzeni müdahalesi kavramını birbirine karıştırarak, tanınması istenilen yabancı mahkeme kararının Medeni Kanun’da aranan şartları taşımadığından hareketle Türk kamu düzenine aykırılık olduğu sonucuna varmıştır. Belirtmek gerekir ki, kamu düzeni müdahalesinden bahsedebilmek için yabancı kararın Türkiye’de icra edilmesi neticesinde ortaya çıkan sonucun Türk kamu düzenini ihlal etmesi gerekir. Bu nedenle Yargıtay’ın bu yöndeki kararları isabetsizdir. Bu konuda hem Anayasa, hem ÇHDS hem de Ülkeler Arası Evlat Edinmeye İlişkin Lahey Sözleşmesi’nde kabul edilmiş ve vazgeçilmez ilkemiz olan ”çocuğun yüksek yararı” ilkesine aykırı olarak alınmış kararlar kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşacaktır. Türk hukukunda kabul edilmiş olan sınırlı evlat edinme yerine tam evlat edinmeyi kabul eden yabancı mahkeme kararının tanınmasında kamu düzeni müdahalesi ile karşılaşılacağı meselesi ise doktrinde tartışmalıdır. Yabancı mahkeme kararlarının tanınması hususunda ayrıca Nüfus Hizmetleri Kanunu m.30/f.2 hükmü MÖHUK düzenlemesinden farklı olarak sadece kesinleşmiş mahkeme kararlarının değil, kesin hüküm gibi sonuç doğuran idari belgelerin de Türkiye’de tanınmasını kabul etmiştir.

Günümüzde evlat edinme yoluyla soy bağıının kurulması, kan bağı ile soy bağı kurulmasına yaklaştırılmaya çalışıldığı için, bir çocuk nasıl ki kan bağı ile kurulan soy bağıyla vatandaşlık kazanıyorsa evlat edinme yoluyla kurulan soy bağıında da evlat edinecek olan ebeveyninin vatandaşlığını kazanacaktır. Bu nedenle Vatandaşlık Kanunumuzda da evlat edinme yoluyla vatandaşlığın kazanılması hüküm altına alınmıştır. Gerek eski TVK’de gerekse 5901 sayılı TVK’de evlat edinme vatandaşlığın kaybı sebebi olarak düzenlenmemiş; ancak evlat edinme yoluyla vatandaşlığın kazanılması kabul edilmiştir. 403 sayılı eski TVK, evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasını, vatandaşlığın kanun yoluyla kazanılması başlığı altında düzenlerken; 5901 Sayılı TVK evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasını kanun yoluyla kazanma niteliğinden çıkarmış idarenin takdirine bağlı olarak sonradan kazanılan bir vatandaşlık şekline dönüştürmüştür. Ayrıca ifade etmek gerekir ki, doktrinde evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılması ile yetkili makam kararı ile kazanmanın 9. madde hükmünde ayrı olarak sayılması sebebiyle evlat edinme ile Türk vatandaşlığının kazanılmasının kanun yolu

ile kazanma mı yoksa yetkili makam kararı ile kazanma mı olduğu konusunda tartışma olacağı belirtilmiştir. Doktrinde hakim olan ve bizim de katıldığımız görüş uyarınca, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması şartının aranması ve hükümdeki "...kazanabilir" ifadesiyle idareye takdir hakkı verildiğinin anlaşılması sebepleriyle evlat edinme ile Türk vatandaşlığının kazanılması yetkili makam kararı ile kazanmadır.

5901 sayılı TVK m.17 hükmüne göre, evlat edinilen kişinin evlat edinme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanma şartları; evlat edinilenin rüşünü ispat etmemiş olması ile milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek halinin bulunmamasıdır. Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik m.32/f.1 hükmü uyarınca küçüklük şartının müracaat anında aranması gerekir. MÖHUK m.9/f.1 hükmü uyarınca hak ve fiil ehliyeti ilgilinin milli hukukuma tabi olacağı için, evlat edinilecek olan kişinin ergin olup olmadığı kendi milli hukukuna göre belirlenecektir. Milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması şartı, içeriği belli olmaması sebebiyle, idareye geniş takdir hakkı veren bir şarttır. Bu şartın nasıl tespit edileceği hususu belirsizdir. Başka bir deyişle, bu şartın gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırmasının kim tarafından yapılacağı hususu da Kanun'da düzenlenmemiştir. Kanaatimizce milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunup bulunmadığının tespiti emniyet ve istihbarat makamları tarafından araştırılmalıdır. Bahsettiğimiz bu şartların gerçekleşmesi halinde vatandaşlığın karar tarihinden itibaren kazanılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hükümde yer alan karar ifadesinden ne anlaşılması gerektiği hususu da tartışmalıdır. Kanaatimizce evlat edinme yolu ile vatandaşlığın kazanılması idarenin takdirine bağlı sonradan kazanılan vatandaşlık şekline dönüştürüldüğü için karar ifadesinden İç İşleri Bakanlığı'nın kararı anlaşılmalıdır.

Önemle belirtmek gerekir ki; aile ve çocuğun korunması hassas bir konudur. Evlat edinmede de asıl amaç çocuğun korunmasıdır. Bu nedenle de gerek Medeni Kanun'da gerekse Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi'nde "çocuğun yararı" olmazsa olmaz şart olarak belirtilmiştir. Sözleşme'nin 4. madde hükmünden ülkeler arası bir evlat edinmeye

ancak çocuğun yüksek yararlarına uygun olduğunun tespit edilmesi halinde karar verilebileceği belirtilmiştir. Bir toplumun geleceği çocukların iyi şartlarda yetiştirilip eğitilmesine bağlıdır. Bu sebeple iyi yetişme ortamının sağlanmasında çocuğun çıkarı olduğu kadar toplumun da çıkarı vardır. Her çocuğun kişilik sahibi olduğu ve her insan gibi sevgi ve şefkate ihtiyacı olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle evlat edinme ilişkisi en adil şekilde düzenlenmesi gereken alanlardan biridir ve gerek şartları gerek sonuçları açısından en ince ayrıntısına kadar titizlikle araştırılmaya ihtiyaç duyan bir işlemdir. Dünyada aile sevgisine muhtaç olan, yuvalarda yaşayan milyonlarca çocuk bulunmaktadır. Uluslararası evlat edinme; özellikle az gelişmiş, devlet desteği yetersiz olan ülkelerin yuvalarında bulunan bu çocuklar bakımından şanstır.

KAYNAKÇA

Acabey, Mehmet Beşir : **Soybağı (Kurulması, Genel Olarak Sonuçları, Özellikle Evlilik Dışında Doğan Çocukların Mirasçılığı)**, İzmir, Seçkin Yayıncılık, 2002.

Akıncı, Ziya /

Demir - Gökyayla, Cemile : **Milletlerarası Aile Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010.

Akıntürk, Turgut /

Ateş - Karaman, Derya : **Türk Medeni Hukuku - Aile Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2015.

Bahtiyar Akyılmaz /

Murat Sezginer /

Cemil Kaya : **İdare Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.

Akyüz, Emine

: **Medeni Kanun'a Göre Müşterek Hayatın Tatili Ayrılık ve Boşanmada Çocuğun Korunması**, Ankara, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, 1983.

Akyüz, Emine

: **Çocuk Hukuku (Çocukların Hakları ve Korunması)**, Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2010.

- Alangoya, H. Yavuz /
Yıldırım, M. Kamil /
Deren - Yıldırım, Nevhis : **Medeni Usul Hukuku Esasları**, İstanbul, Beta
Yayıncılık, 2011.
- Ansay, Tuğrul : “Türk Hukukunda Evlâtlık İlişkisinin Kurulması ve
Bunun Sınır Ötesine Yansımaları”, **Prof. Dr. Bilge
Özatan’a Armağan**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008.
- Antalya, Gökhan : **Miras Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.
- Arat, Tuğrul : “Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal-
İşlevsel Açısından Bakış”, **Prof. Dr. Osman F. Berki’ye
Armağan**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yayımları, No:411, 1977, s.105-178.
- Arslan, Ramazan /
Yılmaz, Ejder /
Taşpınar - Ayvaz, Sema : **Medeni Usul Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları,
2016.
- Ayan, Mehmet /
Ayan, Nurşen : **Kişiler Hukuku**, Konya, Mimoza Yayınları, 2015.
- Aybay, Rona /
Dardağan, Esra : **Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması
(Kanunlar İhtilafı)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi
Yayımları 2. Baskı, 2008.
- Aydos, Oğuz Sadık : “Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme”, **GÜHFD**,
C. IV, S. 1-2, s. 117-141.

- Aydoğdu, Murat : **Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010.
- Aygül, Musa : “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri (Harç–İspat Yüğü ve Deliller–Vasıflandırma)”, **MHB**, Yıl 31, Sayı 2, 2011, s.83-121 (Usul Hukuku Problemleri).
- Aygül, Musa : “Evlat Edinme Yolu İle Türk Vatandaşlığının Kazanılması ve Kaybedilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2012, s.45-80.
- Aykaç, Alper Can : “Çocukların Evlat Edinilmesine Dair Gözden Geçirilmiş Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ne Dair”, **TBB Dergisi**, S.80, 2009, s.389-404.
- Balkar, Süheyla : “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.2, 2002, s.235-266.
- Baygın, Cem : “Evlat Edinmenin Koşulları”, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.VII, No:3-4, Aralık 2003, s.591-626.
- Belen, Herdem : **Yeni Medeni Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinme**, İstanbul, Yetkin Yayıncılık, 2005.

Çalışkan Yusuf /
Güvercin - Şahan Ayşe : “Evlat Edinme ile İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türk ve Alman Hukuku’nda Tanınması”, **Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı**, 2007, s.416-427.

Çelikel, Aysel /
Erdem, B. Bahadır : **Milletlerarası Özel Hukuk**, İstanbul, Beta Yayınları, 2016.

Çiçekli, Bülent : **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun – Yargıtay Kararları**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.

Çörekçi, Elif : “Ülkelerarası Evlat Edinme”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tez Danışmanı: Ahmet Cemal Ruhi, Erzurum, 2009.

Dardağan - Kibar, Esra : “Uluslararası Özel Hukukta Soybağı ve Velayete İlişkin Sorunlar”, **Ata Sakmar’a Armağan, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2011/1, s.541-560.

De Groot, Gerard Rene /
Vink, Maarten P. : Loss of Citizenship, Trends and Regulations in Europe, (Çevirimiçi), <http://eudo-citizenship.eu>, 05.01.2016.

Demir, Mehmet : “Bazı Ülke Yasaları İle Karşılaştırmalı Olarak Evlat Edinmenin Yasal Koşulları”, **AÜHFD.**, C.52, S.3, 2003, s.253-274.

Doğan, İzzet : **Öğretide ve Uygulamada Milletlerarası Aile Hukuku ve Milletlerarası Usul Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010 (Milletlerarası Aile Hukuku).

Doğan, Vahit : **Türk Vatandaşlık Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015 (Vatandaşlık Hukuku).

Doğan Vahit : **Milletlerarası Özel Hukuk: Genel Esaslar- Milletlerarası Usul Hukuku-Bağlama Kuralları**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016 (Milletlerarası Özel Hukuk).

Doğan, Vahit : “Aile Hukukundan Kaynaklanan Vatandaşlık Hukuku Sorunları”, **Ata Sakmar’a Armağan, Galatasaray Hukuk Fakóltesi Dergisi**, 2011/1, s.241-264.

Dural, Mustafa /

Öğüz, Tufan /

Gümüş, Mustafa Alper : **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016 (Aile Hukuku).

Dural, Mustafa / Öz, Turgut : **Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015.

Ekő, Nuray : **Milletlerarası Nitelikli Davalara İlişkin Mahkeme Kararları**, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, 2007.

Erdem, B. Bahadır : **Türk Vatandaşlık Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2014.

- Erkan Vehbi Umut,
Yücer İpek : “Ayırt Etme Gücü”, **AÜHFD**, 60 (3), 2011, s.485-522.
- Ersen Perçin, Gizem : **Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri: Uygulanacak Hukuk- Milletlerarası Yetki- Tanıma ve Tenfiz**, İstanbul, 12 Levha Yayınları, 2014.
- Gençcan, Ömer Uğur : **Aile Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011.
- Giray, Faruk Kerem : “Uluslararası Sözleşmelerde Evlat Edinme”, **Prof. Dr. Aysel Çelikel’e Armağan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl-19-20, Sayı 1-2, 1999-2000, s.333-350. (Evlat Edinme).
- Giray, Faruk Kerem : “5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Hakkında Değerlendirme”, **Ata Sakmar’a Armağan, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2011/1, s.381-401.
- Kemal Gözler /
Gürsel Kaplan : **İdare Hukuku Dersleri**, Bursa, Ekin Yayınevi, 2016.
- Güngör, Gülin : “Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Bazı Hükümlerinin 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Üzerindeki Etkisi”, **AÜHFD**, C.63, S.3, 2014, s.479-508.
- Gürzumar, Aydanur : “Türk Yabancılar Hukukunda Yabancı Gerçek Kişilerin Miras Hakkı Var mıdır?”, **MHB**, Yıl 1999-2000, s.383-396.

- Hatemi, Hüseyin /
Oğuztürk - Kalkan, Burcu : **Aile Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014.
- Helvacı, Serap : **Gerçek Kişiler**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016.
- Huysal, Burak : **Devletler Özel Hukukunda Velayet**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2005.
- Işık, Mehmet : **Yeni Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Evlat Edinme**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005.
- İnal, Nihat : **Nüfus, Babalık, Evlat Edinme, Yabancı Kararların Tenfizi, Velayet, Vesayet Davaları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2001.
- İnan, Ali Naim : “Çocuğun ve Çocuk Haklarının Korunmasına İlişkin Mevzuatımızda Yetersizlik ve Giderilme Çareleri”, **Dr. H.C. Oğuzoğlu’na Armağan**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:303, Ankara, 1972, s.271-290.
- Kaya, Cengiz : **Türk Hukukunda Evlat Edinme**, İstanbul, Beta Yayınları, 2009.
- Ahmet M. Kılıçoğlu : **Aile Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2016.
- Kırkbeşoğlu, Nagehan : **Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuk Sorunları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006.
- Koç, Evren : “HMK ve TMK Çerçevesinde Evlat Edinme ve Evlatlık İlişkinin Kaldırılması Davasına İlişkin Bazı Tespitler”, **İÜHFİM**, C. LXXIII, S. 1, 2015, s.363-386.

- Kuru, Baki : **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015.
- Marx, Ansgar : Das Haager Übereinkommen Über Internationale Adoptionen, (çev. Ahmet Cemal Ruhi, Uluslararası Edinme Hakkındaki La Haye Sözleşmesi), **MHB**, 1999-2000, s.837-852.
- Nomer, Ergin : **Vatandaşlık Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2002.
- Nomer, Ergin: : **Vatandaşlık Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015.
- Nomer, Ergin : **Devletler Hususi Hukuku: Kanunlar İhtilafı Hukuku- Milletlerarası Usul Hukuku- Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2015 (Devletler Hususi Hukuku).
- Oğuzman, Kemal /
Dural, Mustafa : **Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1998.
- Oğuzman, Kemal /
Barlas, Nami :**Medeni Hukuk, Giriş- Kaynaklar-Temel Kavramlar**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.
- Oğuzman, Kemal /
Seliçi Özer /
Oktay – Özdemir Saibe : **Kişiler Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2016.
- Oğuzoğlu, Cahit : **Medeni Hukuk, Şahsın Hukuku**, C.1, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1963.

Özbek - Hadimoğlu, Nimet /

Teksoy, Barış : “Vatansızlığın Azaltılmasına Dair BM Sözleşmesi (1961) Karşısında Türk Vatandaşlığı Kanunu”, **TBB Dergisi**, 2013, s.221-244.

Özel, Sibel

: “Ülkelerarası Evlat Edinme”, **Ata Sakmar’a Armağan, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2011/1, s. 609-618.

Özta, Bilge

: **Aile Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015.

Öztekin - Gelgel, Günseli

: “Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı (Medeni Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk İle İlişkili Güncel Aile Hukuku Meseleleri)”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 18-20 Kasım 2005 (Güncel Aile Hukuku Meseleleri).

Öztekin - Gelgel, Günseli

: “Devletler Özel Hukukunda Velayet, Çocuk Kaçırmaları, Evlat Edinmeye İlişkin Problemler”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:4, S.8, Güz 2005/2, s.119-148. (Velayet, Çocuk Kaçırmaları, Evlat Edinme).

Öztekin – Gelgel, Günseli

: **Devletler Özel Hukukunda Çocuk Hukukundan Doğan Problemler – Ders Notları -**, İstanbul, Beta Yayınları, 2012.

Özüğür, Ali İhsan : **Türk Medeni Kanunu' nun Değişen Yeni Düzenlemeleri ile Açıklamalı-İçtihatlı Velayet-Vesayet-Soybağı Evlat Edinme Hukuku Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2007.

Pekcanitez, Hakan /

Atalay, Oğuz /

Özekes, Muhammet : **Medeni Usul Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

Ruhi, Ahmet Cemal

: **Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme İle İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye'de Tanınması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.

Ruhi, Ahmet Cemal

: **Türk Hukukunda Yabancı Boşanma ve İlamların Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013 (Yabancı Boşanma ve İlamların Tanınması).

Saleh, Muhsen Abdulkader : **Türk Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesi**, Adalet Yayınevi, 2013.

Selman, Peter

: Chapter One, "Global Trends in Intercountry Adoption: 2003-2013", **The Intercountry Adoption Debate**, (Ed: Robert L. Ballard, Naomi H. Goodno, Robert F. Cochran and Jay A. Milbrandt), Cambridge Scholars Publishing, 2015.

Serozan, Rona

: **Çocuk Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005.

Şanlı, Cemal /

Esen, Emre /

Ataman - Fıganmeşe İnci : **Milletlerarası Özel Hukuk**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.

Şensöz, Ebru

: “Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair 1993 Tarihli La Haye Sözleşmesi Uyarınca Yabancı Adli ve İdari Evlat Edinme Kararlarının Doğrudan Tanınması ve Kontrol Usulü” , **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y: 10, S: 20, Güz 2011, s.179-233.

Şensöz, Ebru

: “Türkiye’nin Taraf Olduğu Milletlerarası Sözleşmeler Çerçevesinde Doğrudan Tanıma Usulü”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 10. Yıl Armağanı-Hukuk Özel Sayısı, 2012/2, s.389-444, (Doğrudan Tanıma).

Şıpka, Şükran

: “4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi”, **İÜHFİM**, C. LVII, S.1-2, 1999, s.301-322.

Tanrıbilir, Feriha Bilge

: “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı İçin Bazı Öneriler”, **TBB Dergisi**, S.81, 2009, (Öneriler).

Tanrıbilir, Feriha Bilge

: **Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2011.

Tarıbilir, Feriha /

Şit – Köşgeroğlu Banu : “Uluslararası Özel Hukukta Evlat Edinme”, **Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s.1023-1061.

Tarman, Zeynep Derya /

Önay Işık : “Milletlerarası Evlat Edinme Hukukunda Kamu Düzeni Engeli”, **AÜHFD**, C.60, S.2, 2011, s.331-365.

Tarman, Zeynep Derya

: “29.05.2009 Tarihli ve 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’na Göre Vatandaşlığın Kazanılması, Kaybı ve Çok Vatandaşlık”, **Prof. Dr. Tuğrul Arat’a Armağan**, Yetkin Yayınları, 2012, s.1062-1083.

Tekinalp, Gülören /

Uyanık, Ayfer : **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016.

Tekinay, Selahattin Sulhi

: **Türk Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1990.

Tiryakioğlu, Bilgin

: “Yeni Türk Vatandaşlık Kanununun Eleştirel Analizi”, (Ed., Kay Hailbronner, Bilgin Tiryakioğlu, Esin Küçük, Katja Schneider, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler, Uluslararası Sempozyum Bildirileri), 15-16 Mayıs 2009, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Turhan, Turgut /

Tarıbilir, Feriha Bilge

: **Vatandaşlık Hukuku Ders Notları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.

Uyanık – Çavuşoğlu Ayfer : **Türk Milletlerarası Özel Hukukunda Boşanma**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2006.

Uyar, Talih / Uyar, Alper /
Uyar, Cüneyt : **Türk Medeni Kanunu, Gerekçeli-İçtihatlı**, C.I, Ankara, Bilge Yayınevi, 2006.

Waldrauch, Harald : **Acquisition and Loss of Nationality**, (eds, Rainer Bauböck, Eva Ersboll, Kees Groenendijk, Harald Waldrauch), Amsterdam University Pres, Amsterdam, January, 2006.

Wardle Lynn D. : “Protecting Children by Protecting Domestic and International Adoption” *Lebendiges Familienrecht, Festschrift für Rainer Frank zum 70. Geburtstag am 14. Juli 2008*, (ed. T. Helms/J. M. Zeppernick), Frankfurt-Main-Berlin, 2008.

Yalman, Süleyman : “Evlat Edinmede Rıza”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.VIII, No:1-2, Haziran-Aralık 2005.

Yargıtay Kararları Dergisi, C.37, Aralık 2011, S.12 / C.38, Ekim 2012, S.10 / C.38, Aralık 2012, S.12 / C.38, Ocak 2012, S.1 / C.40, Haziran 2014, S.6 / C.40, Eylül 2014, S.9 / C.41, Mayıs 2015, S.2.

Zevkliler Aydın / Acabey Beşir /
Gökyayla Emre : **Medeni Hukuk: Giriş-Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Aile Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, 10.04.2014.

<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e26d9369dc318044059b0/Evlat%20Edindirme%20Y%C3%B6nergesi.pdf>, 14.11.2016.

<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafilsoz/lahey.html>, 28.11.2016

<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/guncelleme/lahey/33cocuklarinkorun.pdf>,
02.04.2015.

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.5.200914729.pdf>, 03.01.2016.

<http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/uygulamalar/evlat-edinme>, 11.11.2016.

<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/guncelleme/lahey/33cocuklarinkorun.pdf>,
02.04.2015.

www.journals.istanbul.edu.tr/iuhmhob/article/download/1019003128/1019002718,
13.06.2016.

<http://www.cambridgescholars.com/download/sample/62311>, 29.11.2016.

<http://www.ticaretsicili.net/4721-sayili-turk-medeni-kanunu-gerekcesi>, 10.12.2016.

<http://www.cocukhaklariizleme.org/bir-tarihce-cocuklarin-haklari-ve-birlesmis-milletler-cocuk-haklarina-dair-sozlesme>, 06.06.2016.

http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss723_Madde_Gerekceleri_2.pdf,
20.11.2016.

<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafli-soz/lahey.html>, 28.11.2016.

<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/2009-sempozyum.pdf>, 06.01.2016

http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/4_7.pdf, 06.09.2016.

https://assets.hcch.net/upload/adoguide_e.pdf, 08.02.2016.

(Hague Conference on Private International Law, The Implementation and Operation of the 1993 Intercountry Adoption Convention: Guide to Good Practice (Guide No:1), 2008).